

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
HERCEGOVAČKO NERETVANSKA ŽUPANIJA/KANTON
ŽUPANIJSKI/KANTONALNI SUD U MOSTARU
Broj 07 0 K 023350 24 K 2
Mostar, 21.01.2025. godine

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Županijski/Kantonalni sud Mostar u vijeću sastavljenom od suca Darke Zovke kao predsjednika vijeća, sudaca Jesenke Bašić i Nade Hamović Kovačević, kao članova vijeća i uz sudjelovanje Marijane Križanac kao zapisničara u kaznenom predmetu protiv optuženog Ese Razića zbog kaznenog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. preuzetog Kaznenog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a po optužnici Županijskog tužiteljstva Mostar broj T07 0 KTRZ 0023155 17 od 08.11.2023. godine, koja je činjenično precizirana na glavnom pretresu dana 23.04.2024. godine, nakon održanog glavnog i javnog pretresa dana 21.01.2025. godine, nalazi se u pritvoru od 19.08.2023 godine u 21:00 sati po rješenju ovog suda broj 07 0 K 023350 23 Kpp od 22.08.2023 godine, u nazočnosti optuženog, njegovog branitelja Gorana Crnjca, odvjetnika iz Mostara i Županijske/kantonalne tužiteljice Vesne Pranjić donio je i dana 21.01.2025. godine, javno objavio slijedeću

P R E S U D U

OPTUŽENI:

ESO RAZIĆ, sina V. i majke V., rođene B., rođen... godine u Č., JMB..., stalno nastanjen u S.A.D., na adresi ..., Musliman, državljanin SAD-a i BiH, vozač, pismen, završio školu učenika u privredi, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, služio bivšu JNA u Smederevskoj Palanci 1987/1988. godinu, bio pripadnik HVO-a i Armije RBiH, nema čin rezervnog vojnog starješine, ne vodi se u vojnoj evidenciji, nije odlikovan, dobrog imovnog stanja, ranije neosuđivan, ne vodi se drugi kazneni postupak, nalazi se u pritvoru po Rješenju Županijskog suda u Mostaru broj: 07 0 K 023350 23 Kpp od 22.08.2023 godine

K R I V J E

što je:

Za vrijeme oružanog sukoba između Armije Republike Bosne i Hercegovine (Armija R BiH) i Hrvatskog vijeća obrane (HVO) djelujući kao pripadnik Armije R BiH, postupao suprotno odredbi čl. 3. točka 1. alineja a. III Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949. godine, koja odredba zabranjuje da se prema zaštićenim ratnim zarobljenicima vrše ubojstva, tako što je:

Dana 01.10.1993. godine u jutarnjim satima, na brdu Kvanj, općina Mostar, nakon što se iste noći, zajedno sa još šest pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnosti dogovorio da iz

jedinice HVO-a pređu u jedinice Armije R BiH i da zarobe i razoružaju pripadnike HVO-a koji dođu na istu borbenu liniju radi preuzimanja smjene i to: N.P., R.R., I.B. i M.M., sa ciljem da isti naknadno budu razmijenjeni sa članovima njihovih obitelji koji su živjeli na području općine Čapljina, pa su u skladu sa prethodnim dogovorom E.S. i DŽ.T. u ranim jutarnjim satima sa brda Kvanj otišli u sjedište Armije RBiH u Blagaju kako bi najavili njihov dolazak, pa kad su pripadnici HVO-a N.P., R.R., I.B. i M.M. došli na istu borbenu liniju radi preuzimanja smjene i kada su I.B. i M. M., ne znajući za njihov prethodni plan da će ih pozvati na predaju, zarobiti i razoružati, prihvatili da zajedno sa optuženim Esom Razićem i S. T. krenu u obilazak terena, krećući se jedan do drugog i kada su I.B. koji u tom trenutku nije znao da je pao pod vlast neprijatelja kao ratni zarobljenik, nedugo nakon polaska odvojio i krenuo ispred njih radi vršenja male nužde, optuženi Eso Razić postupajući suprotno njihovom dogovoru i htijući ih usmrtniti, iz automatske puške kojom je bio naoružan sa udaljenosti od oko 5-6 metara, ispalio rafal u predjelu njegovih leđa nanijevši mu šesnaest strijelnih rana leđa i područja desne stražnjice, sa oštećenjem pluća, osrčja, srca, desnog ošita, jetre, desnog bubrega, desne nadbubrežne žlijezde, želuca, mokraćnog mjehura i crijeva, sa obostranim izljevom krvi u prsišta i u trbušnu šupljinu, prijelom lijeve ključne kosti, kralježnice, zdjelice i od desetog do dvanaestog desnog rebra, te strijelnu ranu lijeve nadlaktice s prijelomom lijeve nadlaktične kosti, uslijed kojih povreda je nastupila njegova smrt, a zatim sa automatskom puškom još uvijek spremnom za dejstvo, dok je M.M. nakon što je vidio ubojstvo I.B. i svjestan da je pao pod vlast neprijatelja kao ratni zarobljenik, u strahu za svoj život pokušavao sakriti iza S.T. koji se optuženom Esi Raziću obraćao sa riječima: „Šta uradi, ne pucaj, ne pucaj“, htijući i njega usmrtniti, sa udaljenosti od najmanje jednog i pol metra, nastavio pucati u predjelu M. glave i tijela, nanijevši mu okrzotinu u lijevom zaušnom predjelu, četiri strijelne rane-prostrele lijevog ramena, grudnog koša i trbuha sa posljedičnim oštećenjem lijevog plućnog krila, slezene, gušterače i debelog crijeva, dvije strijelne rane-ustrele koji se završavaju kanalima u lijevom plećnom predjelu i lijevom plućnom krilu, uslijed kojih povreda je nastupila njegova smrt, nanijevši pri tome i S. T. teške tjelesne ozlijede u vidu prostrijelne rane lijeve šake i prijelom kostiju doračja treće, četvrte i pete lijeve šake.

dakle, kršeći pravila Međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba izvršio ubojstvo dva ratna zarobljenika

čime je počinio kazneno djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz čl. 144. st. 1. preuzetog Kaznenog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

pa ga sud na osnovu naprijed navedenog zakonskog propisa i uz primjenu člana 41. stav 1. preuzetog Kaznenog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

O S U D U J E

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 10 (DESET) GODINA

Temeljem čl. 57. KZ F BiH optuženom se u izrečenu kaznu zatvora ima uračunati vrijeme provedeno u lišenju slobode i pritvoru od dana 19.08.2023. godine pa do dana upućivanja na izdržavanje kazne zatvora.

Na osnovu člana 202. stav 1. Zakona o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, optuženi se obavezuje na plaćanje troškova kaznenog postupka i to sudskog paušala u iznosu od 200,00 KM, troškove sudsko- medicinskog vještačenja u iznosu od 550,00 KM (dr. Dražen Damjanjuk) i sudsko-medicinskog vještačenja u iznosu od 200,00 KM (dr. Davorin Kozomara), ukupno 950,00 KM, u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude.

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom Županijskog tužiteljstva Mostar broj T07 0 KTRZ 0023155 17 od 08.11.2023. godine, optuženom Esi Raziću je stavljeno na teret da je učinio kazneno djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. preuzetog Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), na način kako je to opisano u dispozitivu te optužnice.

Rješenjem Vrhovnom suda FBiH broj 07 0 K 023350 24 Kž 7 od 13.12.2024. godine, djelomičnim uvažavanjem žalbe branitelja, ukinuta je prvostepena presuda ovog suda i predmet vraćen ovom sudu na ponovno suđenje.

Županijsko/Kantonalno tužiteljstvo u Mostaru je najprije na glavnom pretresu dana 17.04.2024. godine a nakon toga, na glavnom pretresu održanom dana 23.04.2024. godine, konačno činjenično korigiralo optužnicu u skladu sa dokazima izvedenim tijekom postupka. Mogućnost izmjene optužnice izričito je propisana odredbom čl. 290. ZKP F BiH, prema kojoj zakonskoj odredbi ako tužitelj procjeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici koja je potvrđena on može do okončanja dokaznog postupka izmijeniti optužnicu. Dakle, potvrđena optužnica je korigirana prije zaključivanja dokaznog postupka kada su sud, optuženi i njegov branitelj sa njom upoznati, a optuženi i njegov branitelj su odmah osporili izmijenjenu optužnicu te su se o njoj izjasnili po svom zahtjevu u završnim riječima koje su uslijedile na narednom glavnom pretresu koji je održan dana 08.05.2024. godine. Vijeće konstatira da su izmjene optužnice isključivo vezane za preciziranje činjeničnog opisa koji je proizašao iz izvedenih dokaza pri čemu se u radnjama optuženog nije ništa mijenjalo u smislu da bi se optuženom stavile na teret neke nove radnje koje nisu bile navedene u potvrđenoj optužnici. Izvršene modifikacije činjeničnog opisa djela se u potpunosti odnose na isti događaj u realnom i pravnom smislu na način da nisu izvršene promjene u činjeničnom supstratu djela jer su u odnosu na optuženog ostale sve one činjenice i okolnosti koje su i prvobitnom optužnicom optuženom stavljene na teret. Zbog toga se ne može govoriti o proširenju optužnice. Modifikacija je učinjena radi jasnijeg i preciznijeg opisa kaznenog djela, pri čemu je činjenični opis usklađen sa izvedenim dokazima na glavnom pretresu.

Ovaj sud je u odnosu na izmijenjenu optužnicu, u činjeničnom opisu djela izvršio određena preciziranja, u skladu sa izvedenim dokazima, odnosno u skladu sa nalazom i mišljenjem vještaka, specijaliste sudske medicine, dr. Dražena Damjanjuka i Zapisnika sekcije br. 321/93 od 04.10.1993. godine izrađenog po obducentu dr. Mariji Definis Gojanović, radi jasnijeg opisa povreda koje su zadobili oštećeni I.B.i M.M., pa je tako u činjeničnom opisu optužnice, u presudi iza navoda od desetog do dvanaestog desnog rebra, umjesto riječi „crijevnu“ naveo „strijelnu“, zatim, umjesto riječi „okrzotine“ naveo „okrzotinu“, a iza dijela „nanijevši mu okrzotine u lijevom zaušnom predjelu“, umjesto riječi „i prostoru“ naveo „četiri strijelne rane-prostrele“, dok je u nastavku ispustio riječi „i lumbalne kralježnice“, a umjesto

riječi „lijevom plućnom predjelu“ sud naveo „lijevom plećnom predjelu“ kako to proizlazi iz samog nalaza i mišljenja vještaka dr. Dražena Damjanjuka i Zapisnika sekcije br. 321/93 od 04.10.1993. godine.

Vršeći navedena preciziranja i ispuštanja, sud se rukovodio odredbom članka 295. stavak 1. ZKP FBiH. Ova odredba (vezanost presude za optužbu) propisuje, da se presuda može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u potvrđenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici. S obzirom na takvo zakonsko određenje, jasno je da se problem objektivnog identiteta presude i optužbe svodi na pitanje da li je postupanje optuženog kako je ono u pogledu odlučnih činjenica opisano u izmijenjenoj optužnici, identično sa činjeničnim supstratom kaznenog djela u izreci ove presude i kakva su odstupanja moguća.

Prema tome sud je izvršio dopuštene modifikacije činjeničnog opisa djela iz izreke presude u odnosu na onu iz izmijenjene optužnice, pri tome vodeći računa da se izreka presude u potpunosti odnosi na isti događaj u realnom i pravnom smislu, na način da ne vrši bitne promjene u činjeničnom supstratu djela izreke pobijane presude jer su u odnosu na optuženog ostale sve one činjenice i okolnosti koje predstavljaju obilježja kaznenog djela za koje je pobijanom presudom i oglašen krivim, a koje su dokazane. Navedena modifikacija od strane suda ne utječe na identitet kaznenog djela za koje je optuženi oglašeni krivim, pri čemu je činjenični opis usklađen sa izvedenim dokazima na glavnom pretresu, tako da navedeno preciziranje koje je sud izvršio nije učinjeno na štetu optuženog.

Braniteljica je u ponovnom postupku prilikom uvodnog izlaganja istaknula da u ponovnom postupku nije moguće vršiti izmjenu optužnice tako da se unose činjenice kao bitan element kaznenog djela jer je to suprotno odredbi čl. 322. ZKP-a FBiH, odnosno principa zabrane reformatio in peius, dostavljajući ovom sudskom vijeću sudsku praksu u vidu presude Vrhovnog suda FBiH broj 08 0 K 003163 23 Kžk od 04.07.2024. godine. Međutim, u konkretnom slučaju, na ponovljenom glavnom pretresu održanom dana 21.01.2025. godine, tužiteljica nije izmijenila optužnicu u odnosu na onu optužnicu koja je izmijenjena u ranijem prvostepenom postupku, na glavnom pretresu koji je održan dana 23.04.2024. godine, i koja izmijenjena optužnica je bila temelj donošenja ukinute prvostepene presude. Dakle, pogrešno se braniteljica poziva na gore navedenu presudu Vrhovnog suda FBiH jer se u ovom predmetu ne radi uopće o istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji, obzirom da su činjenice i okolnosti koje čine obilježja kaznenog za koje je optuženi oglašen krivim ovom prvostepenom presudom, bile sadržane identično i u ranijoj izmijenjenoj optužnici, odnosno u izreci sada ukinute prvostepene presude.

Tijekom dokaznog postupka sukladno odredbi čl. 331a. st. 4. ZKP FBiH preuzeti su svi dokazi iz prvostepenog postupka, stranke i branitelji nisu imali dodatnih dokaznih prijedloga, te su ostali kod svih ranijih prijedloga, prigovora i izjašnjenja koja su dali u prvom prvostepenom postupku, uključujući i uvodna i završna izlaganja.

Dakle, izvršen je uvid i pročitani su iskazi svjedoka optužbe S.T., M.K., J.T., E.S., S.K., R.R., N.P., B.K., D.M., D.B., T.M., vještak obducent dr. Marija Definis Gojanović, vještak dr. Dražen Damjanjuk, vještak dr. Davorin Kozomara, pročitani su i predani za sudski spis iskazi umrlih svjedoka A. B. i Z. T., dok je Tužiteljstvo odustalo od ispitivanja svjedoka V.T..

Sukladno istoj zakonskoj odredbi izvršen je uvid i pročitani su i materijalni dokazi optužbe uvidom i čitanjem sljedećih dokaza: Odluke Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja (Sl.list RBiH, br. 7/92), Odluke Republike Bosne i

Hercegovine o ukidanju ratnog stanja (S.list BiH, br. 50/95), Uredbe sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine PR br: 1163/92 od 20.svibnja 1992.godine (Sl.list RBiH br: 4/92), Odluke o formiranju Hrvatskog vijeća obrane br: 2/92 od 08.travnja 1992.godine (N.list HZ-Herceg-Bosna, br. 1/92), Rješenja Suda BiH broj: S 1 K 026013 17 Kv od 29.08.2017.godine, Dopis Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj 07/1-03-1542-1/17. od 13.10.2017 godine, uz VOB 1 obrazac iz registra vojnih obveznika Čapljina rođenih 1966 godine, Zapisnik o očevidu Osnovnog suda u Čapljini broj: Kri 111/93 od 02.10.1993 godine, Izvod iz matične knjige umrlih općine Čapljina broj: 02-15-IV-157/1 od 18.02.2013 godine za I. B., Izvod iz matične knjige umrlih općine Čapljina broj: 02-15-IV-156/1 od 18.02.2013 godine za M. M., Uvjerjenje Federalnog ministarstva obrane Uprava za obranu Mostar, Odjel za obranu u općini Čapljina broj: 22.12-02-41-1-140 04-59 od 03.12.2004 godine, Uvjerjenje Federalnog ministarstva obrane Vojna pošta Mostar broj: 30-25/41-1/29-11-03-1-98/01 od 10.04.2001 godine, Nalaz i mišljenje specijaliste RMC „Dr. Safet Mujić“ Mostar broj: 1447/05 od 06.04.2005 godine, Nalaz ocjene i mišljenje Više vojno ljekarske komisije Vojne jedinice 5024 broj: 339/97 od 20.06.1997 godine, Nalaz i mišljenje ljekarske komisije za pregled osoba obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u postupku revizije broj: 10073/07 od 15.03.2007 godine, Rješenje RBIH-Sekretarijat boračko invalidske zaštite broj IV-04-60-246/96 od 29.07.1996. godine, službena zabilješka Tužiteljstva HNŽ od 23.10.2017. godine, službena zabilješka Tužiteljstva HNŽ od 16.04.2024. godine, Zapisnik sekcije Odjela za patologiju KBC Split broj: 321/93 od 04.10.1993 godine, Nalaz i mišljenje dr. Davorina Kozomare, od 23.08.2023 godine, nalaz i mišljenje dr. Dražena Damjanjuka od 18.04.2024. godine, Izvod iz kaznene evidencije za osumnjičenog Esu Razića MUP HNŽ Uprava policije Policijska uprava Čapljina broj: 02-02/6-03-02-1616/23 od 23.08.2023 godine, Izvadak iz matične knjige rođenih općine/Grada Čapljina broj: 02-15-1-1293/18 od 25.01.2018 godine za Esu Razića, zapisnik o lišenju slobode Granične policije broj 17-12-4-LS-14/23 od 19.08.2023. godine, Zapisnik o predaji lica lišenog slobode nadležnom tužitelju-PU Mostar broj 02-02/5-3-79/23 od 20.08.2023. godine, dopis Sektora krim policije od 09.12.2022. godine i Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Ese Razića od 20.08.2023. godine.

Vijeće je ranije odbilo prijedlog tužiteljstva za suočavanje svjedoka S. T. i M. K. sa svjedokom E. R.. Suočavanje je predloženo na okolnosti da li je svjedok E.R., brat optuženog Ese Razića, pričao sa svjedocima S. T. i M. K. o događaju na Kvanju, tijekom postupka koji se vodio protiv optuženog Ese Razića u SAD-u. Sud je ovaj prijedlog tužiteljstva ocijenio neosnovanim jer ove činjenice koje je trebalo provjeriti suočenjem svjedoka po stavu ovog vijeća, nisu relevantne za ovaj kazneni postupak. Ovo stoga što svjedok E.R. nije bio učesnik događaja na Kvanju niti je imao neposrednih saznanja o ovom događaju da bi se on suočio sa navedenim svjedocima u pogledu neke odlučne činjenice koja bi mogla imati značaj u ovom predmetu, već naprotiv, pitanje koje se kroz ispitivanje svjedoka E. R. postavilo je pitanje da li je on razgovarao sa navedenim svjedocima o ovom događaju na benzinskoj pumpi, te dali im se obraćao, što je svjedok E.R. negirao dok je sa druge strane tužiteljstvo tvrdilo suprotno. Suočenje svjedoka u ovom pravcu i dobijanje eventualnih odgovora od ovih svjedoka ne bi bili od značaja za inkriminacije iz optužnice zbog čega je ovo vijeće odbilo ovaj prijedlog tužiteljstva.

Preuzeti su i izvedeni i dokazi odbrane uvidom i čitanjem iskaza svjedoka E.R., iskaza optuženog Ese Razića, te je izvršen uvid i čitanje materijalnih dokaza i to: otpusnice Republike Bosne i Hercegovine Armija Republike Bosne i Hercegovine, Logor ratnih zarobljenika broj L-37/93 od 12.11.1993. godine, potvrda Predsjedništva Opštine Čapljina broj: Su- 01-528/96 od 16.08.1996. godine, izvod iz matične knjige rođenih na ime Teo Razić, od 24.09.1993. godine, akt Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: ARZ-11/18 od 08.02.2024.godine, dopis

Županijskog tužiteljstva HNŽ broj: T07 0 KTRZ 0023155 17 od 11.01.2024. godine, akt Uprave policije Policijske uprave Mostar broj: 02/5-2-03-2-326/24 od 15.02.2024. godine sa izvodom iz kaznene evidencije za osobe S.T. i Nedjeljko Pehar, akt Uprave policije Policijska uprava Čapljina broj: 02/6-03-12-368/24 od 16.02.2024. godine sa podacima iz kaznene evidencije za J.T. i E.S., dopis Županijskog tužiteljstva broj: T07 0 KTRZ 0023155 17 od 11.01.2024. godine, akt Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0007280 17 od 27.02.2024. godine sa Biltenom Republika Bosna i Hercegovina, Štab Vrhovne komande Oružanih snaga, Uprava bezbjednosti, broj: 04691308 od 09.10.1993.godine, Akt Granične policije broj: 17-05-2-04-7-1665-3/24 od 16.02.2024. godine sa podacima Granična provjera nad licima, pojedinačna tabelarna za osobu Eso Razić, akt Uprave policije PU Mostar broj: 02/5-2-03-2-326 od 15.02.2024. godine, akt Policijske uprave Čapljina broj: 02/6-03-12-368/24 od 16.02.2024. godine, original i kopija putovnice/pasoša Eso Razić službeni broj BA072609, zahtjev za prijavu prebivališta MUP HNK od 16.06.2006.godine na ime Eso Razić, potvrda o primljenoj prijavi za evidenciju JMB broj:od 16.06.2006. godine, obavještenje MUP HNK Mostar od 27.06.2008. godine, osobna iskaznica na ime Eso Razić, broj:..., Apelacija upućena Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, podnositelj apelacije Eso Razić od 29.03.2023. godine, Obavijest Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: AP-437/24 od 01. veljače 2024. godine, izvadak iz matične knjige rođenih za Esu Razića od 17.11.2023. godine, uvjerenje o državljanstvu za Esu Razića broj: 02-10-II-1365/23 od 17.11.2023. godine, Memorandumska odluka i presuda na Okružnom sudu Ujedinjenih država za Sjeverni distrikt Iowa, Istočna divizija broj: C18-1001-LTS, obavijest o uništenju dokaza na Okružnom sudu SAD broj: 109/2023 od 23.08.2023. godine, presuda u građanskoj parnici broj: 107/2023 od 21.08.2023. godine, obavijest o prethodnom popunjavanju žalbe Eso Razić broj: A 075 029 061, dokumentacija iz postupka pred nadležnim sudom u Sjedinjenim Američkim Državama na engleskom jeziku, dokumentacija označena-Exhibit F u kojem se nalaze Službena zabilješka označena brojem Haškog tribunala broj: 01575135, Sigurnosno-informativna služba, Centar Mostar od 14.10.1993. godine, sa primjerkom na engleskom jeziku, dokumentacija označena Exhibit G – Bilten Republika Bosna i Hercegovina, Štab Vrhovne komande Oružanih snaga, Uprava bezbjednosti broj: 04691308 od 09.10.1993. godine, sa primjerkom na engleskom jeziku, iskaz Ese Razića sa Okružnog suda u Sjedinjenim Državama, broj 2:18-cv-1001-MWB, platni obračun novembar '92. godine broj 2:18-cv-01001, Izvješće o izvršenim provjerama Uprave Vojne policije, kriminalistički odjel Ljubuški, broj: 03-6116090 od 09.10.1993 .godine, izvješće Oružanih snaga OZ JIH, broj: 06-0117/93 od 05.10.1993. godine, Informacija Obavještajne sigurnosne agencije Sarajevo broj: 04/7-8944/13 od 24.04.2013. godine, podnesak braniteljice upućen Županijskom tužiteljstvu u Mostaru od 24.08.2023. godine, zatim podnesak braniteljice od 25.09.2023. godine, podnesak braniteljice upućen Tužiteljstvu u Mostaru od 11.10.2023. godine sa zapisnikom Županijskog suda Mostar broj: 07 0 K 023350 23 Kps od 23.11.2023. godine, podnesak branitelja upućen Županijskom tužiteljstvu Mostar od 28.02.2024. godine i akt Županijskog tužiteljstva u Mostaru broj: T07 0 KTRZ 0023155 17 od 28.02.2024. godine.

Vijeće je ranije odbilo prijedlog odbrane da se prihvati kao materijalni dokaz izjava Nedjeljka Pehara dana u Centru službi sigurnosti, Sektor SDB Sarajevo, broj: 1105002809 od 03.11.1993. godine, obzirom da je N.P.neposredno ispitan pred ovim sudom, kao i zbog činjenice da predložena izjava N.P.a kao dokaz ne predstavlja iskaz iz istrage u smislu članka 288. Zakona o kaznenom postupku FBiH, niti sadrži pouke i obaveze svjedoka koje svaki svjedok mora dobiti prilikom ispitivanja. Navedena izjava nije uzeta u skladu sa tadašnjim Zakonom o kaznenom postupku i ista predstavlja nezakonit dokaz jer nije uzeta u skladu sa odnosnom odredbom iz današnjeg čl. 100. ZKP-a FBiH. Navedena izjava nije predočavana

svjedoku u skladu sa pravilima o izuzecima od neposrednog izvođenja dokaza, a niti mu je mogla biti predočavana obzirom da nije procesno valjana, a na glavnom se pretresu mogu predočavati samo iskazi iz istrage, a navedeni zapisnik nije iskaz svjedoka iz istrage, jer se iskaz iz istrage mora uzeti u skladu sa člankom 100 ZKPFBiH, što u konkretnom slučaju nije tako. Predsjednik vijeća je utvrdio, nakon što je pregledao navedeni zapisnik da se očigledno radi o zapisniku koji nije procesno valjan, pa je odbio ovaj prijedlog odbrane jer bi se na navedeni način u postupak uveo iskaz svjedoka koji nije uzet na zakonom propisani način. Naime, odredbom članka 288. stavak 2. ZKPFBiH je propisano između ostalog da se zapisnici o iskazima datim u istrazi, mogu koristiti izuzetno na glavnom pretresu, a zapisnik Centra službi bezbjednosti je zapisnik sačinjen prilikom prikupljanja izjava osoba, pri kojem ovlaštena osoba mora postupiti u skladu sa člankom 100 ZKPFBiH, da bi se takav zapisnik mogao upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku. Uz to, izjava je dana u ratnim okolnostima kad je N.P.zajedno sa M. K., boravio u Sarajevu na ispitivanju gdje je bio lišen slobode i gdje pod takvim uvjetima i generalno u ratnim okolnostima nisu poštovana nikakva ljudska prava prilikom njihovog ispitivanja. Također, ovaj svjedok je u vezi prednjeg, a na upit branitelja da li je točno da je on prilikom izjave Sigurnosnoj službi u Sarajevu 03.11.1993. godine kazao da mu je S. rekao da je pokušao zarobiti M. i B. a da su oni počeli bježati i da je morao pucati i ubiti ih, negirao navedeno na način da to sigurno u Sarajevu prilikom ispitivanja nije rekao, odnosno da se toga uopće ne sjeća.

Iz istih razloga, vijeće je odbilo prijedlog odbrane da se svjedoku S.T.predočava informacija Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine, broj 04/78944/23 od 24.04.2013. godine jer se u njenom sadržaju radi o operativnim podacima iz ratnog perioda a ne o zapisniku iz istrage kako to nalaže odredba čl. 288. st. 2. Zakona o kaznenom postupku FBiH tako da branitelju nije dopušteno da svjedoku predočava sadržaj informacije Obavještajno-sigurnosne agencije BiH.

Odmah na početku glavnog pretresa, odbrana je u uvodnim riječima prigovorila da je optužnica protiv Ese Razića podignuta bez da je isti saslušan u istrazi na okolnosti koje mu se stavljaju na teret i bez pozivanja branitelja uprkos činjenici da je tužiteljstvu dostavila urednu punomoć za odbranu optuženog, smatrajući da je u ovom predmetu odbrana obvezna, te da je Tužiteljstvo postupilo suprotno odredbama članka 92. i 59. ZKP-a FBiH.

Iz zapisnika Županijskog/Kantonalnog tužiteljstva u Mostaru broj T07 0 KTRZ 0023155 17 od 20.08.2023. godine o ispitivanju u istrazi tada osumnjičenog Ese Razića, proizilazi da je osumnjičeni ispitan u pogledu okolnosti koje mu se stavljaju na teret, te da su prilikom ispitivanja ispoštovane relevantne odredbe ZKP FBiH, pa tako i odredba člana 92. ZKP FBiH na koju ukazuje odbrana. Prema sadržaju navedenog zapisnika proizilazi, da je osumnjičeni na početku ispitivanja upoznat o tome za koje kazneno djelo se isti tereti i o osnovama sumnje protiv njega, uz prezentiranje opisa kaznenopravnih radnji, čitanjem naredbe tužiteljstva broj T07 0 KTRZ 0023155 17 od 21.09.2017. godine o provođenju istrage protiv osumnjičenog, ali da je osumnjičeni izjavio da ne želi iznositi svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja, te je odbio potpisati zapisnik o ispitivanju, uz navode da sve to čini po savjetu svojih odvjetnika iz SAD-a. Imajući u vidu da se predmetnom optužnicom optuženom Esi Raziću stavlja na teret kazneno djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. stav 1. KZ SFRJ, za koje kazneno djelo se obzirom na zapriječenu kaznu (najmanje pet godina), ne može izreći kazna dugotrajnog zatvora, neosnovani su navodi odbrane da se u konkretnom slučaju radilo o obaveznoj odbrani (član 59. ZKP FBiH), stoga, osumnjičeni u fazi istrage nije morao biti ispitan u prisustvu branitelja. Nadalje, iz zapisnika Županijskog/Kantonalnog suda u Mostaru broj 07 0 K 023350 23 Kps od 23.11.2023. godine, sačinjenog u povodu zahtjeva

optuženog za ukidanje pritvora uz određivanje jamstva, proizilazi, da su se optuženi i njegova braniteljica već izjašnjavali o optužnici i prijedlogu za određivanje pritvora, tako da je optuženi, od prvog ispitivanja u istrazi pa dalje kroz postupak i nakon podizanja optužnice bio upoznat sa okolnostima i činjenicama zbog kojih je protiv njega podignuta optužnica.

Također, odbrana i optuženi su kroz ovaj kazneni postupak isticali da se protiv optuženog Ese Razića vodio postupak u SAD-u u kojem je optuženi oslobođen, i da se u tom postupku utvrđivalo da li je Eso Razić počinio ratni zločin koji mu se predmetnom optužnicom stavlja na teret, te da se ta presuda zasniva na dokazima koji su korišteni pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju. Kriteriji u smislu načela “ne bis in idem” za ocjenu da li je određen postupak imao karakter kaznene optužbe i da li je došlo do dvostrukosti postupka u smislu Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava utvrđeni su u više odluka Europskog suda (Gradinger protiv Austrije, Maresti protiv Hrvatske, Zolotukhin protiv Rusije itd) podrazumijevaju istovjetnost osobe i istovjetnost djela, pri čemu je bitan činjenični opis djela a ne njegova pravna kvalifikacija, te da je donesena pravomoćna sudska odluka. Prije svega, u konkretnom predmetu nema dvostrukosti postupka za isto djelo jer je u konkretnom slučaju riječ bila o građanskoj parnici što je evidentno iz same Presude Okružnog suda SAD-a broj C181001LTS iz koje proizlazi da je slučaj odbačen. Dalje, iz obavijesti o prethodnom popunjavanju žalbe – opoziva naturalizacije evidentno je da se u konkretnom predmetu radilo o postupku opoziva stečenog državljanstva SAD zbog sumnje da je optuženi nezakonito pribavio naturalizaciju, ili pribavio naturalizaciju namjernim lažnim predstavljanjem ili prikrivanjem lažnih činjenica. To što se navodi da je prikrivio činjenicu učestvovanja u HVO i progonu i ubijanju osoba, između ostalih i I.B. i M.M., a koji slučaj je odbačen, ni u kom slučaju ne znači da je optuženi Eso Razić oslobođen za djelo koje mu se predmetnom optužnicom stavlja na teret. Dakle, protiv optuženog u SAD-u nije ni vođen kazneni postupak zbog djela koje mu se u BiH stavlja na teret niti je on pravomoćno oslobođen od te optužbe, jer takva presuda ne postoji. Kako proizlazi iz nevedene presude, to je slučaj denaturalizacije u kojem je tužitelj (Vlada SAD-a) tražila oduzimanje naturaliziranog državljanstva tuženom Esi Raziću zbog sumnje da je prevarom, prikrivajući i lažno predstavljajući svoju vojnu umješnost tijekom sukoba na Balkanu 1990-tih godina.

Ovaj sud je ocjenom svih izvedenih dokaza, pojedinačno i u njihovoj međusobnoj vezi, utvrdio činjenično stanje kao u nastavku obrazloženja presude, pri tom utvrđujući najprije opće elemente kaznenog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz čl. 144 Kaznenog zakona SFRJ a onda i alternativnu radnju izvršenja ovog kaznenog djela koja se odnosi na ubojstva oštećenih osoba. Također, vijeće je posebno imalo u vidu upute Vrhovnog suda FBiH u onom djelu i zbog čega je ukinuta ranija prvostepena presuda, a odnosi se na odlučnu činjenicu u ovom predmetu glede statusa oštećenih kao ratnih zarobljenika.

Opći elementi navedenog kaznenog djela su da djelo počinitelja mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter kaznenog djela, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv ratnih zarobljenika, odnosno osoba koja su zarobljene, lišene slobode uslijed polaganja ili odbacivanja oružja ili ako su zbog drugih uzroka pale pod vlast neprijatelja, dakle osoba koje ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe koje su izvan bojnog ustroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojega drugog razloga i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. 08. 1949. godine, s tim da se ovo kazneno djelo, za razliku od drugih ratnih zločina, može počiniti i u miru. Slijedom odredbe iz člana 144. KZ SFRJ, dovoljno je da ponašanje počinitelja objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod poduzimanja konkretnih, pojedinačnih radnji

izvršenja, svakako mora cijeliti subjektivni odnos počinitelja prema djelu što će sud u osvrtu na posebne radnje izvršenja i obrazložiti.

Odredba iz članka 144. KZ SFRJ se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. 08. 1949. godine, tj. III Ženevskoj konvenciji (u daljem tekstu: Konvencija). Optužnica tereti optuženog da je postupao suprotno odredbama članka 3. stavak 1. točka a) Konvencije, Pravila sadržana u članku 3. Konvencije predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim je propisano da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe:

Prema osobama koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim osobama, između ostalih i postupci koji su u konkretnom predmetu relevantni:

- a) nasilje što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, osobito sve vrste ubojstava, sakaćenja, okrutnosti i mučenja;

Navedeni članak je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine, a njegova suština jeste, osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i nemeđunarodni), da svim osobama koje ne sudjeluju direktno u neprijateljstvima garantira određena prava, odnosno prema kojima se garantira čovječno postupanje i zabranjuju određeni postupci taksativno nabrojani u točkama a) do d) članka 3. Konvencije.

Pored odredbe čl. 3. Konvencije, ovdje je potrebno naglasiti da je odredbom čl. 4. st. 1. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima propisano da su ratni zarobljenici, u smislu ove Konvencije, osobe koje pripadaju jednoj od ovih kategorija, a koje su pale pod vlast neprijatelja:

1. pripadnici oružanih snaga strane u sukobu, kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih odreda koji ulaze u sastav tih oružanih snaga;

Najprije, ovaj sud nalazi utvrđenim da je u inkriminiranom periodu postojao oružani sukob na području Bosne i Hercegovine, pri čemu je na području Mostara i Čapljine takav sukob postojao između oružanih snaga Hrvatskog Vijeća Odbrane (HVO) i Armije Republike Bosne i Hercegovine (Armije RBiH), što jasno proizilazi iz izvedenih dokaza. Svi svjedoci, kako optužbe tako i odbrane, kao i odbrane koju je iznio optuženi, potvrdili su da su tijekom (svjedoci su samo različito mjeseci navodili) 1993. godine počeli sukobi između Armije R BiH i HVO-a, nakon čega su počela hapšenja Bošnjaka sa područja općine Čapljina od strane HVO-a, kao i razoružavanje jedinica gdje su bili prisutni Bošnjaci kao pripadnici HVO-a, jer je došla naredba da se svi Bošnjaci razoružaju koji su u HVO-u i da se zatvore u logore, dok je jedan

mali broj Bošnjaka ostao u redovima HVO-a. Svjedoci optužbe kao i optuženi su prije inkriminiranog događaja bili pripadnici Čapljinske brigade Knez Domagoj koja je u to vrijeme djelovala u sastavu Hrvatskog Vijeća Odbrane (HVO), kao jedne od zaraćenih strana u oružanom sukobu koji se u tom periodu odvijao na području Mostara, Čapljine i ostalih dijelova Hercegovine, s jedne strane i Armije RBiH, s druge strane, te su svi kritičnog trenutka bili uniformirani i naoružani.

Osim toga, svjedoci S.T., M.K., E.S., J.T. su potvrdili da su dva do tri mjeseca prije inkriminiranog događaja dogovarali da iz jedinica HVO-a pređu u jedinice Armije RBiH tako što će zarobiti pripadnike HVO-a koji su sa njima bili u jedinici, nakon čega će ih razmijeniti za njihove obitelji koje su ostale živjeti na području općine Čapljina kao području koje je bilo pod kontrolom HVO-a, dok se suprotna strana u sukobu, Armija RBiH nalazila se u Blagaju, općina Mostar. Navode da su oni svi zajedno dan prije i na dan inkriminiranog događaja došli na brdo Kvanj radi čuvanja linije prema jedinicama Armije RBiH koji su se nalazili na području Malog Polja i Blagaja, općina Mostar. Opće poznata je i činjenica da je na teritoriji općine Mostar postojao oružani sukob između oružanih snaga HVO-a i Armije RBiH, uz činjenicu da je in tempore criminis postojao oružani sukob u Bosni i Hercegovini, potkrepljuju i uloženi materijalni dokazi optužbe, odnosno Odluka o proglašenju ratnog stanja koju je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donijelo na sjednici održanoj 20.06.1992. godine kao i Odluke o ukidanju ratnog stanja koju je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine donijelo na sjednici održanoj 22.12.1995. godine.

Slijedom toga, jasno je da ovi dokazi dovoljni i potvrđuju da se u inkriminirano vrijeme, na području Mostara i na području Hercegovine, život nije odvijao na način na koji bi se inače odvijao u mirnodopskim uvjetima, jer su se na tom području odvijala borbena djelovanja, postojala je mobilizacija vojnih snaga i kretanje oružanih formacija sa jasno utvrđenim vojnim linijama, a jedna od tih linija između ove dvije zaraćene strane bilo je i brdo Kvanj, gdje su dan prije 01.10.1993. godine svjedoci S.T., M.K., J.T., E.S. zajedno sa optuženim, formalno kao pripadnici HVO-a, došli da čuvaju liniju prema pripadnicima Armije RBiH, dok su svjedoci R.R. i N.P. zajedno sa oštećenim M.M. i I. B., kao pripadnici HVO-a, došli dana 01.10.1993. godine radi preuzimanja smjene kao vojnog zadatka. Prema tome, ovo vijeće je na osnovu ovih dokaza i činjenica o kojima je prethodno bilo riječi, našao utvrđenim da je u vrijeme na koje se odnosi optužnica, postojao oružani sukob na širem području Mostara između HVO-a i Armije RBiH.

Dakle, o činjenici postojanja oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini i na području Mostara između oružanih snaga HVO-a i Armije RBiH, u inkriminirano vrijeme među stranama u postupku nije uopće bilo spora, ali su sporne činjenice u pogledu pitanja da li je optuženi u vrijeme izvršenja predmetnog kaznenog djela bio pripadnik HVO-a ili Armije RBiH, zatim, u pogledu pitanja da li su oštećeni I.B. i M.M. u vrijeme izvršenja djela imali status ratnih zarobljenika, kao i činjenica da li je optuženi Eso Razić počinio alternativnu radnju izvršenja ovog kaznenog djela, ubojstvo oštećenih I.B. i M.M. o čemu će dalje biti riječi.

Ovo vijeće je detaljnom analizom svih provedenih dokaza pojedinačno i dovodeći ih u međusobnu vezu zaključilo da je optuženi Eso Razić u vrijeme izvršenja predmetnog kaznenog djela postupao i djelovao kao pripadnik Armije RBiH, a da su oštećeni I.B. i M.M., neposredno prije nego što su usmrćeni, kao pripadnici suprotne strane u sukobu, pali pod vlast neprijatelja i kao takvi su bili zaštićeni Ženevskom konvencijom o postupanju sa ratnim zarobljenicima. Nesporno je da su svjedoci S.T., M.K., K.A., J.T., E.S., R.R., N.P., optuženi Eso Razić, kao i oštećeni I.B. i M.M., sve do kritičnog događaja koji se dogodio dana 01.10.1993. godine, na

brdu Kvanj u jutarnjim satima, bili pripadnici Diverzantsko-izviđačkog voda brigade Knez Domagoj koja je bila u sastavu HVO-a, i u pogledu ove činjenice stranke u postupku i branitelj se nisu sporili.

Međutim, svjedok S.T. je prilikom svjedočenja na glavnom pretresu iskazao da su u sedmom mjesecu 1993. godine počeli sukobi između Armije R BiH i HVO-a, nakon čega su počela hapšenja Bošnjaka sa područja općine Čapljina od strane HVO-a kao i razoružavanje jedinica HVO-a gdje su bili prisutni po jedinicama Muslimani Bošnjaci, da se tada kao osoba bošnjačke nacionalnosti nije osjećao sigurno, misleći od 1.7.1993. godine, jer su počela hapšenja civila Bošnjačke nacionalnosti kao i da su neki ugledni ljudi bošnjačke nacionalnosti koji su bili tada na vlasti uhapšeni još tijekom travnja 1993. godine. Svjedok navodi da je u to vrijeme bilo dosta pripadnika Bošnjačke nacionalnosti u HVO u Čapljini te da su zajedno išli na sve linije ali da je situacija u Čapljini svaki dan bila ozbiljnija, te su oni već tada planirali da se organiziraju i pređu u Armiju R BiH ali da su bile problem njihove obitelji koje su ostale u svojim kućama kao zalog za njih odnosno da oni ne bi prešli u Armiju R BiH. Navodi da su planirali i dogovarali kako da pređu u redove Armije R BiH jer su bili pripadnici HVO-a taj period i jer je postajalo sve napetije, te da je u redovima HVO-a ostao mali krug Bošnjaka zbog čega su se pripremali i razmišljali šta će i kako će preći u redove Armije R BiH, nakon čega im se ukazala prilika jer nije bilo dovoljno vojske na liniji prema Armiji R BiH na brdu Kvanj, kad je došla naredba da oni popune liniju dok dođe vojska sutradan, te da je R.R. bio zapovjednik jedinice toga voda. Dalje je naveo da je ključna stvar bila kad su shvatili da moraju preći u redove Armije R BiH, informacija od njihovih prijatelja i komšija koji su bili već tada zatvoreni i bili u kasarni Čapljina da trebaju njih (misleći na sebe i ostalih šest pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnosti) da odvedu na Bagin most na večeru pripadnici jedinice HVO-a Ludvig Pavlović, te da ih nakon toga pobiju, zbog čega su non stop bili pripravnici, budni, i nisu bili opušteni u tim situacijama. Navodi da se dogovorio sa R. R. da na brdu Kvanj gdje je bila linija, podjele smjenu na način da će Bošnjaci ići navečer a da će Hrvati ujutru doći na smjenu i tako su krenuli na brdo Kvanj, svjedok S.T., M.K., J.T., DŽ. T., E.S., Eso Razić i K.A. i to u dva ili tri vozila, da su do tada o njihovom planu znali svi osim optuženog Eso Razića i K.A. ali da su u autu dok su se vozili prema brdu Kvanj razgovarali o svom planu i namjeri da prebjegnu u Armiju R BiH, da je Eso Razić bio tada sa njima u vozilu te da je obitelj Eso Razića par dana prije ovog događaja otišla u Zagreb, a da ih je po njegovim saznanjima prebacio R.R.. Navodi da su u autu razgovarali da idu izvršiti njihov plan, da je Eso Razić kod sebe imao garantna pisma, odnosno slobodne papire da može napustiti BiH i bez problema otići za Zagreb ili Njemačku ali on je isparao te papire i rekao je da ide sa njima za Blagaj u Armiju R BiH. Kad su došli na brdo Kvanj počeli su se dogovarati kako da izvrše plan prelaska u Armiju R BiH, koji plan su kovali i dva puna mjeseca prije toga pa su sjeli njih sedmorica i dogovorili da kad dođu pripadnici HVO-a hrvatske nacionalnosti na smjenu, trebaju ih zarobiti odnosno razoružati kako bi ih razmijenili za njihove obitelji koji su ostali živjeti na području općine Čapljina i to na način da jednog od njih četvorice puste da dogovori razmjenu. Svjedok navodi da su već u svitanje Eso Razić i on dogovorili da zarobe pokojnog M.M. i pokojnog I.B.a da će ostali R.R. i N. P., te da su dogovorili da E.S. i DŽ.T. odu prije u Blagaj da uspostave kontakt sa Armijom R BiH i najave njihov dolazak te da ih obavijesti o njihovom planu. Naveo je da su se oni čvrsto dogovorili da do pucnjave ne smije doći, kako ne bi došlo do odmazde prema njihovim obiteljima koji su ostali na području općine Čapljina, te da trebaju iskoristiti njihovu prednost jer pripadnici HVO hrvatske nacionalnosti ne očekuju da će ih razoružati odnosno da će biti zarobljeni.

Ove činjenice o planu sedmorice Bošnjaka da iz redova HVO-a pređu u redove Armije R BiH te da tom prilikom u ime Armije R BiH, razoružaju i zarobe pripadnike HVO-a, oštećene

I. B., M.M. te svjedoke R.R. i N.P.a u cilju njihove razmjene za njihove obitelji koje su ostale pod kontrolom HVO-a, potvrdili su i ostali svjedoci optužbe.

Tako je M.K. u ovom pravcu iskazao da su početkom travnja 1993. godine počela prva hapšenja i privođenja bošnjaka, da bi sve kulminiralo 01.07.1993. godine kad je došla naredba da se svi Bošnjaci razoružaju koji su u HVO-u i da se zatvore u logore, ali da on nije razoružan i zatvoren zato što je bio u hrvatskoj vojsci, te je bio priznat vojnik u HVO-u, ali su od početka sukoba između Hrvata i Bošnjaka počeli razmišljati o prelasku u Armiju RBiH. Navodi da je njih 14-15 ljudi činilo izviđačko diverzantski vod prve brigade HVO- Knez Domagoj koji je korišten za izviđanja i specijalne zadatke, da nisu čuvali liniju, ali da su zbog nedostatka vojske, od strane vojno obavještajne službe Prve brigade HVO-a poslani da čuvaju liniju na brdu Kvanj, gdje su trebali da 24 sata drže liniju, pa se su se on (svjedok) i R.R. dogovorili da njih 7 bošnjaka drže liniju po noći a da R.R. zajedno sa još trojicom Hrvata dođu ujutro tako da prepolove vrijeme dežuranja na liniji. Navodi da je to bila prilika da pređu u Armiju RBiH, te je za taj plan znalo samo njih 7 vojnika bošnjačke nacionalnosti koji su i krenuli u izvršenje plana i to S.T., M.K., J.T., Eso Razić, K.A. , E.S.i Dž.T., te da je to bilo zadnji dan devetog mjeseca 1993. godine. Dalje opisuje da su tog dana poslijepodne došli na brdo Kvanj sa dva auta, Fiatom 1300 i Zastavom 128 da preuzmu liniju te su počeli njih sedmoro Bošnjaka razgovarati i praviti plan o prelasku u Armiju RBiH u Blagaju koji se nalazio ispod njihovih položaja, te da ih je strah bilo za njihove obitelji koje su ostale na području općine Čapljina. Napravili su plan da zarobe i razoružaju R.R., N. P., I.B.i M.M. koji će ujutro doći preuzeti od njih smjenu, da ih odvedu u zarobljeništvo, odnosno da jednog od njih puste da dođe u Čapljinu kako bi rekao svojim nadređenim šta su oni uradili te da se traži njihova razmjena za njihove članove obitelji koju su ostali na području općine Čapljina. Navodi da su u ranim jutarnjim satima, oko 5 ipo ili 6 sati poslali E.S. i Dž.T. da idu za Blagaj kako bi uspostavili vezu sa Armijom RBiH i kako bi ih obavijestili da oni prelaze u redove Armije RBiH da ne bi došlo do nekog sukoba. Svjedok navodi da su se dogovarali ko će koga zarobiti, te je on rekao da će zarobiti R.R. i N.P., te da je optuženi Eso Razić rekao da će on i S. (S.T.) I.B.i M.M.. Navodi da je plan bio da Eso Razić i S.T.zovnu B. i M.a te da ih povedu do bunkera koji su bili udaljeni nekih 100 metara od njihovih auta kao da nešto vide šta se dešava, te da ih puste ispred sebe budući da su svi naoružani, a onda da ih tako pozovu na predaju i bacanje oružja, odnosno da ih razoružaju, zavežu kako im ne bi pobjegli i razmjene ih za njihove obitelji. Svjedok opisuje da je prilikom dogovaranja ovog plana sto puta rekao svojim suborcima da ne bi tko kome ružnu riječ rekao, da su to njihovi drugovi, kolege te da ni slučajno ne smije doći do pucanja jer su njihove obitelji ostale u Čapljini pa zbog tog nisu smjeli ni pomisliti da nekog ubiju jer bi nastradale njihove obitelji. Naveo je da je R.R. dva dana prije ovog događaja odveo u Zagreb obitelj Ese Razića, tako da Eso Razić na području općine Čapljina nije imao nikoga u tom momentu dok su oni svi ostali imali obitelji koje su ostale na to području.

Iste ove činjenice, svjedočeći na glavnom pretresu su potvrdili i svjedoci J.T. i E.S.i to da je odmah početkom sukoba bilo određenih trzavica i privođenja Bošnjaka, da je protjerivan muslimanski narod iz Tasovčića, općina Čapljina, zbog čega su oni postali oprezniji i počeli su razmišljati kako da pređu u redove Armije R BIH čije se komanda nalazila u Blagaju, općina Mostar, jer nisu imali sa njima nikakav kontakt. Zajedno sa M.K. i S. T. razgovarali su o prelasku u redove Armije RBiH, ali da je najveći problem bio kako razmijeniti njihove obitelji koje su bile na području pod kontrolom HVO-a. Navode da su konačnu odluku o prelasku u Armiju RBiH donijeli dana 01.10.1993. godine kad su došli na liniju sami bez Hrvata i tu su bili J.T., M.K., S. (S.T.), Dž. T., K.A., Eso Razić i E.S., te da su prethodno poslali E.S. i Dž.T.u Blagaj kako bi obavijestili Armiju RBiH o njihovom dolasku te da su imali plan zarobiti pripadnike HVO-a koji su trebali doći ujutro i preuzeti smjenu te ih razmijeniti za njihove

obitelji. Naveli su da je plan bio da S. (S.T.) i Eso Razić zarobe B. i M., a M.K. i drugi da zarobe ostale, te da su B. i M. bili naoružani i u uniformama sa pancirima.

Ocjenjujući navedene dijelove iskaza ovih svjedoka koji su vjerodostojni jer su u cijelosti suglasni u pogledu ovih činjenica da ovo vijeće može jasno zaključiti da su J.T., S.T., M.K., Dž.T., K.A., Eso Razić i E.S. bili pripadnici HVO-a, koji su nakon početka sukoba između HVO-a i Armije RBiH počeli razmišljati i dogovarati plan, a onda i donijeli konačnu odluku o prelasku iz redova HVO-a u redove Armije RBiH, na način da će na brdu Kvanj dana 01.10.1993. godine, po dolasku pripadnika HVO-a hrvatske nacionalnosti R.R., N. P., I.B. i M.M. iste razoružati, zarobiti i razmijeniti ih za članove njihovih obitelji koji su ostali živjeti na području općine Čapljina koja je bila pod vojnom kontrolom HVO-a. Imajući u vidu da sud prethodno navedene činjenice iz iskaza pomenutih svjedoka nalazi utvrđenim, u nastavku će se baviti onim dijelovima njihovih iskaza koji su relevantni za predmetni događaj, status optuženog i oštećenih, i to kako onih koji su u vezi sa iskazom svjedoka S.T. kao očevidca događaja, tako i odbranom optuženog koja je pokušala osporiti iskaz ovog svjedoka i dokazivati da optuženi prilikom izvršenja ovog kaznenog djela nije uopće bio na mjestu izvršenja kaznenog djela.

Dakle, u daljem nastavku događaja, a imajući u vidu inkriminacije iz predmetne optužnice vijeće je utvrdilo da su dana 01.10.1993. godine, nakon prethodno navedenog plana i dogovora, i do tada pripadnici HVO-a bošnjačke nacionalnosti J.T., S.T., M.K., Dž.T., K.A., Eso Razić i E.S., krenuli u realizaciju svog plana da iz redova HVO-a pređu u jedinice Armije RBiH što se u konkretnom slučaju i dogodilo, tako što su nakon raspodjele uloga pri zarobljavanju i to da će optuženi Eso Razić zajedno sa S. T. pozvati I.B. i M.M. da krenu u obilazak terena nakon čega će ih u ime Armije RBiH, pozvati na predaju, razoružati i zarobiti, dok će druga dva pripadnika HVO-a R.R. i N.P. a zarobiti M.K. sa ostalim suborcima, nakon čega se njihov plan djelomično izjalovio tako što je optuženi Eso Razić suprotno njihovom dogovoru, umjesto da ih zarobe, lišio života I.B. i M.M. na način opisan u izreci ove presude, a koji u tom trenutku nisu bili ni svjesni da su pali pod vlast neprijatelja, odnosno, oni nisu znali da su im dotadašnji suborci u HVO-u okrenuli leđa i oružje protiv njih.

Navedene činjenice jasno proizlaze iz iskaza svjedoka S.T. koji je u tom pravcu iskazao da to jutro dolaze na smjenu pripadnici HVO-a hrvatske nacionalnosti R.R., N.P. te pokojni M.M. i I.B., te da su im tada rekli da su Dž.T. i E.S. otišli da provjere transporter koji se kao kretao na području Malog polja, da su I.B. i M.M., bili naoružani automatskim puškama, obučeni u uniforme, šarena odjela te da su imali jakne spidfaerke, da je I.B. imao i pancir košulju koja je bila protiv gelera ispod te jakne te da su svi uključujući i Hrvate i Bošnjake bili naoružani. Naveo je da su krenuli u realizaciju plana, odnosno da su I.B. i M.M. prihvatili prijedlog da krenu vidjeti transporter koji se kao kretao oko vrela Bunice te su njih četvorica krenuli u paralelnoj crti u kojoj se prvi nalazio I.B., drugi optuženi Eso Razić, treći svjedok i četvrti M.M., svi naoružani dugim cijevima i u uniformi i plan je bio da on (S.T.) i Eso Razić zastanu korak dva nazad, kao da će vršiti nuždu te da će onda podignuti puške prema njima i kazati im zarobljeni ste od strane Armije RBiH, pozvati ih da odbace oružje jer su išli na moment iznenađenja, te kad su se odmakli nekih 50-60 metara od mjesta polaska I.B. je napravio neka dva do tri koraka kako bi on izvršio malu nuždu u kojem trenutku je Eso Razić sa automatskom puškom, sa udaljenosti od oko 5-6 metara zapucao u I.B., dok se M.M. okrenuo i uhvatio za svjedoka S.T., držeći se za njega, na što se svjedok obratio Eso Raziću sa riječima: „Šta uradi, šta radiš, ne pucaj, jesi li normalan“, nakon čega je Eso Razić okrenuo pušku prema svjedoku S. T. i M. M., koji se sakrio iza njega i pucao prema njima te sa četiri metka pogodio u pušku svjedoka S.T., a peti metak u lijevu šaku uslijed čega je ranio svjedoka S.T. dok je M.M.

pao iza njega. Svjedok navodi da je prethodno pokojni M.M., dok ga je držao, okretao ga prema cijevi puške nakon čega je Eso Razić zapucao i pogodio njih dvojicu kao i kundak i okvir puške koja je bila izrašeta, a da je M.M.pao na tlo. Svjedok navodi da je Eso Razić potom otišao prema M.K., R. R. i N. P. kako bi mu donio vode nakon čega se vratio i previo ga da bi nakon toga došao M.K. kojem je rekao da je Eso Razić izafalao i njega i njih, te da se M. tada obratio Esi Raziću sa riječima „šta uradi ovo mater ti jebem, sad će nam pobiti familije sve dole“. Svjedok navodi da je vidio moment kad je Eso Razić pucao, da je to bila sekunda, te da se njihov plan izjalovio, da je bio u velikom šoku gledajući da li mu teče igdje krv iz stomaka te da je samo pukim slučajem ostao živ. Navodi da je ležao na podu i umirao od bolova te da mu je M.K. pričao kako je zarobio R.R. odnosno da mu je rekao hajde vamo, da R.R. prvo nije vjerovao da će ga zarobiti ali kad je prišao licu mjesta i vidio da leže mrtva tijela i da je on na zemlji previjen, predao je oružje, a prethodno je i N.P. zavezan, te su se tu spojili svi na istom mjestu. Svjedok je rekao da je zbog bolova koje je imao krenuo malo ranije od ostalih, da su ostali pokupili oružje, te je R.R. odvezan i pušten da ide kako bi uspostavio liniju i kontakt sa HVO u vezi sa razmjenom njihovih obitelji za N.P. kojeg su zarobili i povelili za Blagaj iz razloga što je on bio komšija P.M.i N.Z., tadašnjeg načelnika Mup-a Čapljina, jer su to bili utjecajni ljudi nakon čega su poslali suprugu od E.S. sa bijelom zastavom i spiskom osoba koje treba mijenjati za N.P., ali da razmjena na kraju nije uspjela jer su pripadnici Armije R BiH rekli da ne mogu mijenjati vojnika za civile nakon čega su njihove žene odvedene na Kvanj, u živi štit, dok su muške odveli na ispitivanja i degenečenje, te u konačnici u Silos, te da su oni bili zadnji logoraši koji su pušteni iz logora 14.6.1994. godine, a da su njegovog oca zajedno sa K.E. odveli iz Silosa i ubili ga u Prebilovcima. Svjedok navodi da je to bila čista odmazda zbog ovog događaja koji se prethodno dogodio na brdu Kvanj.

Na poseban upit tužiteljice da svjedok objasni različitosti danog iskaza na glavnom pretresu sa iskazom kojeg je dao u Tužiteljstvu dana 01.02.2018. godine, koje se ogledaju u činjenici da je na glavnom pretresu izjavio da se I.B.odvojio radi vršenja male nužde, da je Eso Razić zapucao u I.B.a zatim okrenuo pušku prema njemu odnosno M.M.koji se skrivao iza njega, pa je upucao M.M. a njega ranio, a da je u Tužiteljstvu 2018. godine u svom iskazu rekao da je on (svjedok) skrenuo s puta da je čuo pucnjeve, da nije vidio Esu Razića kako puca ali da je samo on imao oružje, svjedok je odgovorio da je istina ovo što je ispričao na glavnom pretresu a da je u Tužiteljstvu 2018. godine na neki način ublažio iskaz kako bi pomogao Esi Raziću da ga oslobode u postupku koji se vodio u Americi i da ne bi dobio 4 doživotne kazne i kako bi na taj način mu pomogao da se oslobodi u tom postupku.

Sud je prihvatio ovakvo objašnjenje svjedoka kao logično i istinito obzirom da se u to vrijeme protiv optuženog pred američkim pravosuđem vodio postupak denaturalizacije u kojem je Vlada SAD-a tražila oduzimanje naturaliziranog državljanstva optuženom Esi Raziću radi sumnje da je prikrivao i lažno predstavio svoju vojnu prošlost tijekom oružanih sukoba na Balkanu tijekom 1990- tih godina, što jasno proizlazi iz presude Okružnog suda Ujedinjenih država za sjeverni distrikt IOWE-Istočna divizija br. C18-1001-LTS. Također, svjedok E.R. je potvrdio se ovaj postupak u SAD-u vodio protiv njegovog brata Ese Razića, te da su tom prilikom američki istražitelji dolazili u BiH te prikupljali dokaze u tom pravcu, dok su svjedoci M.K. i R.R. iskazali da su htjeli pomoći optuženom da se oslobodi u postupku u Americi tako što će R.R. kao Hrvat reći sve dobro o optuženom Esi Raziću, obzirom da je njegova riječ imala težinu kao Hrvata koji svjedoči u njegov korist. Ovdje treba istaknuti da je odbrana ispitivala svjedoka R.R. i E. R. u pogledu činjenica da su se svjedoci M.K. i R.R. htjeli se novčano okoristiti da svjedoče u korist optuženog, što su svjedoci negirali. Međutim, za ovo vijeće su odlučni razlozi zašto je S.T. ublažio svoj iskaz kojeg je dao u Tužiteljstvu a to je kako bi pogodio optuženom radi postupka koji se vodio u SAD-u. Iz ovih razloga, ovo vijeće smatra

sasvim prihvatljivo obrazloženje svjedoka glede činjenica o kojima je različito svjedočio, a te činjenice se samo ogledaju u tome da li je on u trenutku izvršenja djela vidio pucanje Ese Razića kao što je rekao na glavnom pretresu dok je u istrazi rekao da je radi mokrenja bio okrenut te da nije vidio pucanja ali da je samo Eso Razić tu bio sa njim i bio naoružan, dakle, nije svjedočio različito u pogledu identiteta optuženog kao počinitelja ovog kaznenog djela, te imajući u vidu postupak koji su vodile nadležne američke službe u SAD-u, jasno se zaključuje da je svjedok na taj način ublažio svoj iskaz kako bi optuženom olakšao te na neki način popravio položaj u tom postupku.

Odgovarajući na unakrsna pitanja branitelja svjedok S.T. je izjavio da je bio pripadnik Izviđačko diverzantske brigade Knez Domagoj do 1.7.1993. godine, ali da je od 1.10.1993. godine bio pripadnik Armije BiH, da nije istina da on nije osobno vidio da je Eso Razić pucao u I.B.i M.M., da je kritičnog trenutka sa njim bio Eso Razić i dvojica nastradalih momaka, da mu nije poznato te da je čista laž da je N.P. dana 3.10.1993. godine u Sarajevu izjavio da je on ubio B. i M. te da mu je to on rekao na brdu Kvanj i to na način da je svjedok osobno pokušao zarobiti M. i B. ali da su počeli bježati pa da ih je svjedok morao ubiti. Svjedok je u cijelosti negirao tvrdnje braniteljice te dodatno istakao da su nakon svega bili u Blagaju u pritvoru a nakon toga u Mostaru dok su M.K. i N.P. otišli za Sarajevo te da se od 1.10.1993. godine vode kao pripadnici Armije R BiH, kao danom kad su okrenuli puške jedni protiv drugih.

Odgovarajući na unakrsna pitanja drugog branitelja svjedok je pojasnio da je svjedok R.R. donio naredbu od brigade HVO-a- Knez Domagoj da oni čuvaju liniju na brdu Kvanj jer nije bilo dovoljno vojske, da tog dana nije bilo prodora Armije RBiH prema položajima HVO-a, da su njih sedmero pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnosti dogovarali konstantno i pripremali prelazak iz HVO u Armiju RBiH i to dva mjeseca prije ovog događaja, da jedini koji u početku nije znao za ovaj plan su bili optuženi Eso Razić i K.A. te da im je plan otkriven u autu kad su pošli na liniju na brdo Kvanj, te da je optuženi Eso Razić se odlučio da ostane sa njima i prebjegne u Blagaj u Armiju RBiH kojom prilikom je zapalio papire koji su mu omogućavali da napusti BiH i da ide u Zagreb. Dalje je istakao da je dogovor bio između njih da svjedok i optuženi Eso Razić zarobe I.B.i M.M. a M.K. i J.T. R.R. i N.P.a, dok su E.S.i DŽ.T. već bili u Blagaju kako bi uspostavili kontakt sa Armijom RBiH i rekli da se dolaze, da ih informiraju o njihovom planu te da ne bi došlo do nekih nesporazuma u pucanju. O uspostavljanju kontakta sa Armijom RBiH, svjedok je opisao da su već ranije preko nekih ljudi sa područja Stoca i Čapljine koji su otišli i protjerani za Blagaj, poslali poruku da stižu, misleći na prebjeg u Armiju RBiH, te da samo čekaju pravi moment, a da su tog jutra, pred svitanje, kad se ovaj događaj dogodio, E.S.i još jedan pripadnik HVO-a bošnjačke nacionalnosti stupili do položaja Armije RBiH u Blagaju. Svjedok je dalje opisao da su nakon ovog događaja došli na liniju gdje su ih preuzeli pripadnici Armije RBiH i zadržali kraće vrijeme u Blagaju a potom ih prebacili logor ratnih zarobljenika koji se nalazio u IV osnovnoj školi u Mostaru, jer su procedure bile da ih provjere jesu li ubačeni ili nisu obzirom da su prethodno bili pripadnici HVO-a, ali da nisu tretirani kao ostali zatvorenici, jer su imali posjete i donosili su im sve što je trebalo, da je išao na previjanja, da nisu išli radit po bunkerima ni bilo šta drugo, da nisu imali slobodu kretanja ali da su ih puštali kad im dođe neko u posjetu kao i da su gledali filmove sa policijom, te da ih niko nije maltretirao ni zlostavljao. Svjedok je naveo da su se nakon mjesec dana pridružili 48. brdskoj brigadi Armije RBiH.

Vijeće je sa posebnom pažnjom ocijenilo iskaz ovog svjedoka, dovodeći ga u vezu sa svim ostalim dokazima koji su izvedeni u ovom postupku, ocjenjujući ga vjerodostojnim, detaljnim, istinitim jer je u bitnim dijelovima istovjetan sa iskazima drugih svjedoka,

materijalnim dokazima a onda i zasnovan na realnoj logičnoj procjeni činjenica od strane sudskog vijeća.

U tom pravcu, svjedok M.K. je iskazao da je bilo oko 9 sati ujutru, dana 1.10.1993. godine, kad su njih četvorica pripadnika HVO-a hrvatske nacionalnosti došli sa Peugeot 504 krem boje i donijeli im bocu alkohola i neke meze da se počaste te su sjeli sa njima i počeli razgovarati o tome kako je prošla noć na liniji te da je sve bilo u najboljem redu. Ovaj svjedok je naveo da je tog dana došlo vrijeme da se realizira njihov plan prelaska u Armiju RBiH, te se ne može sjetiti da li je Eso Razić ili S.T. rekao B. i M. da odu da vide nešto u smislu da se dole u Malom polju čuje neki transporter te da odu da to provjere, odnosno da obiđu bunkere na toj prvoj borbenoj liniji. Navodi da su svi bili u uniformi i naoružani te u tom momentu njih četvero misleći na Eso Razića, S.T., I.B. i M.M. odlaze dole a da oni ostali ostaju na tom mjestu gdje su bili svi zajedno te iščekuju šta će se sa njima desiti, te da on (M.K.) po planu treba da zarobi N.P. a koji je u tom momentu spavao u autu i R.R. koji je ostao tu sa svjedokom. Navodi da su se nekoliko minuta nakon što su njih četvorica se udaljili sa lica mjesta začula dva- tri kratka rafala i nekoliko pojedinačnih pucnjeva na udaljenosti nekoj oko 70 do 80 metara od njih na šta se svjedok zabrinuo jer nije znao šta se desilo i obzirom da je u njihovim dogovorima i planovima bilo zarobljavanje te nije moglo doći u njihovim planovima ni do kakve pucnjave. Svjedok opisuje da u tom momentu odlazi prema mjestu pucnjave te nakon što je prešao odprilike 20 metara da bi mogao vidjeti put kojim su oni otišli dole do bunkera i u tom trenutku je ugledao S.T. kako sjedi ranjen na zemlji te je tada vidio kako B. i M. leže na zemlji nakon čega je zaključio da je došlo do pucnjave da ima mrtvih, te je krenuo nazad do mjesta gdje su ostali R.R. i N.P. kako bi realizirao svoj dio plana i zarobio ih. Kad je pošao da zarobi R.R. zovnuo ga je i rekao mu da je bila neka dole pucnjava te da krenu dole prema Malom polju i vide šta se dešava te da su obadvojica imali pištolj za pasom, a svjedok je rekao R. R. da će mu on ponijeti pušku jer je njegova ostala negdje kod auta. Opisao je R.R. kao najhrabrijeg vojnika kojeg je upoznao u ratu i da ga ne bi doveo u nikakvo iskušenje, prethodno prije ovog događaja ga je pitao „ko bolje gađa iz pištolja, na šta on njemu govori „šta ćeš ti sa mnom gađati“, a sve kako bi R.R. ispucao sve metke i tako ostao bez municije. Svjedok opisuje da je njemu cilj bio da R.R. ispuca municiju, i tako je brojao pucnjeve dok nije ispucao sve metke, a pištolj ostao u onom početnom položaju, prazan. I kada su krenuli prema mjestu pucnjave, svjedok se kretao neka tri do četiri metra iza R.R., te je tom prilikom podigao pušku i dva puta ga pozvao na predaju, na što mu je R.R. rekao da se ne zeza i okrenuo se i nastavio ići dalje. U momentu kada R.R. dolazi na mjesto odakle može vidjeti da dole leže mrtvi B. i M., svjedok mu se ponovo obratio sa riječima „predaj se, zarobljen si od strane Armije Bosne i Hercegovine“, i kada mu je spomenuo Armiju RBiH, poklopilo se da u tom momentu on vidi mrtve ljude na licu mjesta, te se je tada skamenio. On je podigao ruke, a svjedok mu je rekao da se ne boji, da mu se neće ništa desiti, ali da je R.R. bio šokiran i izgubljen, nakon čega ga je J.T. zavezao žicom koju su imali kod sebe, nakon čega su njih dvojica otišli do auta u kojem je spavao N.P., te nakon poziva na predaju, lišili su ga slobode na način da su i njega zavezali sa žicom. Svjedok dalje ističe da je u tom momentu optuženi Eso Razić sa puškom koju je držao u ruci spremnom za borbeno djelovanje, krenuo prema R. R. te mu je u očima vidio da nema dobru namjeru, pa je stao ispred njega i upitao ga „gdje si to ti pošao“ a optuženi mu rekao da je krenuo da ubije R.R. i da S. (S. T.) odnese vodu, na što mu je svjedok opsovao i mršuno ga te im se obratio sa riječima da će ih sve pobiti ukoliko R.R. neko krivim okom pogleda, na što je optuženi Eso Razić spustio pušku, uzeo vodu i odnio S. T.. Tada se obratio J. T. i rekao mu da on i K.A. čuvaju zarobljene Rebca i Pehara a da on ide dole vidit šta se desilo pa kad je stigao na lice mjesta vidio je da I.B. i M.M. leže mrtvi a da je Eso Razić motao ruku S.T. jer je isti bio teško ranjen u ruku, te je se tada optuženom Esi Raziću obratio sa riječima zašto je ovo uradio, upućujući mu psovke, ali mu optuženi Eso Razić ništa nije odgovorio. Na poseban upit predsjednika vijeća, a onda i

tužiteljice, zašto je zaključio da je pucao Eso Razić te da li je pitao S.T. šta je se desilo, svjedok je odgovorio da je S.T. bio ranjen, da mu je šaka bila razvaljena i da S.T. nije mogao to uraditi, te da je tada pitao S.T. šta se desilo a da mu je on odgovorio da ih je Eso Razić pobio ni krive ni dužne. Svjedok je na upit suda naveo da su mnogo puta njih sedmorica Bošnjaka pričali o ovom događaju i da se nikad nitko drugi nije spominjao kao mogući izvršitelj ovih ubojstva nego samo optuženi Eso Razić, kao i da je osobno Esu Razića više puta pitao zašto je to uradio ali da nikad od njega nije dobio nikakav odgovor. Dalje svjedok ističe da su R.R. pustili, a N.P. odveli sa sobom jer je on bio susjed od tadašnjeg gradonačelnika Čapljine P.M. i rođak N.Z. koji je bio načelnik MUP-a pa su smatrali da je on vrijedan da ga zamjene za svoje obitelji koje su ostale na području općine Čapljina. Navodi da su nakon dolaska u Blagaj primljeni od strane Armije RBiH te ih je nakon toga istog dana preuzela vojna policija i iste noći zatvorila u podrumske prostorije, da bi sutradan od strane HVO-a bila poslana S.F., žena E.S. sa bijelom zastavom i pismom od strane HVO-a koje je upućeno komandi Armije RBiH u cilju razmjene Nedjeljka Pehara za njihove obitelji, što je Armija RBiH odbila sa obrazloženjem da neće mijenjati civile za ratne zarobljenike, nakon čega su njihove obitelji odvedene u logore, gdje su premlaćivane, a neki članovi obitelji i ubijeni. Navodi da su potom njih petorica Bošnjaka odvedeni u zatvor koji se nalazio u SDK i IV Osnovnu školu u Mostaru dok su on i N.P. odvedeni u Sarajevo na ispitivanje gdje su proveli mjesec dana te da je nakon povratka bio Komandir izviđačko diverzantske jedinice čete Četvrtog korpusa Armije RBiH, a da je N.P. nakon 5-6 mjeseci nakon povratka u Mostar razmijenjen. Navodi da je tijekom 1994. godine, E.R., brat optuženog Esada Razića došao sa kamionom humanitarne pomoći u Blagaj, te da ga je tada pitao može li pustiti njegovog brata Esada Razića, što je on dopustio i tada je Esad Razić sjeo u kamion i zajedno sa bratom napustio vojsku. Navodi da je pripadnik Armije RBiH bio od 01.10.1993. godine, te da mu tako piše i u vojnoj evidenciji Armije RBiH.

U unakrsnom ispitivanju branitelja, svjedok je potvrdio svoje navode oko dolaska na brdo Kvanj, njihovog plana i uloga oko zarobljavanja vojnika HVO-a, da su svi oni uključujući i Bošnjake i Hrvate koju su tu bili imali uniforme bez obilježja i bili naoružani, te da nije vidio tko je ubio I.B. i M.M.. Svjedok je kategorički odbacio tvrdnju braniteljice da je on (svjedok) pitao tada Esu Razića „jesi li ti ubio“ i da je Eso Razić samo šutio, te je istakao da on njega nije pitao da li je on to uradio, nego ga je pitao „zašto je to uradio“ a da mu on nikad na to nije odgovorio. Dalje je potvrdio da se među njima samo spominjao optuženi Eso Razić kao počinilac ovih ubojstava te da mu nisu poznati dokumenti iz kojih proizlazi da je I.B. i M.M. ubio S.T., te da to nikad nitko nije spominjao.

Branitelj optuženog je na glavnom pretresu pokušao predočavati određene dijelove iskaza svjedoka M.K., kojeg je davao dana 01.11.1993. godine Centru službe javne bezbjednosti u Sarajevu. Nakon uvida u navedeni zapisnik koji je branitelj namjeravao predočiti svjedoku, predsjednik vijeća branitelju nije dopustio da svjedoku predočava sadržaj zapisnika Centra službe bezbjednosti Sarajevo, jer se radi o zapisniku kojim se prikupljanju obavijesti od građana, koji nisu zapisnici iz istrage prema odredbi članka 288. ZKPFBiH, a na glavnom se pretresu mogu predočavati samo iskazi iz istrage, a navedeni zapisnik nije iskaz svjedoka iz istrage, jer se iskaz iz istrage mora uzeti u skladu sa člankom 100 ZKPFBiH, što u konkretnom slučaju nije tako. Predsjednik vijeća je utvrdio, nakon što je pregledao navedeni zapisnik da se očigledno radi o zapisniku koji nije sačinjen u smislu odredbe članka 100. ZKPFBiH o saslušanju svjedoka, tako da branitelju nije dopušteno da svjedoku predočava sadržaj zapisnika koji nije propisno sačinjen u smislu navedene odredbe, jer bi se na navedeni način u postupak uveo iskaz svjedoka koji nije uzet na zakonom propisani način. Naime, odredbom članka 288. stavak 2. ZKPFBiH je propisano između ostalog da se zapisnici o iskazima datim u istrazi, mogu koristiti izuzetno na glavnom pretresu, a zapisnik Centra službi bezbjednosti je zapisnik

sačinjen prilikom prikupljanja izjava osoba, pri kojem ovlaštena osoba mora postupiti u skladu sa člankom 100 ZKPF BiH, da bi se takav zapisnik mogao upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku. Međutim, i pored toga, što branitelju nije dopušteno navedeno predočavanje, branitelj optuženog je prilikom unakrsnog ispitivanja i dalje povremeno citirao svjedoku određene dijelove tog zapisnika svjedoku, tražeći od svjedoka da se izjasni sjeća li se pojedinih navoda koji su zabilježeni na navedenom zapisniku, a na koje traženje je svjedok, prije nego je sud intervenirao, odgovarao i negirao sadržaj tog zapisnika. Ovakvi zapisnici tadašnjeg Centra službi bezbjednosti ne bi mogli biti uvršteni u spis ni kao dokaz, jer bi njihovo uvrštavanje u spis kao dokaza predstavljalo odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza koje je dopušteno samo pod uvjetima propisanim u članku 288. ZKP FBiH. Zbog toga, dijelove iskaza svjedoka iz takvog zapisnika koje je predočavao branitelj neovlašteno i odgovore svjedoka na takvo predočavanje, sud nije uzeo u obzir prilikom donošenja ove presude.

Odgovarajući u unakrsnom ispitivanju na pitanja drugog branitelja svjedok je izjavio da od početka sukoba između HVO-a i Armije R BiH pa do 01.10.1993. godine, nije imao nikakvih neugodnosti zato što je bio u postrojbama HVO-a, osim što je jednom čuo od B.K., koji je bio zarobljenik u kasarnoj Grabovina i tamo popravljao auta, da je jedinica HVO-a Ludvig Pavlović, htjela ih odvesti na Bagin most u restoran da odu „koju popiti“ te da je bio plan da ih nakon toga likvidiraju. Dalje navodi da je tijekom 1993. godine, dva puta išao u komandu korpusa Armije RBiH u zgradu Vranice u Mostaru, gdje je tražio da pređe u Armiju, ali da se to nije dogodilo zbog toga što nije bilo tadašnjeg komadanta Arifa Pašalića. Navodi da je R.R. primao naredbe putem obavještajne službe, ali da nije bilo nikakvog lanca zapovijedanja među njima jer ih je bilo malo, odnosno njih ukupno oko 13 vojnika od kojih su njih 7 bili Bošnjaci, te da među njima nitko nije mogao naređivati šta da se radi. Svjedok je naveo da Eso Razić nije od početka sudjelovao u njihovom dogovoru oko prelaska u jedinice Armije R BiH, ali da su se svi oni nekoliko mjeseci dogovarali da prebjegnu u redove Armije R BiH uključujući i optuženog Esu Razića, te da su po prelasku prve linije došli u Blagaj, i da su bili zatvoreni u kuću vojne policije u podrumu nekoliko dana a nakon toga u SDK-a, ili IV Osnovnu školu u Mostaru gdje su bili zatvoreni i ispitivani zbog činjenice da su prethodno bili u redovima HVO-a. Navodi da je u Sarajevo odveden na ispitivanja jer je imao kao vojnik najviši status te obzirom da se poznao sa generalima HVO-a, Rosom, Praljkom i generalom Obradovićem, te da je nakon povratka iz Sarajeva nastavio sudjelovati u ratu kao pripadnik 48. brdske brigade Armije R BiH. Navodi da je obitelj Ese Razića, R.R. nekoliko dana prije prebacio u R. Hrvatsku te da je Eso Razić napustio Armiju R BiH zbog toga što je brat od Ese Razića dovezao neku humanitarnu pomoć u Blagaj, te je pitao njega da li mu može pustiti brata kao ne bi stradao u ratu što je on i odobrio te da je Eso Razić sjeo sa bratom u kamion te da su otišli iz Blagaja.

Ove činjenice proizlaze i iz iskaza svjedoka J.T. i E.S. koji su iskazali da su oni razgovarali o prelasku u redove Armije BIH ali da je najveći problem bio kako razmijeniti njihove obitelji koje su bile na području pod kontrolom HVO-a. Navode da su konačnu odluku o prelasku u Armiju donijeli dana 01.10.1993. godine kad su došli na liniju sami bez Hrvata i tu su bili on, S. (S.T.), Dž. T., K.A., Eso Razić i E.S., te da su prethodno poslali E.S. i Dž.T. u Blagaj kako bi obavijestili Armiju RBiH o njihovom dolasku te da su imali plan zarobiti pripadnike HVO-a koji su trebali doći ujutro i preuzeti smjenu te ih razmijeniti za njihove obitelji. Navode da je plan bio da S. (S.T.) i Eso Razić zarobe B. i M, a M.K. i drugi da zarobe ostale, te da su B. i M. bili naoružani i u uniformama sa pancirima, da su Eso Razić i S.T. zajedno sa B. i M. krenuli da običu liniju a da su oni ostali na tom mjestu gdje su M.K. i R.R. pucali iz pištolja da bi u jednom trenutku čuli pucnjeve iz pravca gdje su oni otišli, te je R.R. upitao šta se ovo dešava i kakvo je ovo rafaljanje te da u tom trenutku oni nisu znali šta se dole dešava, nego su saznali kad je Eso Razić došao i rekao da ima mrtvih i ranjenih, te je tražio da daju

vode. Navode su nakon pucnjave i ovog događaja zarobili R.R. a da je N. P. u tim trenucima spavao u autu te da su i njega zarobili na način da su mu rekli da se preda na što je on odgovorio da nema problema te da je podigao ruke i predao se odmah, da su ostali koji su se nalazili na brdu Kvanj došli u Blagaj u večernjim satima, da je S.T. došao ranjen dok su ovi ostali bili zdravi te da je od Vojne policije čuo da je na brdu Kvanj došlo do pucnjave, da su dvojica poginula, da je jedan Bošnjak ranjen, te da je zarobljena osoba po nadimku T. (N.P.) koji je sa njim radio na Željeznici. Naveli su da su poslije događaja na Kvanju ujutru odveli njihove obitelji u Silos prema Trebižatu da bi ženu svjedoka E.S., Z.V. i V.R. doveli do Bune kako bi je razmijenili za tog Tolju (N.P.) koji je doveden u Blagaj, ali da nije došlo do razmjene.

Ocjenom iskaza svjedoka S.T. koji je očevidac događaja, M.K., J.T. i E.S. koji su se našli na širem licu mjesta izvršenja kaznenog djela, pouzdano se može zaključiti da su oni podudarni i istiniti, jer njihov sadržaj govori o istovjetnim činjenicama i to da su u momentu realiziranja plana optuženi Eso Razić i S.T., u skladu sa njihovim dogovorom da ih razoružaju i zarobe, pozvali oštećene I.B. i M.M., u smislu da odu izvidit neki transporter koji se kao kretao u Malom polju a sve u cilju da ih zarobe, da je M.K. sa ostalim pripadnicima trebao zarobiti R.R. i N.P. a što se na kraju i dogodilo, da su njih četvoricu trebali nakon zarobljavanja razmijeniti za njihove obitelji, da su prethodno poslali DŽ.T. i E.S. u Blagaj kako bi njih dvojica obavijestila komandu Armije RBiH o njihovom planu i dolasku, te da je došlo do rafalne pucnjave u kojoj je optuženi Eso Razić lišio života I.B. i M.M..

Odbrana je kroz unakrsno ispitivanje svjedoka S.T. pokušala osporiti vjerodostojnost njegovog iskaza ukazivanjem da ovaj svjedok prebacuje vlastitu odgovornost za taj događaj sa sebe na optuženog, da iz određenih vojnih i obavještajnih dokumenata proizlazi da je S.T. ubio oštećene, da je on rekao N. P. na brdu Kvanj, da je osobno pokušao zarobiti I.B. i M.M., da ih je zbog bježanja morao ubiti te da je N.P. prilikom ispitivanja u Sarajevo rekao da je on ubio oštećene.

Po ocjeni ovog suda, ovi prigovori odbrane ne dovode u sumnju iskaz svjedoka S.T.. N.P. je u svom iskazu na glavnom pretresu apsolutno negirao da je prilikom ispitivanja u Sarajevu izjavio da je S.T. ubio oštećene jer on nije bio očevidac inkriminiranog događaja. Točno je da su se u jednom periodu nakon predmetnog događaja na tom području kao potencijalni izvršitelji ovog kaznenog djela, uz Eso Eazića, navodili i S.T., M.K., V., pa i E.S. što su iskazali svjedoci D.B., T.M. i D.M., te da je bilo mnogo priča o ovom događaju ali ne postoji dokaz da je on to učinio, dok nasuprot tome, da je oštećene ubio optuženi Eso Razić proizilazi ne samo iz uvjerljivog i čvrstog svjedočenja S.T., nego i iz drugih dokaza o čemu će u nastavku biti riječi. S.T. je detaljno opisao inkriminirani događaj koji se suštinski ogleda u tome da je zajedno sa optuženim pozvao oštećene da odu u izviđanje kako bi ih namamili, zarobili i odveli u zarobljeništvo u cilju njihove razmjene za njihove obitelji koje su ostale na području općine Čapljina, da su zajedno krenuli u paralelnoj crti, da je I.B. optuženom Eso Raziću bio sa lijeve strane kad se odvojio da vrši malu nuždu nakon čega je rafalno zapucao u njega nanijevši mu prostore u predjelu leđa, usko grupirane sa desne strane, nakon čega je pušku okrenuo prema M.M. koji se sakrio iza svjedoka S.T. i ispalio više hitaca u njihovom pravcu koji su pogodili i S.T. i M.M. kao i pušku sa kojom je bio naoružan S.T..

Ovakvo kazivanje svjedoka S.T. u skladu je i sa Zapisnikom sekcije sa obdukcije I.B., nalazom i mišljenjem vještaka sudske medicine dr. Dražena Damjanjuka u pogledu obavljene obdukcije M.M. kao i nalaza i mišljenja vještaka dr. Davorina Kozomare u pogledu povreda koje je kritične prilike zadobio i sam svjedok S.T., a o čemu je vijeće u nastavku dati razloge. Dakle, ovaj svjedok je sasvim logično u svom iskazu objasnio kronologiju inkriminiranog

događaja i način na koji je prvotno lišen života I.B., nakon čega je M.M., vidjevši ubojstvo, sakrio se iza svjedoka S.T. misleći da će se na taj način zaštititi svoj život nakon čega je i on lišen života na licu mjesta, dok je S.T. ranjen u lijevu šaku. Povrede koje su zadobili svjedok S.T. kao i oštećeni I.B. i M.M. od kojih su preminuli i koje su opisane u obdukcijским nalazima vještaka kao i nalazom i mišljenjem dr. Davorina Kozomare, u cijelosti se podudaraju sa opisom događaja kako je svjedočio S.T.. Njegov iskaz je istovjetan sa svim drugim činjenicama o kojima su govorili ostali svjedoci glede njegovog ranjavanja kao i saniranja rana koje je zadobio prilikom pucnjave. Tako je svjedok J.T. naveo da su nakon pucnjave optuženi Eso Razić došao do njih i rekao da ima mrtvih i ranjenih te je tražio vode, nakon čega su pošli dole prema liniji te da su tada vidjeli kako B. i M. leže mrtvi, dok je S. (S.T.) ležao pored njih ranjen u ruku te ga je previo i dao mu vode dok je B. i M. povukao sa puta te ih pokrio dekom. Istaknuo je da su oni njih trebali zarobiti te da mu je tada S.T. rekao da je Eso Razić pucao u njih te da je i njega izrafalao, jer je bio pogođen sa tri metka od koja su dva pogodila njegovu pušku a jedan u ruku, te da se nikad nije spomenulo drugo ime kao ime osobe koja je pucala osim optuženog Ese Razića.

I svjedok M.K. je potvrdio navode ovog svjedoka da mu je po dolasku na lice mjesta S.T. rekao da ih je optuženi Eso Razić pobio ni krive ni dužne. On je na upit predsjednika vijeća naveo da su mnogo puta njih sedmorica Bošnjaka pričali o ovom događaju i da se nikad nitko drugi nikad nije spominjao kao izvršitelj ovih ubojstva nego samo optuženi Eso Razić, kao i da je osobno Eso Razića više puta pitao zašto je to uradio ali da nikad od njega nije dobio nikakav odgovor, kao i da se nakon ovog događaja na licu mjesta obratio optuženom Esi Razići, uputivši mu psovke i zbog činjenice da će stradati njihove obitelji koje su ostale pod kontrolom HVO-a što se na kraju i dogodilo prema suglasnom kazivanju ovih svjedoka.

Upravo ova činjenica da su njihove obitelji ostale živjeti na području općine Čapljina bile su zalag da se pri izvršenju njihovog plana prebjega u Armiju RBiH i zarobljavanja I.B., M.M., R.R. i N.P.a, istim ne smije ništa dogoditi jer su znali da će uslijediti odmazda prema njihovim obiteljima. Ovako su svjedočili i S.T. i M.K. koji su iskazali da je dogovor bio da se oni samo zarobe te da im ne smije ništa dogoditi radi sigurnosti njihovih obitelji koje su planirali razmijeniti za njih. Isto tako, prema suglasnim izjavama R.R., M.K. i S.T., proizlazi da je R.R. obitelj optuženog Ese Razića nekoliko dana prije ovog događaja odveo u Zagreb, te optuženi, za razliku od ostalih njegovih suboraca, nije imao članove obitelji koje su ostali na teritoriji općine Čapljina koja je bila pod kontrolom HVO-a, zbog čega ovo vijeće jasno zaključuje da ni svjedok S.T., kao ni ostali učesnici ovog događaja, osim optuženog Ese Razića, nisu smjeli lišiti života pripadnike HVO-a jer su znali da će njihovi članovi obitelji biti likvidirani. Da je to tako i bilo, vidljivo je i iz iskaza S. K. koja je iskazala da je ona nakon događaja na Kvanju odvedena u Silos te da je zajedno sa V.T. (majka S.T.), E.T. (sestra J.T.) i S.F. (supruga E. S.) odvedena na razmjenu sa bijelom zastavom na brdo Kvanj, da je S.F. poslana na razmjenu sa bijelom zastavom u Blagaj a da su njih troje ostali prenoćiti na brdu Kvanj gdje ih je čuvala vojska nakon čega su se vratili u Silos jer nije došlo do razmjene, poslije čega su iz Silosa odvedeni njen muž, A.T., koji je bio otac S.T. te brat od M.K., koji su likvidirani, te nakon deset godina pronađeni mrtvi u Prebilovcima.

Iste ove činjenice, osim iskazom S.T., M.K. i S. K. potvrđene su i u iskazu svjedoka Z.T. čiji iskaz je u skladu sa odredbom čl. 288. Zakona o kaznenom postupku FBiH pročitao na glavnom pretresu obzirom da je isti preminuo, što proizlazi iz izvoda iz matične knjige umrlih na ime Z.T. od 12.02.2024. godine. Sud je prihvatio navedeni dokazni prijedlog tužiteljstva na način da je pročitao njegov iskaz sa Zapisnika o saslušanju svjedoka, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 51612/3-1-04-2-2-59/13 od 04.04.2013. godine u sadržaju kako slijedi:

Prije rata živo sam u Tasovčićim Općina Čapljina, skupa sa porodicom, radio sam u Pločama na Željeznici, gdje me rat i zateče. Radni odnos mi se na Željeznici vodio sve do 11 mjeseca 1993. godine. Početkom sukoba u BiH, uključujem se u postrojbe teritorijalne odbrane koja je bila u sastavu 1. bojne 7. satnija HVO-a, odnosno Čapljinsku brigadu u kojoj ostajem do 08.07.1992. godine, onda odlazim da radim u humanitarnu organizaciju Merhamet do 25.12.1992. godine, poslije toga sam pristupio odredbu Čapljina na Pijescima, a nakon toga prelazim u 3. bataljon brigade Bregava, poslije čega smo dobili ultimatum oko 16. aprila 1993. godine od HVO-a, da napustimo prostor pod njihovom kontrolom, što sam ja i učinio. Po pričanju mojih komšija da su oko 01.10.1993. godine, bili odvedeni iz svojih kuća. Moj brata A.T., njegova supruga V., moj otac S., T.H., S.R., S.E.sin N.S., koji je u to vrijeme bio maloljetan, S.F., K.M.sin A., K.Ć.majka od A., K.A.sin M., porodica B., E., H, I., S., S., te K.E.sin Omera i njegova supruga Samija, svi su oni osim K.A.1. odvedeni u Silos, K.A. je odvedenu Policijsku stanicu Čapljina. Također sam čuo da je V.T.supruga ubijenog A., S.K. supruga ubijenog K.E., bili vođeni od strane pripadnika HVO-a na mjesto Kvanj, vezano za pogibiju nekih pripadnika HVO-a na navedenoj lokaciji. Moj brat A. skupa sa K.E. odveden je iz Silosa i odveden u Policijsku stanicu Čapljina, nakon čega su odvedeni u nepoznatom pravcu skupa sa K.A.sinom M. i ubijeni na nepoznatoj lokaciji, a čije sam posmrtno ostatke pronašao 2003. godine, na području sela Prebilovci, općina Čapljina. Poznato mi je da je nekoliko lica bošnjačke nacionalnosti već dalo izjave za ovaj slučaj. Poznato mi je da su u sastavu Čapljinske brigade u izviđačkom vodu bili i izvjesni boj Bošnjaka i Hrvata, a ja znam da je bio M.K. sin M., A.K.sin E., poginuo je kasnije u toku rata, S.T.sin A., E.S.sin M., J.T.sin A., DŽ.T. sin A., stradao u ratu, Razić Esad sin V., te zvani T. iz Gnjilišta, koji je kasnije odveden od strana pripadnika Muslimanske nacionalnosti koji su prešli na stranu Armije BiH. Također mi je poznato da je pripadnik tog voda bio i R.R., kao i dvojica poginulih. Po priči kada se desio neki devar na Kvanju, tada su porodice gore pomenute prikupljenje i odvedene u Silos. Koliko mi je poznato na Kvanju je došlo do okršaja između pripadnika HVO-a Muslimanske i Hrvatske nacionalnosti gdje je ranjen S.T. sin A., te ubijeni dvojica pripadnika Hrvatske nacionalnosti. Poslije toga znam iz priče da su se pripadnici HVO-a Muslimanske nacionalnosti predali Armiji BiH na području Blagaja i bili 40 i nešto dana u zatvoru, nakon čega su stavljeni u 48. Blagajsku brigadu, a znam da je M.K.vođen na ispitivanje u Sarajevo zbog sumnjivog prelaska u Armiju BiH. Za vrijeme događaja na Kvanju ja sam se nalazio na području Jablanice. Sve što sam izjavio je tačno, pa ću ovakvu izjavu svojeručno potpisati.“

Odbrana je u više navrata kroz postupak isticala kako je svjedok S.T. prilikom svjedočenja zatražio od predsjednika vijeća u sudnici da se suoči sa optuženim i kako bi pogledali jedan drugog u oči i kako bi se napokon rekla istina o pitanju tko je kritične prilike ubio I.B.i M.M.. Nakon što je predsjednik vijeća odobrio svjedoku da se okrene i pogleda optuženog i na pitanje svjedoka optuženom Esi Raziću, „evo reci sad tko ih je ubio“ optuženi je odgovorio „ti si“. Ovakvo postupanje svjedoka S.T.u kojem inzistira na navedenom ovo vijeće ocjenjuje na način da se svjedok htio iskreno suočiti sa optuženim kako bi optuženi priznao pred njim da ih je ubio, a odgovor optuženog je sasvim logičan i očekivan obzirom da se brani i ima pravo da se brani od ozbiljne optužbe, tako da ova situacija nema onaj značaj u odgovoru optuženog kakav mu pridaje odbrana, već upravo suprotno, da je svjedok iskazao iskrenu namjeru da se suoči optuženim u pogledu ove odlučne činjenice da nije on ubio oštećene nego da je to učinio upravo optuženi Eso Razić.

Sa druge strane, sud je cijeneći na jednak način dokaze odbrane i provjeravajući odbranu optuženog došao do zaključka da ista nije dokazana i nije zasnovana realnoj logičnoj procjeni činjenica u konkretnom predmetu, i ista je potpunoj suprotnosti na svim izvedenim

dokazima. Optuženi je iznoseći svoju odbranu naveo da ga je R.R. prisilom i prijetnjom natjerao da ide na brdo Kvanj, da mu je tog dana na brdu Kvanj prišao R.R. i rekao mu da treba ići na prvi bunker i osmatračnicu koji se nalazio sa lijeve strane, a da mu je navodno M.K. rekao da je pokrio bunkere dvojku i trojku, odnosno da su dole DŽ.T. i E.S.. Optuženi navodi da mu je R.R. dao oružje iz svog auta jer on nije imao svoje oružje te da je otišao u taj bunker gdje je bio nekih 40 minuta, možda i više, kad je začuo galamu i viku sa njegove desne strane a nakon toga u nekoliko navrata i pucnjavu, pa je pomislio da je napala Armija RBiH, jer drugo ništa nije mogao pomisliti, na što je odlučio da krene da vidi šta se dešava i kad je krenuo, prestala je galama, pucnjava i vika. Navodi da je išao sam kroz šumu, polako oprezno do tamo i nakon izvjesnog vremena hodanja ugledao je S.T. na zemlji kako sjedi krvav, u desnoj ruci je imao pušku te mu je prišao i pitao ga šta se dešava, na što mu je S.T. odgovorio „hoće da nas ubiju“, te je nakon toga optuženi ugledao jednog vojnika na zemlji niže od S. (S.T.), a onda još jednog vojnika niže dole ispod toga vojnika koji je isto ležao na zemlji. Optuženi ističe da je po njegovom dolasku samo S.T. bio tu sa tim vojnicima i da nije bio niko drugi, pa je shvatio da je on pucao i da je ubio te vojnike, iako to nije vidio. Navodi da je u strahu potrčao uz brdo da javi R.R. i kad je potrčao nedaleko od mjesta događaja, ugledao je M. K. sa puškom u ruci koji ga je tu zaustavio, uzeo mu pušku iz ruke i rekao mu „slušaj me dobro, danas prelazimo u Blagaj“. Optuženi navodi da je tu doživio šok, uhvatio se za glavu i počeo plakati, na što mu je M.K. rekao da prekine i da više ni jedne nije rekao, jer će završiti kao ona dvojica, pa je optuženi shvatio da je to njihov plan i dogovor za koji on nije znao prije. Nakon toga mu je rekao da se okrene, i da pred njim polako idu niz stranu, prema dole tom događaju gdje se to desilo, te su odmah u tom trenutku iza njega doveli R.R., svezanih ruku na leđima i N.P. a kojeg je vodio K.A. i dok su prolazili kraj tih vojnika sjeća se da je R.R. se obratio S.T. i pitao ga zašto je moralo doći do ubijanja vojnika na što mu je M.K. odgovorio da je moralo tako da se završi, pa su se onda na jednom mjestu svi se skupili i onda je optuženi čuo da pričaju i da spominju DŽ.T. i E.S., a nakon čega je shvatio da su oni otišli u Blagaj, a ne na bunkere kao što su rekli. Dalje navodi da mu se nakon toga M.K. obratio i rekao mu da će ići dole na liniju da se preda, što je optuženi odbio i rekao da neće da ide, na što je M.K. podigao pušku ili metak i rekao mu „ili ćeš ostati ovdje na Kvanju ili ćeš ići da se predaš i kad se predaš, ako te ne ubiju, da kaže da će još neko doći“. Nakon toga je optuženi krenuo nizbrdo, hodajući nekih sat vremena podignutih ruku, te se na kraju predao pripadnicima Armije BiH koji su ga priveli u taj bunker gdje su oni bili, da bi nakon toga vojna policija došla i prebacila ga za Blagaj u zatvor vojne policije, gdje je proveo tri dana, da bi nakon toga bio prebačen u Mostar, u logor vojnih ratnih zarobljenika HVO-a, gdje je proveo 40 dana u nenormalnim uslovima. Navodi da je pušten iz logora 12.11.1993. i da je pri puštanju sreo čovjeka iz Crvenog križa koji mu je dao poruku da se javi njegovom bratu E., pa mu je napisao da je živ i da javi njegovoj obitelji, poslije čega se uputio u Blagaj kod njegovog tetka Hodović Emina, gdje je proveo nekoliko mjeseci.

Vijeće nije povjerovalo u navode optuženog da ga je najprije R.R. silom i prijetnjom nagovorio da ide na brdo Kvanj te da uopće nije znao za njihov plan prelaska u Armiju RBiH jer je njegovo kazivanje u potpunoj suprotnosti sa svjedočkim iskazima S.T., M.K., J.T., E.S., R.R. i N.P., a i iz sljedećih razloga. Suštinski, optuženi navodi da je kritične prilike došao na brdo Kvanj, da je bio sam u bunkeru, da je naknadno čuo pucnjeve nakon čega je otišao na lice mjesta da vidi šta se događa gdje je po dolasku vidio ubijene i samog ranjenog S.T. sa puškom u ruci, zbog čega je zaključio da ih je ubio svjedok S.T.. Ako se uzme u obzir da su bošnjački pripadnici HVO-a, njih sedmorica imali plan o prelasku u Armiju RBiH i da zarobe pripadnike HVO-a, kao i njegovu daljnju realizaciju, što je sud utvrdio nesporno u ovom predmetu na osnovu suglasnih iskaza gore navedenih svjedoka, onda nije ni logična, a ni dokazana činjenica da je S.T., pored njih četvorice pripadnika suboraca koji su trebali izvršiti njihov plan zarobljavanja pripadnika HVO-a, sam krenuo da zarobi I.B. i M.M., koji su pri tome bili

naoružani automatskim puškama. Ni ostali navodi optuženog nemaju nikakvog uporišta sa izvedenim dokazima i utvrđenim činjenicama u konkretnom predmetu. Postavlja se pitanje, zašto bi M.K. razoružao optuženog (svog pripadnika) koji je bio, prema njegovom kazivanju, sam u bunkeru i došao naknadno na lice mjesta, u odnosu na R.R. i N.P.a koji su u tom trenutku trebali i bili zarobljeni. Nadalje, nema logiku ni kazivanje optuženog da mu je M.K. nakon što mu je uzeo pušku, rekao da se okrene i da pred njim idu prema mjestu događaja, jer bi po ovom kazivanju proizašlo kao da je optuženi u neku ruku bezrazložno razoružan od strane svojih ljudi što apsolutno ne odgovara utvrđenim činjenicama u konkretnom predmetu. Nemaju nikakvu podlogu ni navodi optuženog da se M.K. tada obratio R.R., kojom prilikom mu je rekao da je „moralo biti tako“ (misleći na ubojstva oštećenih), jer iz iskaza M.K. i S.T. jasno proizlazi da je njihov dogovor bio da ih zarobe i da im se pri tom ne smije ništa dogoditi, da su to njihovi drugovi i da im ne smije pasti dlaka sa glave, pogotovo radi članova njihovih obitelji koji su ostali na području općine Čapljina i pod kontrolom HVO-a. Sa druge strane, svjedok R.R. je iskazao ga je nakon ovog događaja M.K. pustio i otpratio do glavnog puta radi njegove sigurnosti, da se na M.K. vidilo koliko mu je jako teško pao ovaj događaj i da mu je bilo žao zbog svega, stoga i u ove navode optuženog vijeće nije povjerovalo. Nadalje, sud nije poklonio vjeru ni navodima optuženog da se sam spustio do Blagaja i predao pripadnicima Armije RBiH na zapovjed i uz prijetnju puškom M.K. kao i da su prilikom boravka u Logoru ratnih zarobljenika u Mostaru, oni kao bošnjaci tretirani kao pripadnici HVO-a, jer iz iskaza svjedoka N.P.a, koji je tom prilikom zarobljen i boravio u Logoru ratnih zarobljenika u Mostaru, proizlazi da se on zajedno sa njima spustio do Blagaja gdje ih preuzeli pripadnici Armije RBiH, da su stražari u logoru njega nazivali ustašom dok su Bošnjake oslovljavali kao „našim“, a uz to, S.T. je iskazao da su imali drugačiji tretman u odnosu na zaobljene pripadnike HVO-a, da su ih posjećivali te da je on izlazio i na previjanjaja.

Iz ovih razloga vijeće je neprihvatljivim ocijenilo i iskaz svjedoka E.R., brata optuženog Eze Razića. On je u svom iskazu naveo da je početkom ratnih zbivanja njegov brat Eso Razić bio vojno angažiran u jedinici Knez Domagoj HVO-a, te da je obitelj Eze Razića početkom desetog mjeseca 1993. godine, došla u Zagreb kod njega. Navodi da su odluku o prebacivanju obitelji donijeli nakon što su krajem svibnja ili početkom lipnja 1993. godine počela hapšenja i razoružavanja muslimana te nakon što su njihovog srednjeg brata stavili u pritvor, pa je on prebacio Esinu obitelj u Zagreb, i to da je prvo odveo Vidjelu koja je bila u visokom mjesecu trudnoće i koja je rodila u devetom mjesecu 1993. godine, a da je nakon toga odveo oca i majku a zatim i srednjeg brata sa ženom i dvoje djece, dok je brat Eso Razić ostao u Čapljini kao zalog, te da je njegov brat bio pod pritiskom čitavo vrijeme. Svjedok navodi da je po rođenju djeteta, Eso Razić zajedno sa R. R. došao u Zagreb, nakon čega su se zajedno vratili u Čapljinu. Dalje ističe da je o događaju koji se desio na brdu Kvanj saznao od brata Eze Razića koji mu je ispričao da je tog dana bio kod nekog bunkera te da je čuo pucnjeve, rafale, da je krenuo prema mjestu odakle je dolazila pucnjava, da je tamo našao dva vojnika koja su ležala na zemlji i ranjenog S. (S.T.) sa puškom u ruci. Navodi da je u Americi vođen postupak protiv njegovog brata Eze Razića, te da je postupak završen oslobađajućom presudom u korist njegovog brata Eze povodom ovog konkretnog događaja, da je u Bosnu i Hercegovinu dolazio stalno nakon rata osim dok se vodio ovaj postupak u Americi. Dalje navodi da mu je M.K. tijekom trajanja procesa u Americi rekao da ne bi bilo loše da kontaktira sa R.R. zato što je on bio Hrvat te da bi njegova riječ imala „težinu“, pa je nakon toga otišao do kuće R.R. sa kojim je tada sjeo i razgovarao te mu je R.R. tada rekao da bi on na suđenju u Americi mogao reći nešto dobro za Esu Razića te da je tražio zauzvrat 100.000,00 eura na što mu je svjedok rekao „eno ti Eze pa zovi Esu“ i da je to bio njihov prvi i posljednji kontakt. Navodi da je njegov brat Eso Razić imao brijačnicu te da je omiljen bio među ljudima.

Primjetno je da je iskaz ovog svjedoka u cjelosti naslonjen na odbranu optuženog Ese Razića i po stavu ovog vijeća, on je usmjeren pomaganju optuženog u cilju popravljivanja njegovog položaja u ovom kaznenom postupku, iako nema podlogu u utvrđenom činjeničnom stanju i izvedenim dokazima. Određeni djelovi iskaza su istiniti i to u pogledu vojne pripadnosti optuženog sa početka ratnih zbivanja, da su nakon početka sukoba HVO-a i Armije RBiH odlučili prebaciti obitelj u Zagreb, da je optuženi imao briačnicu u tom periodu kao i neke druge okolnosti koje nemaju neki značaj u ovom predmetu. Međutim, vijeće nije prihvatilo vjerodostojnim kazivanje ovog svjedoka da je on prebacio Esinu obitelj u Zagreb, jer iz iskaza svjedoka R.R. proizlazi da je to on učinio, nekoliko dana prije ovog događaja, i to njegovog oca V. i majku V., a što su potvrdili i svjedoci S.T. i M.K.. Ovaj svjedok je sam kazao da sve što mu je poznato oko događaja koji je predmet ovog postupka, je saznao od svog brata, optuženog Ese Razića, te on i nema drugih saznanja o inkriminiranom događaju. Ovom vijeću je jasno da je ovaj svjedok, kao brat optuženog navedenim iskazom pokušao prikazati da u trenutku pucnjave i ubojstva I.B.i M.M., optuženi nije bio na tom mjestu, dajući mu alibi, u koju tezu, imajući u vidu sve gore prethodno navedeno, vijeće nije povjerovalo. U odnosu na kazivanje ovog svjedoka da se R.R. htio okorisiti davanjem izjave koja bi pomogla optuženom na suđenju u Americi, vijeće napominje da je prilikom ispitavanja svjedok R.R. ove navode odbacio, međutim, sve i da su ovi navodi istiniti, oni se ne odnose na konkretni kazneni postupak te eventualne protupravne radnje ovog svjedoka radi njegovog davanja iskaza istražnim organima pravosudnih tijela SAD-a, nisu od uticaja na ocjenu njegovog iskaza kao vjerodostojnog i istinitog jer je on u svemu potkrepljen i iskazima drugih svjedoka i materijalnim dokazima o čemu će u nastavku vijeće dati razloge prilikom ocjene iskaza R.R..

Isto tako, činjenica da se u određenim tadašnjim vojnim i obavještajnim dokumentima navodilo da je mogući izvršitelj ovih ubojstava S.T., ovo vijeće napominje da je o konkretnom događaju bilo puno priča, da se pored optuženog i S.T. pričalo da su ova ubojstva počinili i M.K., V., E.S., pa i R.R., da su u ratnom periodu svakakve informacije, i koje su točne i koje nisu točne ulazile u sastav određenih vojnih i obavještajnih dokumenata, a posebice što su o ovom događaju jedine relevantne informacije mogli dati učesnici ovog događaja, a to su ispitani svjedoci u ovom predmetu. Svjedok R.R. je tom pravcu iskazao da mu je žao što obitelj poginulih nije dočekala ovo suđenje da vide pravu istinu jer je bilo raznih priča oko ovog događaja, da su njega vodili da ga likvidiraju jer su kružile priče da je i on učestvovao u tim ubistvima, da je kao zapovjednik bio inicijator toga radi činjenice da su oštećeni I.B.i M.M. ubijeni, da se on spasio, a da je N.P. završio u logoru. Pri tom, dokazi odbrane Službena zabilježka Sigurnosno informativne službe od 14.10.1993. godine, Izvješća Uprave vojne policije Ljubuški od 09.10.1993. godine, Izvješća operativne zone Jugistočna Hercegovina od 05.10.1993. godine, Informacije OSE kojoj su sadržani dokumenti vojnih i obavještajnih struktura HVO-a, a kojima je odbrana nastojala dokazati da je oštećne ubio S.T. a ne optuženi Eso Razić, ovo vijeće nalazi potrebnim napomenuti da su u pitanju dokumenti o operativnim saznanjima o tome ko je ubio pripadnike HVO kritične prilike na brdu Kvanj i kakvo je za vrijeme ratnih dešavanja bilo ponašanje optuženog, S.T., M.K. i svih drugih pripadnika jedinice.

Iz iskaza svjedoka B. K. koji je bio načelnik Obavještajne službe brigade Knez Domagoj HVO-a, te D.M. koji je tijekom 1993. godine bio vojno angažiran u III Čapljinskoj-bojnoj HVO-a, proizlazi da njima nije poznato da se u dokumentima Sigurnosnih službi nalazi podatak da je S.T. zvan S. ubio nastradale momke I. B. i M.M.. Ova operativna saznanja ne mogu dovesti u pitanje kredibilitet iskaza svjedoka S.T. i M.K., koji su uvjerljivo i detaljno svjedočili o ovom događaju na glavnom pretresu pred ovim sudom, čiji su iskazi suglasni i sa iskazima svjedoka R.R., E.S., J. T., N.P. a i S. K. kao i zbog toga što ova operativna saznanja na koja se branitelji pozivaju nemaju dokaznu snagu da dovedu u sumnju iskaze svjedoka ispitanih na glavnom

pretresu, budući da se izvori tih „saznanja“ iz navedenih dokumenata ne crpe iz saslušanih svjedoka na način kako je to pripisivao tadašnji Zakon o kaznenom postupku, pa stoga i ove navode odbrane sud je ocijenio kao neosnovane.

Odbrana je osporavala kredibilitet ovih svjedoka i kroz njihovu raniju kažnjavanost te postupke koji su u tijeku pred pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine. Ovaj sud je na zahtjev odbrane pribavio izvode iz kaznene evidencije za svjedoke S.T., N.P.a, Z. T., te J.T.. Prema tim podacima proizlazi da S.T. i N.P. nisu evidentirani u kaznenoj evidenciji kao počinitelji kaznenih djela, dok je umrli svjedok Z.T. čiji je iskaz pročitao na glavnom pretresu, osuđen na novčanu kaznu i to presudom Općinskog suda Čapljina br. K-69/89 od 01.09.1989. godine zbog kaznenog djela iz čl. 172. st. 1. KZSRFJ, a svjedok J.T. presudom Općinskog suda u Čapljini od 238.06.2006. godine zbog kaznenog djela Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz čl. 239. st. 3. KZFBiH i presudom Općinskog suda u Mostaru od 07.07.2010. godine zbog kaznenog djela Nasilje u obitelji iz čl. 222. st. 2 KZFBiH. Odluka o krivnji optuženog nije zasnovana na iskazu preminulog svjedoka Z. T. niti je njegov iskaz u suprotnosti sa iskazima svih svjedoka ispitanih u tijeku ovog postupka. Ovaj svjedok je potvrdio da je na brdu Kvanj došlo do pucnjave u kojoj je svjedok S.T. ranjen, da su poginula dva pripadnika HVO-a, da su ostali pripadnici HVO-a Bošnjačke nacionalnosti prešli u redove Armije RBiH u Blagaju gdje su nakon pritvora nastavili ratna djelovanja kao pripadnici 48. Blagajske brigade Armije RBiH. Potvrdio je da je nakon ovog događaja uslijedila odmazda prema njihovim obiteljima koji se pokupljeni i odvedeni u Silos, a da su njegov brat A. skupa sa K.E. odvedeni iz Silosa u Policijsku stanicu Čapljina, nakon čega su odvedeni u nepoznatom pravcu skupa sa K. A. sinom M. i ubijeni na nepoznatoj lokaciji, a čije je posmrtno ostatke pronašao 2003. godine, na području sela Pebilovci, općine Čapljine, stoga činjenica da je isti osuđivan još prije ratnih zbivanja, koja kazna je usput morala biti brisana iz kaznene evidencije radi proteka vremena, nije od značaja da se ovom svjedoku ne pokloni vjera u odnosu na navedene činjenice o kojim je govorio. Dakle, i ovaj iskaz je podudran sa iskazima gore navedenih svjedoka i u skladu sa činjeničnim stanjem kojeg je utvrdilo ovo vijeće.

Ni ranija osuđivanost svjedoka J.T. nije od uticaja na kredibilnost njegovog iskaza jer je i njegov iskaz suglasan iskazima svjedoka S.T., M.K. i E.S.. Isto tako, ovdje vijeće nalazi potrebnim ocijeniti i navode iz dokaza odbrane - dopisa Tužiteljstva BiH od 08.02.2014. godine i dopisa Županijskog tužiteljstva HNŽ od 11.01.2024. godine u kojem se navodi da su M.K., J.T. i E.S. evidentirani u predmetima tog Tužiteljstva koji su u fazi prijave, a za događaje koji se odnose na ratna zbivanja iz 1992. godine, te da je E.S. pravomoćno osuđen za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. U odnosu na predmete koji su u fazi prijave samo je potrebno spomenuti da bi se narušio princip nevinosti u odnosu na navedene osobe ukoliko bi se prihvatila teza odbrane da su svjedoci J.T. i M.K. zbog navedenih postupaka nekredibilni svjedoci, naspram njihovih kazivanja koji su i sa ostalim svjedočkim iskazima suglasni i u međusobnoj vezi u pogledu odlučnih činjenica o kojim je bilo riječi, dok se ranija osuđivanost svjedoka E.S. uopće ne odnosi ni na konkretni događaj iz ovog predmeta niti na isti period, niti čak na iste strane u oružanom sukobu. Obzirom da je vijeće iskaz E.S. ocijenilo vjerodostojnim jer je u skladu sa iskazima ostalih svjedoka u pogledu činjenice pripremanja i izvršenja njihovog plana u okviru kojeg je on tog jutra 01.10.1993. godine, zajedno sa Dž. T. prvi otišao u Blagaj kako bi upoznao komandu Armije RBiH o njihovom planu prelaska u Armiju RBiH, valjalo je i ove prigovore odbrane ocijeniti kao neutemeljenim. Treba istaknuti općenito da ranija osuđivanost sama po sebi ne može značiti da određeni svjedok neistinito svjedoči u nekom predmetu, nego se njegov iskaz cijeni posebno u svakom konkretnom predmetu, dovodeći ga u vezu sa svim ostalim dokazima koji ga potvrđuju a i sa onim dokazima koji su mu proturječni, uzimajući u obzir i da li je svjedok imao motiva da lažno svjedoči te da li je ikada prije osuđen

zbog kaznenog djela davanja lažnog iskaza, što u konkretnom predmetu nije slučaj. Aludirajući na svjedoka S.T. da je imao motiva da lažno svjedoči kako to odbrana ističe, vijeće napominje da je iskaz ovog svjedoka ocijenjen sa posebnim oprezom u ovom pogledu, ali zbog činjenice da je njegov iskaz bio uvjerljiv, dosljedan i logičan i u skladu sa iskazima drugih svjedoka, sa nalazima i mišljenjima vještaka koji su se izjašnjavali o obavljenim obdukcijama te zadobivenih povreda koje je on zadobio prilikom ovog događaja, o čemu će kasnije biti riječi, te uzimajući u obzir i činjenicu da S.T. nije imao motiv da oštećene liši života iz razloga što je njegova obitelj ostala na području pod kontrolom HVO-a, za razliku od optuženog, čija je obitelj nekoliko dana prije ovog događaja prebačena u Zagreb, vijeće se nedovojbeno uvjerilo u istinitost kazivanja ovog svjedoka.

Nadalje, iz iskaza ovih svjedoka jasno proizlazi i da su neposredno prije izvršenja predmetnog kaznenog djela, oštećeni I.B. i M.M., kao pripadnici HVO-a pali pod vlast neprijatelja, a da u tom trenutku toga nisu bili ni svjesni jer se radilo o tajnom planu i dogovoru Bošnjaka, pripadnika HVO-a da iz jedinice HVO-a pređu u jedinice Armije RBiH. Sasvim je i jasno da su u trenutku izvršenja ovog kaznenog djela optuženi Eso Razić, S.T., M.K., J.T. i K.A., u skladu sa njihovim planom i dogovorom djelovali kao pripadnici Armije RBiH koji su okrenuli leđa dotadašnjim suborcima u HVO-u, da su imali plan da ih zarobe i razoružaju u ime Armije RBiH i odvedu u zarobljeništvo u cilju njihove razmjene za njihove obitelji koje se bile pod kontrolom HVO-a.

Odbrana inzistira na tezi da su optuženi Eso Razić, S.T., M.K., J.T., E.S. i K.A., zajedno sa oštećenim I. B., M. M., R.R. i N. P., bili pripadnici HVO-a, dakle iste vojske i jedinice te da optuženi Eso Razić kao takav nije bio pripadnik Armije RBiH u trenutku izvršenja ovog kaznenog djela, a da oštećeni nisu mogli imati status ratnih zarobljenika.

Nesumnjivo je da su svi akteri događaja (Hrvati i Bošnjaci) bili pripadnici HVO-a sve do kritičnog događaja, međutim, dana 01.10.1993. godine, u jutarnjim satima kad su Eso Razić, S.T., M.K., J.T., K.A., E.S. i DŽ. T., svako u svojim ulogama, krenuli u realizaciju plana da zarobe svoje suborce u ime Armije RBiH, oni su se svrstali na jednu od strana u sukobu, a to je Armija RBiH, i imali su plan i djelovali su kao pripadnici Armije RBiH. Da su svi „tempore criminis“ djelovali kao pripadnici Armije RBiH proizlazi i iz suglasnih iskaza svjedoka S.T., M.K., J.T. i E.S. i u pogledu činjenice da su DŽ.T. i E.S., tog jutra 01.10.1993. godine, u skladu sa njihovim dogovorom, spustili se do Blagaja u komandu Armije RBiH kako bi ih obavijestili o njihovom planu, naumu i o njihovom prelasku u redove Armije RBiH. Prednji zaključci ovog vijeća jasno proizlaze i iz dijelova iskaza svjedoka M.K. koji je istakao da kad su sjeli u auta u Čapljini i krenuli prema brdu Kvanj sa planom pređu u redove Armije RBiH, u tom momentu oni su se osjećali kao pripadnici Armije RBiH jer su realno taj dan okrenuli puške na njih te imali plan da zarobe oštećene I.B. i M.M. te R.R. i N.P. a i da prebjegnu u Blagaj gdje bila komanda Armije RBiH. Svjedok je objasnio da su oni na brdo Kvanj došli kao Bošnjaci koji su bili do tada pripadnici HVO-a, ali da od onog momenta kad su prethodno sjeli i dogovorili se i napravili plan da zarobe pripadnike HVO-a hrvatske nacionalnosti, nisu se više osjećali kao pripadnici HVO-a, da su datumi pristupanja Armiji RBiH različito upisivani u vojne evidencije ali da su oni svi skupa isti dan prešli u redove Armije RBiH. Na kraju je istaknuo da su u momentu zarobljavanja pripadnika HVO-a postupali kao pripadnici Armije RBiH, jer su prethodno i poslali E.S. i DŽ.T. u Blagaj da uspostave kontakt s Armijom RBiH u ranim jutarnjim satima kritičnog dana 1.10.1993. godine, te da nisu dobili nikakvo naređenje od vrha Armije RBiH da uhapsu ili ubiju pripadnike HVO-a na brdu Kvanj.

I svjedok J.T. je istaknuo da su njih sedmorica Bošnjaka odlučili da idu u redove Armije RBiH u onom trenutku kada su dvojicu pripadnika (Dž.T. i E.S.) prethodno poslali u Blagaj u komandu Armije R BiH te da tada više nije bilo povratka, da je S.T. nakon ranjavanja tražio da ga voze u bolnicu u Metković, Republika Hrvatska, a da mu je tada svjedok J.T. rekao „kako ću te voziti u Metković vidiš li šta se desilo“, zbog čega vijeće jasno zaključuje da nakon ovog događaja gdje su ubijena dva pripadnika HVO-a, oni nisu više ni mogli ići na područje koje je bilo pod kontrolom HVO-a ili Hrvatske vojske, da bi na kraju S.T.bila ukazana prva pomoć u stacionaru u Blagaju. Kad se ova kazivanja navedenih svjedoka dovedu u vezu i sa dijelom iskaza N.P.a koji je naveo da dok je bio u zarobljeništvu u Logoru ratnih zarobljenika u Mostaru, u samici pod stepenicama, gdje su smjene straže govorile: „Evo jednog ustaše pod stepenicama“, a evo i naših misleći na bošnjačke pripadnike vojske koji su bili na brdu Kvanj, kao i da su pripadnici Armije R BiH prilikom njihovog dolaska u Blagaj, njega presvukli na način da je morao skinuti uniformu i obući drugu odoru dok su pripadnike bošnjačke nacionalnosti ostavili u njihovim uniformama te su sa njima komunicirali, iz čega jasno vijeće zaključuje da su ipak drugačiji tretman imali Bošnjaci u odnosu na zarobljenog N.P.a, bez obzira na njihov pritvorski režim.

Nastavno na prednje, odbrana je kroz postupak isticala i da optuženi Eso Razić kao i ostali pripadnici HVO-a bošnjačke nacionalnosti nisu mogli biti pripadnici Armije RBiH obzirom da su po prelasku u Blagaj bili u pritvoru vojne policije Armije RBiH a onda i kao zatvorenici u Logoru ratnih zarobljenika u IV osnovnoj školi u Mostaru, pozivajući se na otpusnicu Logora ratnih zarobljenika od 12.11.1993. godine iz koje proizlazi da je optuženi Eso Razić tog dana otpušten iz zatvora. Prednje činjenice koje nisu bile sporne u postupku apsolutno nemaju nikakav kazneno pravni značaj za status optuženog u trenutku izvršenja predmetnog kaznenog djela kao i za status svjedoka S.T., M.K., K.A., J.T., E.S..

Svjedoci S.T., M.K., E.S.i J.T. su u ovom pravcu iskazali da su nakon prelaska u Blagaj, najprije bili zatvoreni u podrumu vojne policije, a onda i u logoru ratnih zarobljenika u Mostaru i to zbog činjenice da su prethodno bili vojnici HVO-a, te su službe Armije RBiH provjeravale da nisu ubačeni od strane HVO-a u njihove redove. Kad se uzmu u obzir ove činjenice, sasvim je opravdan i logičan bio pritvorski režim nad bivšim pripadnicima HVO-a bošnjačke nacionalnosti koji su prešli u redove druge vojske (Armija RBiH) dok se ne utvrde sve okolnosti njihovog prelaska, te ispitivanja koja se odnose na vojno stanje suprotne strane u sukobu od strane nadležnih vojnih službi Armije RBiH. Ova utvrđenja vijeća proizlaze i iz dokaza odbrane Biltena Uprave bezbjednosti Armije RBiH od 09.10.1993. godine u kojem se na stranici 4. u petom paragrafu navodi da je po obavljenim IR, navedena grupa privedena u pritvor u Mostar radi raščišćavanja okolnosti njihovog učešća u izvršenju kaznenih djela nad građanima muslimanske nacionalnosti sa područja Stoca i Čapljine. Obzirom da je M.K., što proizlazi iz njegovog iskaza, bio do tada poznatiji pripadnik HVO-a koji je poznavao i generale HVO-a, isti je zajedno sa N. P., ratnim zarobljenikom bio poslan i u Sarajevo na ispitivanje, a imajući u vidu njegov tadašnji status u HVO-u. Uz to, ovi svjedoci su iskazali da su njihovi uvjeti u pritvoru bili drugačiji u odnosu na pripadnike HVO-a jer su im ulazili vojnici i donosili im hranu, te su redovno imali posjete, da nisu išli na kopanje bunkera, a svjedok S.T. vođen je i na previjanja. Dakle okolnost da su oni oko mjesec dana bili pritvorenici u logoru ratnih zarobljenika zajedno sa drugim ratnim zarobljenicima HVO-a, nikako ne utiče na činjenicu da su oni tempore criminis postupajući u skladu sa njihovim dogovorom, postupali i djelovali kao pripadnici Armije RBiH prilikom čega su lišena života dva pripadnika HVO-a, jedan odveden u ratno zarobljeništvo dok je četvrti, najprije lišen slobode i zarobljen a zatim pušten radi dogovaranja razmjene sa HVO.

Također, nikakav kazneno-pravni značaj nema teza odbrane da optuženi Eso Razić, S.T., M.K., J.T., E.S. i K.A. nisu dobili naredbu komande Armije RBiH da zarobe pripadnike HVO-a, zbog čega se nisu mogli smatrati pripadnicima Armije RBiH. Ovdje treba istaknuti da su oni bili do tada pripadnici HVO-a, suprotne strane u sukobu, te nisu imali nikakvog kontakta sa komandom Armije RBiH, niti su ga mogli imati, a kako su i sami svjedoci potvrdili prilikom svog svjedočenja. Treba imati i u vidu činjenicu da je prema kazivanju ovih svjedoka, njihov plan bio taj da za njega nitko drugi nije znao, odnosno, njih petorica S.T., M.K., J.T., E.S. i DŽ.T. nekoliko mjeseci prije inkriminiranog događaja, a optuženi Eso Razić i K.A., na dan polaska na brdo Kvanj kad im je saopćen njihov plan i kad je optuženi Eso Razić isparao papire koje je posjedovao u cilju napuštanja teritorije Bosne i Hercegovine ali da je pristao da sudjeluje sa njima u prebjegu u Armiju RBiH i prelasku u Blagaj koji je bio pod njihovom kontrolom, što jasno proizlazi iz iskaza i S.T. i M.K.. Oспорavajući ove dijelove iskaza, odbrana je navela da bi Eso Razić, da je imao slobodne papire napustio BiH, obzirom da mu se malo prije ovog događaja rodio sin u Zagrebu što proizlazi iz izvoda iz matične knjige rođenih za T. R. od 24.09.1993. godine. Međutim, iz iskaza svjedoka S.T., M.K. i R.R. proizlazi da je njegove roditelje, oca V. i majku V., R.R. nekoliko dana prije ovog događaja prebacio u Zagreb, a i iz iskaza svjedoka E.R. proizlazi da je njegov brat Eso Razić po rođenju djeteta dolazio u Zagreb, zajedno sa R. R., nakon čega su se vratili u Bosni Hercegovinu. Iz navedenog vijeće zaključuje da je optuženi onda zaista i mogao imati papire za prelazak granice sa Republikom Hrvatskom, tim više i što je prethodno bio i pripadnik HVO-a kojem je obitelj bila u Zagrebu.

Ovdje vijeće ovdje nalazi potrebnim ocjeniti i navode odbrane da je vojna pripadnost Ese Razića dokazana kroz Bilten Uprave bezbjednosti Armije RBiH od 09.10.1993. godine u kojem se navodi da su se oni (Bošnjaci) kao grupa pripadnika HVO-a predala borcima Armije RBiH zbog čega odbrana smatra da optuženi nije bio pripadnik Armije RBiH. Odbrana navodi da su na brdo Kvanj oni poslani po naredbi HVO-a, da su se svi skupa (Bošnjaci i Hrvati) dogovarali oko podjele smjene na brdu Kvanj, te da su oni i ranije učestvovali u akcijama HVO-a na istom brdu, zatim, da je pravno nemoguć bio njegov prelazak iz HVO-a u Armiju RBiH jer ni optuženi a ni drugi pripadnici HVO-a bošnjačke nacionalnosti nisu prošli proceduru ulaska u Armiju RBiH temeljem propisa o službi u Armiji RBiH, odnosno tadašnjih Uredbi sa zakonskom snagom o pristupanju u oružane snage Armije RBiH, prema kojim su lica koja pristupaju u Armiju RBiH, između ostalog morala proći procedure, dati zakletvu, ispuniti vojni rok, te imati akt nadležnog vojnog organa o upućivanju u Armiju RBiH. Isto tako, odbrana navodi da status optuženog Ese Razića proizlazi iz akta Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata od 13.10.2017. godine iz kojeg proizlazi da on nije bio pripadnik Armije RBiH, te da su svi Bošnjaci sa područja Stoca i Čapljine bili u brigadi Bregava koja je bila u sastavu Armije RBiH, a da optuženi nije bio u ovoj brigadi.

Ni ovi navodi odbrane ne dovode u pitanje kazivanje svjedoka S.T., M.K., E.S. i J.T. da su oni, uključujući i optuženog Esu Razića, nakon izbijanja sukoba između HVO-a i Armije RBiH, sa ostalim pripadnicima HVO-a bošnjačke nacionalnosti (njih ukupno sedam), dana 30.09.1993. godine kada su došli na brdo Kvanj da čuvaju liniju, međusobno prije toga dogovorili da tu priliku iskoriste i pređu u jedinice Armije RBiH i da će tom prilikom oni kao pripadnici Armije RBiH i u ime Armije RBiH zarobiti i razoružati pripadnike HVO-a hrvatske nacionalnosti koji su trebali ujutro (01.10.1993. godine) doći kako bi od njih preuzeli smjenu i predati ih Armiji RBiH, a da su E.S. i DŽ.T. po njihovom dogovoru otišli u Blagaj gdje je bilo sjedište Armije RBiH i upoznali ih sa njihovim planovima, te da su dana 01.10.1993. godine i realizirali pomenuti dogovor. U tjeku realizacije navedenog dogovora, po kazivanju svjedoka S.T., optuženi je pucao najprije u I.B. kojeg je odmah lišio života, a onda i u njega i M.M. koji je također na licu mjesta lišen života dok je svjedok S.T. ranjen u lijevu ruku. Ostala dvojica

pripadnika HVO-a hrvatske nacionalnosti su zarobljeni, i to na način da je N.P. predat u Blagaju gdje se nalazio sjedište Armije RBiH dok je R.R. nakon lišenja slobode pušten da ode do komande HVO-a kako bi ih obavijestio o ovom događaju te dogovorio razmjenu njihovih obitelji za N.P.a, a što je vidljivo iz iskaza svjedoka R.R., M.K., N.P.a i drugih svjedoka. Stoga, okolnost da je do poduzimanja inkriminiranih radnji optuženi bio formalno pripadnik HVO-a, te da je na brdo Kvanj došao po naredbi HVO-a, odnosno R.R., ne može dovesti u pitanje značaj naprijed navedenih činjenica i okolnosti, jer je optuženi Eso Razić, što jasno proizlazi iz suglasnih iskaza gore navedenih svjedoka, prihvativši njihov plan i dogovor, postupao i djelovao kao pripadnik Armije RBiH, ali suprotno njihovom dogovoru, umjesto da ih zarobe, lišio je života oštećene I.B. i M.M., kao pripadnike HVO-a, odnosno strane koja je bila u sukobu sa Armijom RBiH, i koji su ubijeni u okviru plana prema kojem su ustvari trebali biti zarobljeni i za vrijeme dok su bili vojno angažirani i obavljali vojne aktivnosti obilaska terena. Zbog ovih razloga, i okolnost da je u Biltenu Uprave bezbjednosti Armije RBiH navedeno da su se oni predali Armiji RBiH kao grupa pripadnika HVO-a nema onaj značaj koji mu pridaje odbrana jer oni jesu prethodno bili pripadnici HVO-a koji su donijeli odluku o prelasku u Armiju RBiH i koju su u cjelosti izvršili i gdje su ostali do kraja ratnih zbivanja kao pripadnici 48. Blagajske brigade Armije RBiH. Imajući u vidu navedeno ovo vijeće zaključuje da navodi odbrane o pristupanju optuženog kao i ostalih pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnosti, oružanim snagama Armije RBiH u skladu sa tadašnjom pravnom i vojnom legislativom nisu bili mogući. Oni su konkretne prilike, koristeći se povjerenjem svojih suboraca, kao što je već gore rečeno, iskoristili priliku da pređu u drugu vojsku koju su zbog svih dešavanja (sukob između Armije i HVO-a) smatrali svojom i kojoj je pripadao njihov narod, pa se u ovim okolnostima vojne diverzije prelaska u drugu vojnu jedinicu ne može zahtijevati ispunjenje tadašnjih propisa o pristupanju u oružane snage kao to pogrešno smatra odbrana.

Pogrešno se odbrana poziva i na akt Federalnog ministarstva odbrane br. 07/1-03-1542-1/17 od 13.10.2017. godine kad navodi da iz ovog materijalnog dokaza proizlazi da optuženi nije bio pripadnik Armije RBiH, jer iz ovog akta i priloga uz isti je vidljivo da je optuženi Eso Razić u evidenciji grupe za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze Čapljina evidentiran da je bio pripadnik HVO-a u periodu od 04.04.1992. godine do 01.07.1993. godine, a pripadnik Armije RBiH od 13.11.1993. godine do 12.07.1994. godine. Prema ovim podacima proizlazilo bi da optuženi u periodu od 01.07.1993. godine do 13.11.1993. godine nije bio pripadnik ni jedne vojne formacije što u konkretnom slučaju nije tačno. Prema iskazima svjedoka, kako je već gore i navedeno, nesporno je da je optuženi i nakon 01.07.1993. godine bio pripadnik HVO-a, zajedno sa ostalim pripadnicima bošnjačke nacionalnosti, a dana 01.10.1993. godine, kad se inkriminirani događaj desio, postupao i djelovao kao pripadnik Armije RBiH. Da je to tako, vidljivo je iz uvjerenja Federalnog ministarstva odbrane od 03.12.2004. godine u odnosu na vojnu pripadnost svjedoka S.T. iz kojeg proizlazi da je imenovan bio pripadnik Armije RBiH od 01.10.1993. godine do 01.07.1994. godine, a iz uvjerenja Federalnog ministarstva za pitanje branitelja i invalida domovinskog rata od 08.03.2023. godine, da je imenovan bio pripadnik HVO-a od 04.04.1992.g. do 01.07.1993. godine a pripadnik Armije RBiH od 01.10.1993. godine do 06.02.1996. godine, dakle, od onog dana kad se inkriminirani događaj i dogodio. Dakle, ako se usporede podaci vojne pripadnosti Armiji RBiH za optuženog Esu Razića i svjedoka S.T., vidljivo je da je svjedoku S.T. kao dan pristupanja Armiji RBiH upisan datum 01.10.1993. godine kao datum kad su oni faktički okrenuli puške prema svojim dotadašnjim suborcima. Iz ovih dokaza je vidljivo da se prestanak službe optuženog Eso Razića i S.T. u HVO-u navodi kao datum 01.07.1993. godine kao datum kad je na području općine Mostar bio masovni prelazak pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnosti u redove Armije RBiH što je općepoznata činjenica, iz kojeg razloga su nadležni upravni kao datum prestanka službe u HVO-u upravo navodili ovaj datum. Međutim, u konkretnom predmetu vijeće je nesporno

utvrdilo da su njih sedmorica Bošnjaka i to optuženi Eso Razić, S.T., M.K., K.A., E.S., J.T. i Dž. T. bili pripadnici iste jednice u HVO-u sve do kritičnog događaja, da su svi skupa, sukladno njihovom dogovoru, prešli na stranu Armije RBiH, dana 01.10.1993. godine u Blagaj, pa se jasno zaključuje da su podaci u vojne evidencije različito upisivani u vojne evidencije, a što proizlazi i iz iskaza svjedoka M.K.koji je potvrdio da su svi oni taj dan prešli u redove Armije RBiH, da je i njemu dan 01.10.1993. godine upisan u vojne evidencije kao dan pristupanja Armiji RBiH, a da su podaci o vojnoj pripadnosti različito upisivani u vojne evidencije, a što se upravo vidi iz gore navedenih uvjerenja o vojnoj pripadnosti optuženog Eze Razića i svjedoka S.T..

Konačno, kad je u pitanju status optuženog kao pripadnika Armije RBiH u vrijeme izvršenja predmetnog kaznenog djela, Vrhovni sud FBiH je u svom rješenju broj 07 0 K 023350 24 Kž 7 od 13.12.2024. godine, smatrajući neprihvatljivim prigovore odbrane u ovom pravcu istakao da izreka presude nije proturječna danim razlozima u obrazloženju presude i navodeći da u presudi nisu izostali razlozi u pogledu ove odlučne činjenice, svojstva optuženog.

Ovo vijeće je nakon ukidanja prvostepene presude i u skladu sa uputama iz navedenog rješenja Vrhovnog suda FBiH, preispitalo razloge koji su rukovodili ovo vijeće kod utvrđivanja odlučne činjenice da su oštećeni u trenutku izvršenja predmetnog kaznenog djela imali status ratnih zarobljenika. Kad je u pitanju status oštećenih, odbrana je kroz postupak isticala da su svi sudionici inkriminiranog događaja bili pripadnici HVO-a, da I.B.i M.M.nisu pali pod vlast neprijatelja jer oni nisu bili neprijatelji, da su bili na istoj strani u sukobu, da su postupali po neredbama HVO-a, odnosno svjedoka R.R. čije su zapovjedi izvršavali, te da niko od svjedoka nije potvrdio da je njima bila oduzeta sloboda i da su zarobljeni, razoružani, da toga u odnosu na oštećene I.B.i M.M. nije bilo i da zbog toga oni nemaju status ratnih zarobljenika. Ni ovi navodi ne dovode u pitanje utvrđenja vijeća, da je optuženi Eso Razić, kritične prilike djelovao kao pripadnik Armije RBiH, bez obzira što je formalno do tada bio pripadnik HVO-a, te da su oštećeni I.B.i M.M., „tempore criminis“ imali status ratnih zarobljenika jer su kritične prilike pali pod vlast neprijatelja.

Ovo vijeće je na osnovu iskaza ovih svjedoka jasno utvrdilo da su oštećeni I.B.i M.M., neposredno prije izvršenja ovog kaznenog djela, kao pripadnici oružanih snaga strane u oružanom sukobu, pali pod vlast neprijatelja. Status ratnog zarobljenika je reguliran čl. 4. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima gdje je propisano da su ratni zarobljenici, u smislu ove Konvencije, između ostalog, i pripadnici oružanih snaga strane u sukobu, a koje su pale pod vlast neprijatelja. Oštećeni I.B.i M.M.nesporno su bili pripadnici HVO-a što proizlazi iz iskaza svih svjedoka i ova činjenica nije bila sporna. Postavilo se pitanje da li su njih dvojica usmrćenih imali status ratnih zarobljenika te da li su kao takvi bili zaštićeni Ženevskom konvencijom o postupanju sa ratnim zarobljenicima.

Iz iskaza svjedoka S.T., M. K., E.S. i J.T. jasno proizlazi da oštećeni I.B.i M.M., kao i R.R. i N.P. nisu znali niti su bili svjesni njihovog plana i dogovora da će ih dana 01.10.1993. godine, u ime Armije RBiH oni pozvati na odbacivanje oružja, predaju, te odvođenje u ratno zarobljeništvo u cilju njihove razmjene. Svjedoci S.T., M.K., J.T. su iskazali da su to jutro dogovorili da optuženi Eso Razić i S.T. zarobe oštećene I.B.i M.M., a da M.K. sa ostalim pripadnicima zarobe R.R. i N.P. U tijeku realizacije tog plana, nakon što su oštećeni prihvatili poziv optuženog Eze Razića i S.T.da zajedno obidu bunkere i da izvide neki transporter koji se kao kretao ispod njihovih položaja, pa kad su krenuli i odmakli se nekih 70-80 metara od mjesta polaska, umjesto da ih pozovu na predaju, razoružaju, liše slobode i odvedu u zarobljeništvo, oštećeni I.B.i M.M.su ubijeni od strane optuženog Eze Razića. Ove činjenice jasno navode na

zaključak da su oštećeni I.B. i M.M. u momentu kad su krenuli sa optuženim Esom Razićem i S.T. da obidu bunkere, ne znajući šta im se sprema, pali pod vlast neprijatelja, odnosno suprotne strane u sukobu iako toga nisu bili ni svjesni. Iskazi svjedoka S.T., M.K. i J.T. kao aktera i očevidca inkriminiranog događaja potpuno su suglasni glede navedenih činjenica. Prema njihovim suglasnim iskazima, oni su zajedno sa optuženim, E.S., Dž.T. i K.A. donijeli odluku da ih u ime Armije RBiH zarobe i odvedu u zarobljeništvo u cilju njihove razmjene za njihove obitelji. Međutim, njihov plan se djelomično izjalovio jer je trebalo doći do zarobljavanja četvorice pripadnika HVO-a i njihove razmjene, a došlo je do ubojstva dvojice pripadnika HVO-a, treći N.P. je zarobljen i odveden u zarobljeništvo u Blagaj koji je bio pod kontrolom Armije RBiH, dok je četvrti pripadnik HVO-a R.R. najprije zarobljen, a onda pušten kako bi mogao prenijeti komandi HVO-a šta se desilo te u cilju organizacije razmjene N.P. koji je bio susjed utjecajnih Hrvata P.M. i N.Z. koji je bio načelnik tadašnje policije, za članove njihovih obitelji.

Dakle, u ovoj situaciji i u kontekstu gore opisanog plana radi se o jedinstvenom kaznenopravnom događaju koji se samo različito manifestirao u odnosu na posljedicu ubistva oštećenih I.B. i M.M. naspram N.P. i R.R. koji su tom prilikom zarobljeni, ali ono što je odlučno kod utvrđivanja njihovog statusa je da su sva četvorica, u trenutku inkriminiranog događaja pali pod njihovu vlast, jer su optuženi i S.T., iskoristivši njihovo povjerenje jer su do tada bili na istoj strani, pozvali oštećene da obidu borbenu liniju kako bi ih onda zarobili, dok su M.K. i drugi, u skladu sa istim planom, djelovali u cilju zarobljavanja N.P. i R.R., pa je tako M.K. naveo svjedoka R.R. da puca iz svog pištolja kako bi ispucao sve metke, kako im prilikom zarobljavanja nebi mogao predstavljati relanu prijetnju jer je ostao bez municije.

Također, odbrana ratnog zarobljenika definira kao borca koji mora biti pod potpunom fizičkom i pravnom kontrolom neprijatelja, da su za njega sve mogućnosti za borbu ili bijeg u potpunosti eliminirani, odnosno kad se on prepustio na milost ili nemilost neprijatelja.

Po mišljenju ovog vijeća, ratno zarobljeništvo samo po sebi i kao pojam međunarodnog humanitarnog prava ne predstavlja samo postupanje u svom osnovnom obliku u praksi što podrazumjeva najčešće kad pripadnik jedne strane u sukobu odbaci ili preda oružje i tako padne pod vlast neprijatelja, na što ukazuje odbrana kad navodi da oni nisu uhićeni, lišeni slobode, odbacili oružje niti predali se, već se kod ocjene statusa ratnog zarobljenika u svakom konkretnoj situaciji, moraju ocijeniti i druge okolnosti koje mogu dovesti do toga da određeno vojno lice kao pripadnik jedne strane u sukobu padne pod vlast neprijatelja. Da je to tako, vidljivo je i u odredbi čl. 3. III Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima gdje zaštitu ne uživaju samo pripadnici oružanih snaga koji su položili oružje, nego i ona koja ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, osobe izbačene iz borbenog stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ali i bilo kojeg drugog razloga, obzirom da ženevske konvencije i pravila ratovanja u međunarodnom humanitarnom pravu nisu mogli predvidjeti svaku stvarnu situaciju i okolnosti pod kojima se može dogoditi određeno vojno postupanje vojnika.

U konkretnom predmetu, ovo vijeće nakon što je utvrdilo da je optuženi tempore criminis postupao i djelovao kao pripadnik Armije RBiH u okviru njihovog plana da oštećene zarobe i razmjene, naspram oštećenih I.B. i M.M., pripadnika HVO-a kao suprotne strane u oružanom sukobu, i koji su se u momentu obilaska terena na borbenoj liniji i naoružani, našli u neprijateljskom okruženju u odnosu na optuženog Esu Razića i svjedoka S.T. koji su imali namjeru da ih liše slobode, razoružaju i odvedu u zarobljeništvo, što sasvim jasno predstavljaju okolnosti koje su dovele do toga da su oštećeni kao pripadnici suprotne strane u sukobu pali pod vlast neprijatelja jer su zbog svoje situacije u kojoj su se našli, bili lišeni mogućnosti da

aktivno sudjeluju u neprijateljstvima i time bili izbačeni iz borbenog stroja. Dakle, njima i nije dana bilo kakva mogućnost da se bore, da pobjegnu i time oni jesu bili potpuno eliminirani i u nemilosti optuženog. Zbog ovih razloga, suprotno navodima odbrane, oštećeni prilikom obilaska terena i neposredno prije njihovog usmrćivanja, jesu stavljeni u potpunu kontrolu optuženog i svjedoka S.T., jer su ne znajući šta će se dogoditi prilikom obilaska terena, prihvatili njihov poziv da zajedno obidu borbeni liniju, pogrešno smatrajući da su na istoj strani. To što su oštećeni konkretne prilike bili naoružani i što su bili na svojoj teritoriji kako to navodi odbrana, ne dovodi u pitanje činjenicu da su isti imali status ratnih zarobljenika, jer ratni zarobljenik i jeste naoružani vojnik, ili pripadnik etičke skupine u okolnostima oružanog sukoba koji se priklonio jednoj od zaraćenih strana i koji padne pod vlast suprotne strane u sukobu, bez obzira na čijoj teritoriji se nalazio, u suprotnom bi se radilo o civilnim osobama, što u svakom slučaju to oštećeni nisu bili.

Nikakvog kaznenopravnog značaja nemaju ni navodi odbrane da se prije usmrćenja ništa nije dogodilo u smislu zarobljavanja, da je jedino postojao plan koji nije realiziran, te da se predmetno kazneno djelo ne može počinuti u pokušaju. Ovo stoga, što ni optužnica pa ni izreka ove osuđujuće presude ne tvrdi da je neposredno prije došlo do zarobljavanja oštećenih, to se uopće nije ni dogodilo, već da su oštećeni kao pripadnici suprotne strane u sukobu, u momentu izvršenja kaznenog djela pali pod vlast pripadnika Armije RBiH onako kako je to opisano u izreci ove presude i za što, za ovo vijeće nedvojbeno postoje jasni dokazi i činjenice. Sljedstveno tome, a imajući u vidu i navode odbrane da se učinjeno djelo ne može izvršiti u pokušaju, ovo vijeće ističe da kazneno djelo za koje je optuženi osuđen ovom presudom je dovršeno kazneno djelo Ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 144 st. 1. KZSRJ, obzirom da je optuženi lišio života oštećene i tu nema nikakve sumnje, te postojanje plana koji je prethodio ovim ubojstvima i koji je realiziran drugačije u odnosu na nastupjelu posljedicu u odnosu na oštećene (lišenje života) ne znači da je djelo izvršeno u pokušaju.

Obrana je iznosila tezu da padanje pod vlast neprijatelja podrazumjeva kad se određena država preda i izvrši kapitulaciju, da oštećeni nisu kritične prilike izražavali namjeru da se predaju, niti su bili nesposobni da se brane, odnosno da nisu bili van borbenog stroja pozivajući se na čl. 3. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima. Suprotno navodima odbrane, ovo vijeće je na osnovu svih provedenih dokaza i gore navedenih utvrđenih činjenica koje smatra dokazanim, zaključilo da su oštećeni u vrijeme izvršenja konkretnog kaznenog djela bili pripadnici oružanih snaga strane u sukobu, a koji su pali pod vlast neprijatelja. Odredba čl. 4. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima, podrazumjeva status ratnog zarobljenika u pripadnicima oružanih snaga jedne od strana u sukobu, a koji padnu pod vlast neprijatelja, a u konkretnom slučaju, to su bili oštećeni I.B. i M.M., kao pripadnici HVO-a, koji je bio u sukobu sa oružanim snagama Armije RBiH, a ne padanje pod vlast neprijatelja jedne države koja u ratnim zbivanjima izvrši kapitulaciju i preda se, a kako to pogrešno smatra odbrana. U Komentaru Ženevske konvencije, str. 47, u vezi sa članom 4. Ženevske konvencije navodi se sljedeće: "Izraz 'u rukama' koristi se u općenitom smislu i ne odnosi se samo na fizičko držanje zarobljenika. Tu se ne radi samo o tome da je neko u rukama neprijatelja izravno kao zarobljenik, nego i sama činjenica da je neko na teritoriji strane u sukobu ili na okupiranoj teritoriji, implicira da je ta osoba u vlasti ili u "rukama" okupacione sile, a izraz "pasti pod vlast neprijatelja" ima puno šire značenje u odnosu na koje mu daje odbrana. Dakle, status zaštićene osobe nije određen ni na osnovu striktno ili tradicionalne definicije državljanstva niti etničke pripadnosti pa se i osobi koja je iste nacionalnosti i iste vojske može dodjeliti status zaštićene osobe.

Zbog ovih razloga, pogrešno odbrana tumači odredbu čl. 3. iste Ženevske konvencije na konkretni slučaj kad navodi da oštećeni u vrijeme izvršenja kaznenog djela nisu bili nesposobni da se brane, da nisu bili van borbenog stroja te da nisu izražavali namjeru da se predaju. Navedena odredba Konvencije, kako je već rečeno, propisuje između ostalog da će se prema osobama koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu. Dakle, ako se utvrđeno činjenično stanje, što proizlazi iz suglasnih iskaza svih svjedoka, da oštećeni I.B.i M.M. nisu znali za tajni plan njihovih dotadašnjih suboraca, te da su krenuli sa optuženim Esom Razićem i S.T. u izviđanje terena ne znajući da će na prevaran način biti lišeni slobode, onda oni jesu bili izbačeni iz borbenog stroja i bili su nesposobni da se brane u odnosu na ovu opasnost koja im je prijetila, zbog povjerenja kojeg su imali u svoje suborce bošnjačke nacionalnosti, kao i zbog činjenice da nisu bili svjesni niti su očekivali šta će se dogoditi prilikom obilaska terena. Prema tome, irelevantna su tumačenja ratnog zarobljenika od strane odbrane u konkretnom predmetu, kad navode da oštećeni kao pripadnici HVO-a nisu bili suočeni sa nadmoćnijim neprijateljem koji su stajali naspram njih, odnosno da nisu bili okruženi neprijateljem, da se nisu nalazili na položajima pod kontrolom neprijatelja, niti fizički ozljeđeni i iscrpljeni.

Upravo suprotno tvrdnjama odbrane da mrtvi ljudi (I.B.i M.M.) nisu mogli biti svjesni da su pali pod vlast neprijatelja, ovo vijeće ističe da je u cjelosti dokazana činjenica da su oni na poziv optuženog Ese Razića i S.T. prihvatili da zajedno obidu teren, ne znajući da je njihov tajni plan bio da će ih kao pripadnici Armije RBiH pozvati na predaju, razoružati i zarobiti, kao i činjenica da je M.M., tek kad je vidio ubojstvo I.B., postao svjestan da je pao pod vlast neprijatelja iz kojeg razloga je i potražio spas svog života, sakrivajući se iza tijela svjedoka S.T.. Dakle, ne radi se nemogućoj konstrukciji iz optužnice kako to pogrešno navodi odbrana, da I.B.nije znao da je pao pod vlast neprijatelja, a da je M.M. postao svjestan kad je vidio ubojstvo I. B.. Kad se uzme u obzir slijed inkriminiranog događaja opisanog u predmetnoj optužnici, sasvim je jasno da oštećeni I.B.nije ni mogao biti svjestan okolnosti u kojima se u tom trenutku našao jer je potpuno neočekivano optuženi sa njegove desne stražnje strane prilikom obilaska terena, djelovao rafalnom paljbom u predjelu njegovih leđa, pa je onda i i sasvim logičan slijed je oštećeni M.M., vidjevši šta se dogodilo, tek tada postao svjestan da je pao pod vlast neprijatelja.

Neosnovani su navodi odbrane da je status muslimana HVO-a utvrđen u presudi MKSJ-a u predmetu Jadranko Prlić i drugi, i to da su zatočeni muslimanski pripadnici HVO-a pripadali istoj ovoj vojnoj jedinici, odnosno istoj strani u sukobu pa u okolnostima kad ih je zatočila njihova vojska, nisu mogli imati status ratnih zarobljenika. Oštećeni I.B.i M.M. su za vrijeme dok su bili vojno angažirani kao pripadnici HVO-a, odnosno strane koja je bila u sukobu sa Armijom RBiH i za vrijeme obavljanja vojne aktivnosti čuvanja linije i obilaska terena lišeni života u okviru njihovog plana (Bošnjaka) da ih u ime Armije RBiH zarobe i odvedu u zarobljeništvo u cilju njihove razmjene, pa je tako svjedok N.P. zarobljen i odveden u Blagaj kao ratni zarobljenik Armije RBiH kao suprotne strane u sukobu, stoga je neprihvatljivo pozivanje odbrane na ovu presudu jer se ne radi o istoj činjeničnoj i pravnoj situaciji. Imajući u vidu da je optuženi, suprotno njihovom dogovoru da ih zarobe, izvršio ubojstvo oštećenih, oni nisu pozvani na predaju i odlaganje oružja, ali su neposredno prije ubojstava, oni pali pod vlast suprotne strane u sukobu. Oštećeni nisu ni mogli izraziti namjeru da se predaju jer im nije dana takva mogućnost kao što je to bilo sa svjedocima R.R.i N.P. koji su nakon ovih ubojstava lišeni slobode i zarobljeni.

Prema tome, oštećeni su neposredno prije izvršenja ovog kaznenog djela, kao pripadnici HVO-a, pali pod vlast neprijatelja, pa je se prema njima u konkretnoj situaciji moralo postupati čovječno kako to nalaže odredba čl. 3. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima, i bilo je zabranjeno da se iste liši života. Prema ovoj konvencijskoj normi, oštećeni u svim datim okolnostima i kad su zajedno sa optuženim i S. T. bili u obilasku terena na borbenoj liniji, nisu bili legitiman vojni cilj u smislu lišenja života, jer optuženom kao i svjedoku S.T.koji su se već tada svrstali na drugu stranu, od njih nije prijetila nikakava opasnost iako su bili naoružani, niti je smrt oštećenih posljedica borbenih djelovanja kako to pogrešno navodi odbrana, jer u vrijeme izvršenja nikakvih borbrnih djelovanja između njih nije bilo, već su oštećeni iznenadno ubijeni od strane optuženog i mimo njihovog plana da ih zarobe. Prednje jasno proizlazi i iz iskaza svjedoka S.T.i nalaza i mišljenja vještaka dr. Marije Definis Gojanović gdje je jasno utvrđeno da je optuženi Eso Razić bez ikakvog prethodnog upozorenja pucao u I.B.sa leđa, odnosno da su kao uzrok smrti nevdene strijelne rane leđa i desne stražnjice, njih ukupno 16, od kojih su neke bile prostrijelne, a da se oštećeni nalazio u položaju pri kojem su desna strana leđa i desni gluteus bili izloženi ozljeđivanju.

Da je to nedvojbeno tako, potvrdili su i svjedoci R.R. i N.P.. R.R. je iskazao da su jednog dana u 10 mjesecu 1993. godine, u jutarnjim satima, krenuli on, I.B., M.M.i N.P. na brdo Kvanj kako bi zamjenili jedinicu koja je već bila na tim položajima, a radi se o pripadnicima HVO-a, bošnjačke nacionalnosti, M. K., S.T., J. T. i drugim, te se po dolasku iznenadio jer su bili obučeni i naoružani u tom smislu kao da su spremni na borbeni zadatak jer su imali spremne okvire, bombe, iako je na tom mjestu bilo samo čuvanje linije gdje je bilo opušteno. Naveo je da su se po dolasku na brdo Kvanj pozdravili sa suboracima, misleći na Bošnjake od kojih su došli preuzeti smjenu, te je sa M.K.pričao tko bolje od njih dvojice gađa iz pištolja, da uopće nije znao koliko metaka ima u pištolju „Tetejac“ te su gađali neku „ćantu“ i u jednom momentu je pištolj ostao u zadnjem položaju jer je ispalio sve metke. Dalje je rekao da je nakon ovoga N.P. otišao spavati u auto, da je i on otišao u svoje auto gdje je kunjao ali nije spavao da su tu bili sa njima i I.B.i M.M., te da je iz auta krajičkom oka vidio da su njih dvojica zajedno sa još dvije osobe krenuli prema Blagaju gdje se kretao tenk ili bagger, te da je nedugo nakon toga iz pravca gdje su oni otišli čuo tri ili četiri rafala nakon čega je izašao iz auta i krenuo dole da vidi šta se dešava, da je vidio M.K.kako stoji sa strane i gleda u njega (svjedoka) čudnim pogledom, te mu je rekao da se preda na što se svjedok nije obazirao. Navodi da je u tom trenutku kod sebe imao samo prazan pištolj jer je prethodno ispucao sve metke, a da mu je puška ili ostala u autu ili mu je neko uzeo dok je kunjao u autu. Nastavio je kretati se prema mjestu pucnjave te nakon još nekih desetak metara M.K. mu se ponovo obratio sa riječima „šefe predaj se“ na što se on ponovo oglušio i nastavio sa kretanjem i kada je došao na nekih 30-40 metara vidio je ubijene M.M. i I.B.dok je S.T.vidio kako leži i previja se. Navodi da je tada M.K. ponovo uperio pušku u njega i rekao mu „predaj se, opkolila te je Armija BiH“, nakon čega se on vratio desetak koraka unatrag te je netko od njih prišao, svezao ga žicom i sjeo ga na kamen, udaljen nekih 15-tak metara unazad odakle nije više vidio ni pokojne ni optuženog Esu Razića. Dalje navodi da su krenuli prema autu i da su vrlo brzo K.A. i J.T. zarobili N.P.a koji je spavao u autu, da je M.K., dok su zarobljavali N.P.a stajao između njega i N.P.a, na nekih 5 metara od njega, i u jednom momentu dok je još bio u šoku, podigao je glavu i vidio kako Eso Razić sa puškom koju je držao u predjelu grudi ide prema njemu i kada je prišao na nekih 10-tak metara to je opazio M.K. koji je stao između njih dvojice i obratio se Esi Raziću sa riječima „gdje si to pošao“, na što mu je Eso Razić odgovorio, „da ubijem Rebca“, na što je M.K. digao pušku na njega i rekao „ sve ću vas pobiti“, vjerovatno zbog toga što su ubili njih dvojicu i što hoće i njega da ubije. Svjedok navodi da Eso Razić odmah spustio pušku i nije više pokušavao ništa te se ubrzo situacija smirila i zamolio je M.K.da se ne desi ništa loše T. (N.P.) na što mu je

M.K. odgovorio da će probati spasiti situaciju jer je bilo toliko napeto da je prijetila opasnost od likvidacije od sviju osim od M.K.obzirom da je M.K. stao pred pušku Ese Razića dok su i ostali svi držali puške uperene u N. P. i prema njemu. Svjedok je naveo da je Esu Razića poznavao od ranije te da je prije ovog događaja možda nekih pet do sedam dana njegove roditelje, oca V. i majku V. sjeo u auto i odveo ih u Zagreb. Dalje je istakao da se na brdu Kvanj nisu dugo zadržali nakon ovog događaja jer je i među Bošnjacima bio panike te da su oni spremili neke ljude koji su trebali u Blagaju stupiti sa Armijom BiH u kontakt te mu je M.K. rekao da proba nekako pokupiti njihove obitelji kako bi ih za dva tri sata razmijenili za Nedjeljka Pehara. Navodi da ga je bilo strah krenuti sa brda Kvanj jer je mislio da je Armija RBiH izašla na brdo i mislio je da neće izvući živu glavu kada pođe autom na što mu je M.K. rekao da će on ići sa njim, te su se zajedno spustili nekih 200 do 300 metara, do silaza prema glavnoj cesti, te mu se tada obratio i rekao da uradi oko razmjene ako nešto može te mu je poželio sretan put, nakon čega je svjedok sišao u komandu HVO-a i ispričao im šta se desilo te su pokupili njihove obitelji, misleći na obitelji pripadnika Bošnjačke nacionalnosti te ih izveli na brdo Kvanj. Naveo je da po povratku na brdo Kvanj nije zatekao pripadnike njegove jedinice Bošnjačke nacionalnosti jer su svi sišli u Blagaj i da su tamo uhapšeni, te da nije došlo do razmjene njihovih obitelji za N. P., dok su na licu mjesta po povratku na isto mjesto zatekli ubijene I.B.i M.M. koji su na prvi moment izgledali kao zaklani jer su po kasnijim saznanjima saznali da su pogođeni zapaljivim mecima koji je jednog od njih pogodio u predjelu vrata i prilikom kojeg pogotka se tijelo zapali i ima drugačiji efekt na tijelu nego da je obični metak. Naveo je da je kritičnog trenutka vidio S.T.kojeg je Eso Razić polijevao vodom i koji je bio u stanju šoka, te sve to nije dugo trajalo jer su i oni svi bili šokirani tim događajem jer se niko tu nije nadao niti se po mišljenju svjedoka išlo na to da se neko od njih ubije. Svjedok je naveo da je nakon rata stupio u kontakt sa pokojnim A. K. koji je prvi nakon primirja prešao liniju i otišao u Blagaj gdje je pričao sa Bošnjacima te da je on donio relevantne informacije oko ovog događaja jer on (svjedok) u tom trenutku nije bio siguran ko ih je ubio ali je znao da su bili sa njima samo S.T. i Eso Razić. Svjedok ističe da je sa A. K. zajedno bio lovac, te da mu je u lovu kazao da je bio kod njih u Blagaju i da su mu oni u Blagaju rekli da ih je ubio Eso Razić, a da je nakon toga razgovarao o ovom događaju i sa M. K., koji mu je prenio saznanja koja se poklapaju sa njegovim saznanjima, a to je da su tu bili samo S.T. koji je bio ranjen te Eso Razić kojem nije bilo ništa i koji je imao namjeru da i njega tada ubije zbog čega je došao do zaključka da bi on mogao biti izvršitelj ubojstva B. i M.. Na kraju direktnog ispitivanja izjavio je da mu je žao što obitelj poginulih nije dočekala ovo suđenje da vide pravu istinu jer je bilo raznih priča oko ovog događaja, da su njega vodili da ga likvidiraju jer su kružile priče da je on učestvovao u tim ubistvima, da je kako zapovjednik bio inicijator toga u smislu da su oni ubijeni, da se on spasio a da je N.P. završio u logoru.

U unakrsnom ispitivanju od strane branitelja, svjedok je na pitanje branitelja iskazao da ga je rat između HVO-a i Armije BiH zatekao na mjestu brigadnog izviđača prve brigade HVO-a Kneza Domagoj, te da je kasnije oko rujna mjeseca 1993. godine, promaknut na položaj zapovjednika tek osnovane Izviđačko-interventne postrojbe prve brigade, da ih je u toj brigadi bilo malo, te da činjenica da je bio zapovjednik nije bila od uticaja na zapovijedanje tko će šta raditi od tih ljudi obzirom da su svi bili iz istog sela i uvijek zajedno. Navodi da je on primio naredbu komande ili zapovjedništva njegove brigade da odu na brdo Kvanj tog dana te da u tom trenutku kao zapovjednik nije imao zamjenika, da su na linije išli skupa sa par auta koje su imali te da im je zadaća bila da kao izviđači koji su išli na liniju crtaju neprijateljske linije i gdje se šta nalazi, i u tom pravcu je zajedno sa M.K.i S.T. imao nekoliko izviđanja usmjerenih protiv Armije BiH na lokacijama prema Blagaju i Buni. Navodi da je dana 30.09.1993. godine, sa M.K.dogovorio da bošnjački pripadnici njihove postrojbe taj dan budu na brdu Kvanj radi čuvanja linije a da oni (Hrvati) dođu sutradan, na preuzimanje smjene i da je takav bio dogovor,

te su oni sutradan i došli na brdo Kvanj, da su pripadnici Bošnjačke nacionalnosti bili u „fulu“ naoružani, te da su pokojni I.B.i M.M.također bili naoružani. Dalje iskazuje da su neposredno prije ovog događaja on i M.K. pucali iz pištolja kao bi vidjeli ko bolje gađa, nakon čega je otišao i sjeo u auto pošto je sitno rominjala kiša, te da se zbog proteka vremena od 30 godina ne može sjetiti svih detalja ko je i gdje bio u tom trenutku ali da se sjeća da je N.P.spavao u autu, te da se njegovo zarobljavanje od strane M.K.dogodilo poslije ubojstva B. i M. kad je krenuo gore da vidi šta se desilo. Navodi da je svjedočio u građanskom postupku koji je Vlada SAD-a vodila protiv Ese Razića, te da nije siguran da li je M.K. mogao vidjeti ko je pucao u oštećene, da je možda mogao vidjeti ali da nije 100 % siguran jer je bila blaga okuka prema njima i gledao je u njihovom pravcu kad je nakon pucnjeva krenuo prema njemu odnosno stajao je na pola puta između njega i mjesta gdje su se oni nalazili odnosno odakle je dolazila pucnjava. Dalje ističe da je na rastanku na M.K. vidio da mu je ovaj događaj strašno teško pao i da mu je žao što se sve to dogodilo te da mu je M.K. rekao da će N.P.bititi razmijenjen kad se njegovi roditelji prebace u Blagaj, te da je on nakon dolaska u komandu HVO-a ispričao da je Armija RBiH ubila pripadnike HVO-a, i da su njihovi zahtjevi takvi da se pokupe obitelji pripadnika bošnjačke nacionalnosti koji su prešli u Blagaj i da izađu na brdo Kvanj gdje će biti razmijenjeni. Navodi da je u vezi ovih događanja davao puno izjava tadašnjim vojnim i ostalim istražnim organima, te da su tadašnje izjave kojih se ne sjeća vađene iz konteksta i pisano je kako je svakom pasalo, kao i da je tijekom 2013. godine izjavu dao Državnoj Agenciji za istrage i zaštitu (SIPA) u kojoj je izjavio da mu nije poznato ko je ubio smrtno stradale M. i B., jer on taj događaj nije vidio, da mu nije poznato da je S.T. bio označen kao ubojica I.B.i M.M. niti da to može biti obrazlažući logički da je on u tada bio ranjen i da nije mogao nekoga ubiti.

I ovaj iskaz svjedoka vijeće je ocijenilo vjerodostojnim jer je u cijelosti podudaran sa iskazima svjedoka S.T., M.K., J.T. i E.S., odnosno zasnovan je na istim činjenicama i okolnostima koje su u svojim svjedočkim iskazima opisivali ovi svjedoci pa ovo vijeće nema nikakvog razloga da mu ne povjeruje. Ta kazivanja u svojoj sadržini su istovjetna u pogledu svih okolnosti pod kojima se inkriminirani događaj i desio, jer je i ovaj svjedok najprije opisao dogovor između njega i M.K.oko podjele smjene na brdu Kvanj, da je ne znajući za njihov plan, a na nagovor M.K.tog dana zajedno sa njim iz pištolja gađao „ćantu“ kako bi ispucao i ostao bez svih metaka, da su I.B.i M.M.krenuli sa dvojicom pripadnika bošnjačke nacionalnosti prema Blagaju gdje se kao kretao tenk ili bager, da je nedugo nakon toga čuo rafalnu pucnjavu i da je krenuo da vidi šta se dešava nakon čega se dva puta oglušio na pozivanje M.K.da se preda jer nije vjerovao što se događa, da bi tek kad je odmakao dalje i vidio mrtva tijela I.B.i M.M. shvatio šta se dogodilo. Potvrdio je da ga je M.K. ponovo pozvao na predaju i to na način da mu je rekao da ga je opkolila Armija RBiH nakon čega je lišen slobode. Također, svjedok R.R. je potvrdio iskaz M.K.u dijelu da je optuženi Eso Razić nakon ubojstva I.B.i M.M. krenuo da i njega ubije nakon čega se između njih ispriječio M.K. koji je optuženog odvratio od te nakane, te da je vidio ranjenog S.T.kojeg je optuženi Eso Razić polijevao vodom. Isto tako, suglasno kazivanju S.T.i M.K., svjedok je potvrdio da je on nekoliko dana prije ovog događaja obitelj Ese Razića, i to njegovog oca V. i majku V.prebacio u Zagreb, te da je nakon ovog događaja na brdu Kvanj on pušten na način da ga je M.K. otpratio sa brda Kvanj do glavne ceste jer se bojao za svoju sigurnost, nakon čega su se pozdravili i dogovorili da će probat dogovoriti razmjenu njihovih obitelji za N.P.a koji je odveden u ratno zarobljeništvo u Blagaju pod kontrolom Armije RBiH, ali da do razmjene nikad nije došlo jer Armija RBiH nije pristala razmijeniti civile za vojnika. Ovaj svjedok je potvrdio i navode svjedoka E.S., a i M.K., J.T. i S.T.da su oni ranije poslali ljude u komandu Armije RBiH u Blagaju kako bi im javili da dolaze kao i činjenicu da nakon povratka na brdo Kvanj nije zatekao nikoga, da su Bošnjaci, misleći na svoje dotadašnje suborce, prešli u Blagaj pod komandu Armije RBiH, te da razmjena nije uspjela jer Armija RBiH nije htjela mijenjati civile za zarobljenog N.P.a. Također, njegova

posredna saznanja o ovom događaju koja je dobio od A.K., lovca sa kojim je išao u lov i koji je kao Hrvat prvi prešao liniju nakon rata i otišao u Blagaj gdje je donio informacije od Bošnjaka iz Blagaja da je oštećene ubio upravo optuženi Eso Razić i koja saznanja se poklapaju sa onim što mu je nakon rata rekao i M.K., jer je on samo znao da su sa oštećenim I. B. i M. M. kritičnog trenutka bili S. T. i E. R., da nije mogao vidjet taj događaj, ali da je zbog posrednih saznanja koja je dobio od ovih osoba kao i zbog činjenice da je neposredno nakon ovih ubojstava I.B.i M.M., optuženi krenuo da i njega ubije, zbog čega je zaključio da je upravo optuženi Eso Razić ubio oštećene. Odbrana je pokušala diskreditirati ovog svjedoka kroz pitanje da li je od brata Esada Razića radi svjedočenja u postupku koji se vodio u SAD-u, tražio iznos od 100.000,00 KM kako bi svjedočio u njegovu korist, što je svjedok opovrgnuo navodeći da taj iznos potroši za godinu dana obzirom da prima mirovinu koja iznosi 1.200,00 eura. Sve da je to tako, a što nije utvrđeno u ovom postupku, ne mogu dovesti u pitanje vjerodostojnost njegovog kazivanja o konkrentom događaju iz svih gore navedenih razloga i utvrđenja ovog vijeća.

Ovdje je nužno istaknuti da je ovaj svjedok iznio činjenicu da je nakon dolaska na brdo Kvanj radi preuzimanja smjene primjetio da su svi oni (Bošnjaci) bili u „fulu“ naoružani, spremni za borbeni zadatak jer su na sebi imali pune okvirove i bombe, da mu je to bilo čudno obzirom da na toj liniji tada nije bilo napeto jer nije bilo borbenih djelovanja, što jasno potvrđuje navode svih svjedoka o namjeri njih sedmorice Bošnjaka da pređu u redove Armije RBiH u skladu sa prethodno iznesenim njihovim planom, a od kojih su E.S.i DŽ.T. već rano ujutro otišli za Blagaj. Isto tako, ovaj svjedok je opisao da je po povratku na brdo Kvanj u tijeku pokušaja razmjene, vidio ponovo mrtva tijela I.B.i M.M., da su bili u jako lošem stanju i da su prema njegovim kasnijim saznanjima oni pogođeni zapaljivim mecima, a jedan od njih u i predjelu vrata, što jasno proizlazi i iz nalaza i mišljenja vještaka dr. Dražena Damjanjuka i to da je ubijeni M.M. prilikom ovog događaja između ostalih, zadobio i okrzotinu u lijevom zaušnom predjelu praćenu krvnim podlivom podkožnog tkiva, a vidljivo je i na skici obducenta prilikom obavljanja obdukcije, koja skica je sastavni dio ovog nalaza i mišljenja vještaka. Da su istinita neposredna opažanja ovog svjedoka proizlazi i iz zapisnika o uviđaju Osnovnog suda u Čapljini broj Kri 111/93 gdje se između ostalog navodi da se na leđima M.M. nađe osam prostrelnih rana, s tim što je vidljivo na leđima iz jedne prostrelne rane zrno automatskog naoružanja a drugo zrno se nalazi iznad lijevog uha, dok je u odnosu na mrtvog I.B. između ostalog navedeno da su na istom uočljivi tragovi paljenja po prednjoj strani tijela i u predjelu prsa.

Ovako je svjedočio i svjedok N.P.. On je u vezi sa događajem na brdu Kvanj istakao da je večer prije odmarao u kući te da je u jutarnjim satima po njega došao R.R. koji mu je rekao da trebaju ići na brdo Kvanj, kako bi preuzeli smjenu te su s autom pošli on, R.R., I.B.i M.M. sa vozilom marke Peugeot, te su po dolasku na brdo Kvanj dočekli ih M.K., Eso Razić, Š., V., S., Dž., nakon čega su njih trojica misleći da B., M. i R. izašli iz vozila i otišli do njih, dok je on ostao u vozilu da odmara zbog toga što ga je bolila glava. Dalje navodi da u jednom trenutku kad je otvorio oči s desne strane vidio Š. (K.A.), te je vidio R.R. u sredini sa rukama na leđima i M.K. s lijeve strane te je u međuvremenu s desne strane njemu prišao i zarobio ga Š., rekavši mu „diži se, odloži oružje i ruke gore“ na šta je on izašao iz vozila, te su mu rekli da se okrene, da stavi ruke na leđa, klekne i pogne glavu nakon čega su ga zavezali. Nakon toga su krenuli on, M.K., Š., te su tu naišli na S. (S.T.) koji je imao zavijenu ruku, te kad su došli na to mjesto on je njima govorio dole su minska polja, ali su oni rekli da su oni razminirali to područje, te su sišli dole niz padinu i došli na stražarsko mjesto Armije BiH, gdje ih zarobljavaju, te su odvedeni u Blagaj gdje su ostali četiri dana a zatim prebačeni u IV Osnovnu školu u Mostaru. Navodi da su stražari tada pričali da je bilo mrtvih, da je jedan od stražara rekao da su dvojicu ubili i tad je on prvi put čuo da se nešto desilo na brdu Kvanj. Dalje ističe da on uopće nije vidio ubijene jer kad su krenuli za Blagaj nisu nikako išli tim putem gdje su ubijeni oštećeni, da nije

čuo pucnjeve koji su se desili jer je tada spavao u autu, te da nije bilo priče između njih dok su išli prema Blagaju o ovom događaju.

U unakrsnom ispitivanju na pitanje branitelja ovaj svjedok je izjavio da je bio pripadnik brigade Knez Domagoj HVO-a u vrijeme događaja na brdu Kvanj, da je dana 1.10.1993. godine, zajedno sa R. R., I. B. i M. M. došao na brdo Kvanj kako bi preuzeli smjenu od pripadnika iste brigade muslimanske nacionalnosti E.S., M.K., J.T., S.T., Dž. T., K.A. i Ese Razića, da su on i R. R. zarobljeni od stane Š. (K.A.) i M.K., te da oni (Hrvati) ništa nisu znali o dogovoru suboraca muslimanske nacionalnosti. Dalje ističe da je nakon pucnjave vidio ranjenog S.T. te da mu je isti tada rekao da su I.B. i M.M. pobjegli, te da je on tek za 4 dana dok je bio u Blagaju saznao da su isti ubijeni, da nije vidio tko je ubio te momke, da mu nije poznato da iz dokumentacije sigurnosnih službi proizilazi da je nastradale momke ubio S.T., te da prilikom izjave Sigurnosnoj službi u Sarajevu, dana 3.11.1993. godine, nije rekao kako mu je S. priopćio da je pokušao zarobiti M. i B. a da su oni počeli bježati i da je morao pucati i ubiti ih. Navodi da su svi oni po dolasku u Blagaj bili razoružani i pritvoreni zajedno sa njim.

Iskaz S.T. ovo vijeće je ocijenilo vjerodostojnim i jer je u skladu sa obdukcionim zapisnikom sekcije I.B., sačinjenim od strane dr. Marije Definis Gojanović te u skladu sa nalazom i mišljenjem dr. Dražena Damjanjuka koji se odnosi na obdukciju ubijenog M.M.. Obavljena obdukcija u odnosu na oštećenog I.B. je utvrdila da je isti zadobio strijelne rane u području leđa, dok je M.M. zadobio povrede sa lijeve prednje strane i predjelu leđa.

Prema iskazu vještaka obducenta dr. Marije Definis Gojanović proizlazi da je obdukciju pokojnog I.B. radila ona a da je obdukciju pokojnog M.M. radio dr. Šimun Anđelinović u KBC Split, da je od vremena obdukcije prošlo trideset godina te da se ne može sjetiti obdukcije pa je odgovore na pitanja zasnivala prema zapisniku sekcije broj 321/93 Odjela za patlogiju KBC Split od 04.10.1993. godine te je potvrdila da je ovaj zapisnik sačinila i da je autentičan preslici originala kojeg je imala kod sebe. Navela je da je tijelo I.B. bilo u stanju početnih truležnih promjena, da je obdukcija obavljena dva dana nakon dobivenog podatka o smrti oštećenog, te da su kao uzrok smrti nevdene strijelne rane leđa i desne stražnjice, njih ukupno 16, od kojih su neke bile prostrijelne, da su pronađena tri ili četiri projektila te da te strijelne rane u svom zbroju su predstavljale tešku tjelesnu ozljedu koje je dovela do smrtnog ishoda, odnosno do oštećenja organa čitavog trupa i udova, da se obzirom na karakteristike ulaznih rana radilo o pucanju iz daljine a da se oštećeni nalazio u položaju pri kojem su desna strana leđa i desni gluteus bili izloženi ozljeđivanju, a da je položaj njegov u prostoru mogao biti i stajući i sjedeći i ležeći, te da je osoba koja je nanijela te ozlijede nalazila se žrtvi sa njegove desne stražnje strane. U odnosu na ovakva utvrđenja sa obdukcije, S.T. je iskazao da su kritičnog trenutka išli u paralelnoj liniji, redom, I.B., drugi optuženi Eso Razić, treći svjedok S.T. i četvrti M.M., da je I.B. iskoračio dva do tri koraka radi vršenja nužde i da je Eso Razić pucao u njega. Imajući u vidu da je obdukcija potvrdila da je I.B. zadobio strijelne rane leđa i desne stražnice, da se obzirom na karakteristike ulaznih rana radilo se o pucanju iz daljine a da se oštećeni nalazio u položaju pri kojem su desna strana leđa i desni gluteus bili izloženi ozljeđivanju, te da je osoba koja je nanijela te ozlijede nalazila se žrtvi sa njegove desne stražnje strane, a tu činjenicu je u svom iskazu potvrdio S.T. kad je opisivao gore navedeni paralelni redoslijed kretanja njih četvorice, zbog čega se navodi odbrane izneseni u pravcu da je kazivanje ovog svjedoka u suprotnosti navodima dr. Marje Definis Gijanović ocjenjuju naosnovanim. Dalje je navela da bi po oštećenog I.B. nastupila smrt i da mu je pružena momentalna medicinska pomoć obzirom na opsežnost ozljeđivanja jer su od unutarnjih organa bila ozljeđena pluća, srce, desni ošit, jetra, desni bubreg, desna nadbubrežna žljezda, želudac, mokraćni mjehur, crijeva, uz prijelome desnih rebara, lijeve ključne kosti, kralježnice i zdjelice.

Obrana nije imala pitanja za vještaka te se nije protivila njegovom nalazu, smatrajući nalaz stručnim i objektivnim, te su branitelji istakli da ovaj nalaz samo potvrđuje da su oštećeni (I.B. i M.M.) ubijeni sa leđa čime u cijelosti, prema njihovom mišljenju pada tvrdnja svjedoka S.T.koji je imao razloga da laže u svom iskazu. Međutim, prednji navodi odbrane ne dovode u pitanje vjerodostojnost iskaza ovog svjedoka, jer ovaj svjedok nije dugačije svjedočio u odnosu na prednja utvrđenja sa obdukcije niti je u svom iskazu negirao da je I.B.ubijen sa leđa, već neprotiv, on je istakao da je oštećeni iskoračio i napravio nekoliko koraka te da je tada optuženi pucao u njega, da je u skladu sa redoslijedom njihovog kretanja u paraleloj crti, I.B.bio optuženom prvi sa lijeve strane, što jasno dovodi do zaključka da se optuženi njemu nalazio sa njegove desne stražnje strane kad je pucao, upravo onako kako je navela i vještakinja dr. Marija Definis Gojanović.

U daljem slijedu događaja, svjedok je naveo da je optuženi nakon ubojstva I. B., okrenuo pušku prema njemu i M. M., jer se M.M.pokušao sakriti iza njega, da ga je M.M., obzirom da je bio jak, okretao prema ustima cijevi puške, nakon čega je optuženi zapucao i pogodio obadvojicu na način da je pogodio pušku sa kojom je svjedok S.T. bio naoružan, teško ranio ovog svjedoka u predjelu lijeve šake a da je M.M.iz njega pao na tlo i preminuo. Kad su u pitanju prostrijeli, odnosno ozljede koje je zadobio M.M., vijeće je u cijelosti prihvatilo nalaz i mišljenje vještaka Dražena Damjanjuka koji je urađen na temelju zapisnika sa obdukcije dr. Šimuna Anđelinovića koji se nakon pozivanja nije pojavio pred ovim sudom radi iznošenja zapisnika sa obdukcije, zbog čega je ovo vijeće prihvatilo prijedlog optužbe, sa kojim se složila i odbrana, da se provede sudsko- medicinsko vještačenje na okolnosti obavljene obdukcije za M.M. i to u osobi ovog vještaka.

Vještak sudske medicine, dr. Dražen Damjanjuk je u nalazu i mišljenju od 18.04.2024. godine naveo da se na osnovu medicinske dokumentacije (Zapisnika sekcije br. 322/93, prijave smrti br. 2311/93, dvije color fotografije umrlog M.M., skice sa obdukcije dr. Šimuna Anđelinovića te ostale dokumentacije iz sudskog spisa) može zaključiti da su sve povrede u predmetnom događaju koje je zadobio M.M.nanešene projektilima ispaljenim iz ručnog vatrenog oružja iz daljine (udaljenost tijela od usta cijevi preko 150 cm), a radi se o povredama okrzotine u lijevom zaušnom predjelu, četiri strijelne rane-prostrele lijevog ramena, grudnog koša i trbuha sa posljedičnim oštećenjem lijevog plućnog krila, slezene, gušterače i debelog crijeva, te dvije strijelne rane-ustrele koji se završavaju kanalima u lijevom plećnom predjelu i lijevom plućnom krilu. Navodi da je prve povrede oštećeni M.M.zadobio sa prednje lijeve strane, i to ramena i lijevoj polovini grudnog koša, odnosno prednje pazušne linije, te da je u tom trenutku bio okrenut prednje lijevom bočnom stranom tijela prema ustima cijevi puške. Dalje je naveo da je nakon zadobivanja tih povreda došlo do rotacije tijela oko vertikalne osi u smjeru suprotnom od kazaljke na satu uslijed djelovanja kinetičke energije ispaljenih projektila, kada zadobija preostale prostrelne rane na leđima. Opisao je da pravac kanala okrzotine u lijevom slijepočnom predjelu nije opisan detaljno u Zapisniku sekcije te se ne može ustanoviti položaj glave i tijela prilikom nanošenja ove povrede, da su sve povrede koncentrirane na relativno maloj površini i može se reći da su nanjete rafalnom paljbom-pucnjavom, dok je položaj pokojnika prilikom zadobivanja prvih povreda bio uspravan ili blago povijen prema unaprijed, a da se dalji položaj radi izostanka precizno opisanih kanala rana ne može odrediti sa visokim stupnjem sigurnosti. Na kraju je zaključio da je smrt M.M. bila nasilna i da je nastupila uslijed iskrvarenja iz raskidnih krvnih sudova duž kanala prostrelina i ustrelina, krvarenja iz lijevog plućnog krila, razorene slezene, gušterače i debelog crijeva, kao i oštećenja unutarlobanjskog sadržaja.

Odbrana je osporavala utvrđenja ovog vještaka glede pitanja nastanka prvih povreda, zatim, udaljenosti oštećenog u momentu pucanja, njegovog položaja prilikom zadobijanja povreda, ističući i da u konkretnom predmetu nije urađeno balističko vještačenje puške i streljiva kako bi se sa sigurnošću moglo utvrditi ove činjenice te da je uopće pucano iz automatske puške. Najprije vijeće ovdje napominje, da ocjenjivanje bilo koje činjenice u kaznenom postupku nije ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima (slobodna ocjena dokaza). Radi se događaju iz ratnog perioda u kojem zbog vanrednih ratnih okolnosti, nadležni organi u pravilu, nisu provodili bilo kakva vještačenja u ovakvim stvarima, a niti je konkretna puška mogla biti predmet balističkog vještačenja obzirom da ista nije zatečena ni izuzeta sa lica mjesta jer je prema iskazu svjedoka, ista, zajedno sa svim drugim oružjem odnesena u Blagaj gdje je bila komanda Armije RBiH. Ova činjenica proizlazi i iz Biltena Uprave bezbjednosti od 09.10.1993. godine u kojem je na četvrtoj stranici navedeno da je ova grupa vojnika sa Kvanja, donijela sa sobom 10 automatskih pušaka, dvije zolje i tri pištolja. Isto tako, svjedok S.T. je jasno naveo da je Eso Razić pucao u I.B. iz automatske puške, sa udaljenosti od oko 5-6 metara, nakon čega je dalje djelovao prema svjedoku i oštećenom M. M. Ovo kazivanje svjedoka sud je doveo u vezu da sadržajem zapisnika o uviđaju Osnovnog suda u Čapljini broj Kri 111/93 gdje se između ostalog navodi da se na leđima M.M. nađe osam prostrelnih rana, s tim što je vidljivo na leđima iz jedne prostrelne rane zrno automatskog naoružanja a drugo zrno se nalazi iznad lijevog uha, dok je u odnosu na mrtvog I. B., između ostalog navedeno da su na istom uočljivi tragovi paljenja po prednjoj strani tijela i u predjelu prsa. Kad se opet sve navedeno dovede u vezu i sa iskazom R.R. koji je rekao da su po povratku na brdo Kvanj zatekli njihova mrtva tijela koja su bila u jako lošem stanju i da su naknadno saznali da su oni pogodeni zapaljivim mecima, onda vijeće nesumnjivo zaključuje da je optuženi kritične prilike djelovao iz automatske puške jer su sve ove činjenice radi navedenih razloga, jasne, međusobno povezane i dokazane. Isto tako, iz zapisnika sekcije broj br. 322/93 koji je bio osnova za izradu nalaza i mišljenja dr. Dražena Damjanjuka proizlazi da su sve ulazne rane grupirane na jednom užem djelu tijela tako da se može pretpostaviti da su nastale ispaljivanjem iz automatskog ručnog vatrenog oružja, a vještak Dražen Damjanjuk je potvrdio da su nanjete rafalnom paljbom što povrđuje i navode svjedoka S.T., M.K., R.R. i drugih svjedoka. Također, vještak dr. Dražen Damjanjuk je na glavnom pretersu potvrdio da se radilo o rafalnoj pucnjavi sa pravcem pucanja odozdo prema gore što je svojstveno djelovanju automatskog naoružanja zbog trzaja kojeg napravi puška prilikom ispaljena projektila, a isto proizlazi i iz zapsnika sekcije br. 321/93 dr. Marije Definis Gojanović gdje se navodi da je smjer strjelnih kanala od dolje prema gore.

Kad je u pitanju zaključak vještaka dr. Dražena Damjanjuka da su prve povrede M.M. nastale sa prednje lijeve strane, i to ramena i u lijevoj polovini grudnog koša, odnosno prednje pazušne linije, te da je u tom trenutku bio okrenut prednje lijevom bočnom stranom tijela prema ustima cijevi puške, a nakon rotacije tijela i povrede u predjelu leđa, vijeće napominje da je vještak na upit predsjednika vijeća potvrdio da se sve izlazne rane nalaze na leđima te da nema niti jedne izlazne rane na prednjoj strani tijela zbog čega je nedvojbeno ova konstatacija vještaka. Vijeće je dalje prihvatilo konstataciju vještaka da je nakon prvog ispaljenog rafala i zadobijanja prostrela sa prednje strane došlo do rotiranja tijela uslijed kinetičke energije ispaljenih projektila, suprotno od kretanju kazaljke na satu, nakon čega je zadobio i preostale prostrelne rane na leđima. Kad se navedena utvrđenja dovedu u vezu sa iskazom svjedoka S.T. koji je očevidac događaja, i to da se M.M. prilikom pucnjave skrivao iza njega, da ga je držao i okretao prema ustima cijevi puške kako bi zaštitio svoj život, onda vijeće jasno zaključuje da je oštećeni M. M. prve povrede jedino i mogao zadobiti na bočnim prednjim dijelovima tijela jer je većina njegovog prednjeg središnjeg dijela tijela bila sakrivena iza tijela S.T., a upravo te bočne povrede su uočljive na skici obducenta dr. Šimuna Anđelinovića i Zapisniku sekcije br.322/93

koji su sastavni dio nalaza i mišljenja dr. Dražena Damjanjuka. One su označene kao ulazne rane na prednjem lijevom ramenu, uzlazna strjelna rana sa prednje lijeve strane i postranično u prednjoj pazušnoj liniji kao i bočno okrznuće iza lijevog uha, a u nalazu i mišljenju vještaka Dr. Dražen Damjanjuka kao ulazne rane na lijevom prednjem ramenu, lijevoj bočnoj strani grudnog koša u prednjoj pazušnoj liniji te okrzotinu u lijevom zaušnom predjelu praćenu krvnim podlivom potkožnog tkiva. Sasvim je logično da uslijed ispaljena projektila u lijeve rubne dijelove tijela dolazi do rotacije tijela i to upravo suprotno kretanju kazaljke na satu jer se lijeva strana koja je pogođena projektilima rotira unazad dok se istovremeno desna strana vrti oko svoje vertikalne osi prema naprijed nakon čega su leđa oštećenog bila izložena daljem ozljeđivanju, a nalazi ovih vještaka kao i kazivanja svjedoka S.T., M. K. R.R. potvrđuju da je bila rafalna pucnjava kao i nekoliko pojedinačnih pucnjava uslijed čega je i došlo do daljih ustrelina koje je oštećeni M.M.zadobio u predeglu leđa. Netočna je tvrdnja odbrane da se udaljenost optuženog i oštećenog te njegov položaj nije mogao odrediti bez balistike jer se vještak u svom nalazu i izjasnio da je udaljenost tijela oštećenog od usta cijevi oružja bila preko 150,00 cm, što je utvrđeno po karaktersitikama povreda koje je zadobio oštećeni i kad se ima u vidu vremenko prostorna analiza događaja kojeg je opisao svjedok očevidac S.T., a to je da je optuženi najprije pucao u I.B.sa udaljeosti od 5-6 metara, a onda se okrenuo i pucao prema svjedoku i oštećenom M.M.koji se pokušao sakriti iza njega i koji su prema svemu prije inkriminiranog događaja bili u neposrednoj blizini jer su svi bili skupa na istom području i kretali se zajedno. Stoga je opravdan zaključak vještaka da je u momentu pucanja na M. M. i svjedoka S.T.optuženi bio udaljen najmanje 150,00 cm, odnosno više od jednog i pol metra, a da je položaj oštećenog M.M. prilikom zadobijanja prvih povreda bio uspravan ili blago povijen prema naprijed jer je i S.T. iskazao da se oštećeni M.M.skrivao iza njega, te da ga je okretao prema cijevi puške kako bi sebe zaštitio, dakle, bio je u uspravnom položaju, dok dalji položaj radi izostanka precizno opisanih kanala vještak nije mogao odrediti sa visokim stupnjem sigurnosti. I dr. Marja Definis Gojanović je na glavnom pretresu istaknula da se obzirom na karakteristike ulaznih rana u odnosu na oštećenog I.B.radilo o pucanju iz daljine, da se oštećeni nalazio u položaju pri kojem su desna strana leđa i desni gluteus bili izloženi ozljeđivanju, a da je položaj njegov u prostoru mogao biti i stajajući i sjedeći i ležeći, pa kad se i ova činjenica dovede u vezu sa kazivanjem svjedoka S.T.da je I.B.bio optuženom prvi sa lijeve strane, da je neposredno prije pucanja I.B.iskoračio radi vršenja nužde, onda je i logično da je njegova desna strana leđa i desni gluteus bio izložen ozljeđivanju, kako to navodi vještakinja, zbog čega se iskaz svjedoka S.T.i u ovom dijelu ukazuje istinitim i vjerodostojnim pa se navodi odbrane izneseni u ovom pravcu ocjenjuju neosnovanim.

Obrana je prilikom ispitivanja vještaka. dr. Dražena Damjanjuka dovela u pitanje i položaj oštećenog M.M. prilikom izvršenja djela u odnosu na utvrđenja ovog vještaka jer se u zapisniku sekcije br 322/9, u njegovom uvodu navodi da je zapisnik sačinjen za potrebe Osnovnog suda u Čapljini, prilikom obdukcije leša M.M., pripadnika HVO-a, koji je ubijen u rovu dana 02.10.1993. godine. Niti jedan drugi provedeni dokaz u ovom kaznenom postupku, ne potvrđuje da se inkriminirani događaj i ubojstvo M.M. dogodilo u rovu, pa ostaje nejasno iz čega je doktor Šimun Anđelinović u zapisnik upisao informaciju da je oštećeni ubjen u rovu, osim da mu je takvu informaciju mogao prenjeti tadašnji istražni sudac Petar Puljić koji je prema Zapisniku sekcije bio prisutan ovoj obdukciji. Međutim, Iz Zapisnika o očevidu br. KRI 111./93 od 02.10.1993. godine koji je sačinjen od istog istražnog suca Petra Puljića, proilazi da je tog dana, oko 20,00 sati policija obavijetila istražnog suca da se u zgradi Saniteta u vojarni Grabovine nalaze dva mrtva tijela, pripadnika i brigade HVO-a koji su poginuli istog dana, pa je istražni sudac izašao na lice mjesta u vojarnu i izvršio očevid. Prilikom očevida utvrdio je da se radilo o oštećenim I. B. i M. M., opisane su prostrelne rane nanesene automatskim oružjem, njihov položaj na nosilima, da je istražni sudac naložio izvođenje obdukcije, ali se nigdje ne

navodi da su M.M.i I.B.ubijeni u rovu, već da su tijela prevežena sa položaja gdje su isti poginuli. Vještak dr. Dražen Damjanuk je na glavnom pretresu na upit odbrane rekao da je u svom nalazu i mišljenju iznio sadržaj zapisnika sekcije br 322/93 u kojem se navodi da je M.M.ubijen u rovu, te da je tu informaciju ljekar-obducent vjerovatno dobio od istražnog suca, ali da je prilikom vještačenja uzeo sve položaje u obzir i rov i stajanje i sjedanje i klečanje i čučanje, te da je jedino moguć bio uspravan položaj okrenut lijevom bočnom stranom ustima cijevi puške, da bi mu prilikom vještačenja balistika dobro došla ali da nije bila neophodna, objašnjavajući da je na temelju struke i nauke, obavljenih preko pet stotina sličnih obdukcija gdje su povrede nanesene istim oružjem zaključio da se ovo ubojstvo nije moglo dogoditi u rovu, da su rovovi u pravilu prilično uski te da u njemu ne bi moglo doći do rotacije tijela i prostrele koje je oštećeni dobio u predjelu leđa. Isto tako, ocjenjujući ovu proturječnu činjenicu da je oštećeni ubijen u rovu, vijeće nalazi da je svjedok S.T. potvrdio da su se on, Eso Razić, I.B.i M.M. kretali u paralelnoj crti prilikom obilaska terena te u niti jednom trenutku nije spomenuo da su oni ušli u bilo kakav rov ili bunker. Ove navode su potvrdili i svjedoci M.K. i R.R. koji su iskazali da su dolaskom na lice mjesta vidjeli ranjenog S.T.te ubijene M.M. i I.B.kako leže na zemlji, a svjedok J.T. je u ovom pravcu naveo da su nakon inkriminiranog događaja pošli dole prema liniji te da su tada vidjeli kako B. i M. leže mrtvi dok je S. (S.T.) ležao pored njih ranjen u ruku te ga je ovaj svjedok previo i dao mu vode, dok je B. i M.povukao sa puta te ih pokrio dekom, iz čega jasno proizlazi da M.M., a ni I.B.nisu ubijeni niti su ležali mrtvi u rovu. Sa druge strane, ni u zapisniku sekcije br. 321/93 koji se odnosi na obavljenju obdukciju oštećenog I. B, ovakav podatak nije naveden, niti je optuženi Eso Razić, iznoseći svoju odbranu potvrdio ovu činjenicu, nego je kazao da je nakon pucnjave koju je čuo krenuo kroz šumu i nakon izvjesnog vremena hodanja ugledao je S.T.na zemlji kako sjedi krvav, da je ugledao jednog vojnika na zemlji niže S.a (S.T.), a onda još jednog vojnika niže dole ispod toga vojnika koji je isto ležao na zemlji. Dakle, navedena činjenica nema uporište niti u jednom izvedenom dokazu zbog čega ovu konstataciju obducenta iz uvodnog dijela zapisnika sekcije br. 322/93, vijeće ocjenjuje nedokazanom.

Da je S.T. ranjen te zadobio povrede u inkriminiranom događaju kako je sam opisao u svom svjedočkom iskazu evidentno je i u nalazu i mišljenju vještaka dr. Davorina Kozomare koji je po naredbi Županijskog tužiteljstva Mostar broj T0 7 0 KTRZ 0023155 17 od 22.8.2023. godine, obavio medicinsko vještačenje na okolnosti vrste i težine, kvalifikacije i mehanizma nastanka tjelesnih ozljeda S.T.. Vještak je utvrdio da je obavio uvid u cjelokupnu medicinsku dokumentaciju spisa na osnovu čega je sačinio predmetni nalaz i mišljenje u kojem je utvrdio da je S.T. rođen 1973. godine, stradao 1.10.1993. godine, u mjestu Kvanj, da se potom oštećeni dana 7.7.1996. godine obratio ratnom predsjedništvu Čapljina, te da je ostvario 40 % vojni invaliditet po osnovu ranjavanja, da se dana 6.4.2005. godine oštećeni javio u ambulantu porodične medicine Blagaj gdje je na osnovu prepisa ratnog protokola ambulante Blagaj potvrđeno da je oštećeni zadobio prostrijelnu ranu i prelom III, IV i V kosti na lijevoj šaci. Navodi da je nalaz ambulante porodične medicine Blagaj od 6.4.2005. godine, izdat u svrhu regulacije ratne invalidnosti, da je viša vojno ljekarska komisija, vojne jedinice 5024, dana 20.6.1997. godine utvrdila da je oštećeni nesposoban za vojnu službu, te da je dana 15.3.2007. godine ljekarska komisija za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u postupku revizije izdala nalaz i mišljenje kojim se oštećenom vojni invaliditet ocjenjuje trajno 90 %. Dalje navodi da je Uprava za odbranu Mostar, odjel za odbranu u općini Čapljina, dana 3.12.2004. godine oštećenom izdala uvjerenje da je uslijed ranjavanja od metka zadobio povredu lijeve ruke dana 1.10.1993. godine, i da je ocijenjen ocjenom 55/1, da je dana 31.08.2006. godine ljekarska komisija za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u prvostepenom postupku oštećenom izdala nalaz i mišljenje o 90% vojnom invaliditetu, da je vojna pošta broj 5268 izdala dana 6.4.2001. godine

uvjerenje da je oštećeni ranjen dana 1.10.1993. godine kao i uvjerenje o pripadnosti vojnoj postrojbi, da je načelnik općine Čapljina- Odjel za društvene djelatnosti povratak i obnovu-ured za pitanja branitelja oštećenom dana 5.10.2006. godine, izdao rješenje o osobnoj invalidnini i ortopetskom dodatku. Vještak je u nalazu i mišljenju konstatirao da je navedena medicinska dokumentacija dovoljna za davanje nalaza i mišljenja, te je utvrdio da je S.T. ranjen u lijevu šaku dana 01.10.1993. godine pri čemu je zadobio prostrijelnu ranu lijeve šake i prijelom kostiju doručja III, IV I V lijeve šake, koje u ukupnoj kvalifikaciji jesu teške tjelesne povrede.

Vještak Davorin Kozomara je na glavnom pretresu pojasnio da se u tužiteljskom spisu nalazila brojna dokumentacija jednim dijelom od medicinskih ustanova kao što su bili prepisi iz ambulantne porodične medicine u Blagaju, nalazi vojnih ljekarskih komisija vojnih jedinica, te da su isto tako bili i određeni akti ratnog predsjedništva Općine Čapljina koji su se odnosili, na navedeni događaj, zatim Uprave za odbranu Grada Mostara, Odjela za odbranu u općini Čapljina, zatim nalazi liječničkih komisija kojim se oštećeni podvrgnuo u cilju ishođenja ratnog vojnog invaliditeta za ozljede koje je zadobio, uvjerenje vojne pošte 3568 od 6.4.2001. godine, te rješenje o dodjeljivanju određenog invalidskog stupanja kao i ortopedskog dodatka koje potječe iz Općine Čapljina iz 2006. godine. Vještak navodi da je na osnovu navedene medicinske dokumentacije utvrdio da je S.T. rođen 1973. godine, stradao 1.10.1993. godine, u mjestu Kvanj kod Mostara, nakon čega je tretiran u samom neposrednom periodu nakon ranjavanja u ambulanti porodične medicine u Blagaju nakon čega je započeo svoj postupak za ishođenja prava na vojni invaliditet pred vojno ljekarskim komisijama te je na osnovu svega vještak zaključio da je oštećeni S.T. u događaju koji se dogodio 1.10.1993. godine, zadobio prostrijelnu ranu lijeve šake a ujedno i prijelom kostiju samog doručja, na lijevoj šaci i to treće, četvrte i pete kosti lijeve šake koje ozljede u svojoj sveukupnosti čine teške tjelesne ozljede. Naveo je da mehanizam nastanka povreda na osnovu samih podataka koji se nalaze u medicinskoj dokumentaciji nije eksplicitno naznačen ali da su ozljede nastale vjerovatno od prostrijela stranim metalnim tijelom odnosno od metka ispaljenog iz vatrenog oružja a da se o položaju tijela oštećenog u momentu nanošenja ozljeda ne može izjasniti, niti da je mogao donijeti zaključak sa koje udaljenosti je djelovao oružje koje je ispalilo strano metalno tijelo.

Ocjenjujući navedeni nalaz i mišljenje vještaka dr. Davorina Kozomare, vijeće ističe da su utvrđenja ovog vještaka u pogledu nastanka povreda svjedoka S.T.u cijelosti podudarni sa njegovim kazivanjem na glavnom pretresu. Odbrana je ovdje prigovarala da vještak nije imao originalnu medicinsku dokumentaciju i dokaze iz perioda inkriminiranog događaja, odnosno da vještak nije mogao potvrditi da su ove ozljede nastale upravo u ovom događaju. S tim u vezi, u unakrsnom ispitivanju na pitanje branitelja vještak je izjavio da je nalaz sačinio na osnovu niza dokumenta iz upravnih organa općine Čapljina, nalaza vojno-liječničke komisije, te prijepisa iz protokola porodične medicine u Blagaju, da je izvod iz protokola porodične medicine u Blagaju bio u prepisu odnosno da nije imao originalnu medicinsku dokumentaciju, da nije imao nikakvu medicinsku dokumentaciju iz kritičnog perioda od 30.09.1993. godine, te da s osobne strane ne može sa sigurnošću tvrditi da ozljede potiču baš iz tog perioda odnosno dana 30.09.1993. godine. Međutim, u dodatnom ispitivanju od strane tužiteljice vještak je potvrdio i izjavio je da iz sveukupne dokumentacije na osnovu koje je sačinio nalaz i mišljenje, proizlazi da je datum ozljeđivanja oštećenog S.T.bio 1.10.1993. godine, koja činjenica proizlazi iz cjelokupne medicinske i druge dokumentacije na osnovu koje je izrađen predmetni nalaz i mišljenje vještaka.

Odbrana ističe da je ovaj nalaz i mišljenje nezakonit dokaz jer vještak nije imao originalnu medicinsku dokumentaciju. Uvidom u dokumentaciju koja je bila osnova za izradu

nalaza vijeće je utvrdilo da se radi o ovjerenim preslicima nalaza ambulate porodične medicine Blagaj br. 1447/05 od 6.4.2005. godine, Uvjerjenja Federalnog ministarstva odbrane od 10.04.2001. godine i 03.12.2004. godine, Rješenje Ratnog predsjedništva Čapljina od 29.07.1996 godine, nalaza i mišljenja ljekarske komisije za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u postupku revizije od 15.03.2007. godine i nalaz, ocjena i mišljenje Više vojnoljekarske komisije br. 339/97 od 20.06.1997. godine. Ovi preslici su ovjereni pečetom i potpisani od ovlaštenog lica nadležnog organa u pogledu činjenice da su istovjetni sa njegovim originalom. Dakle, navedene okolnosti nisu od utjecaja na zakonitost navedenih dokumenata kao dokaza jer se ta okolnost ne može podvesti pod odredbu člana 11. ZKP-a FBiH koja, pored ostalog, u stavu 2. propisuje na kojim dokazima sud ne može zasnivati svoju odluku. Čak i okolnost da se radi o neovjerenj fotografiji pismena, što ovdje nije slučaj, nije dovoljna da se ono ne prihvati kao dokaz u skladu sa članom 289. stav 2. ZKP FBiH budući da je u stavu 3. člana 289. ZKP FBiH propisano da se kao dokaz može koristiti i kopija koja je potvrđena kao neizmijenjena u odnosu na original, a svjedok S.T. je prilikom svog svjedočkog iskaza nakon predočavanja ovih dokumenata potvrdio da je u posjedu svih ovih originalnih dokumenata te da su predmetne kopije vjerene originalima koje posjeduje kod sebe. Neosnovani su i navodi odbrane da vještak nije imao nikakvu medicinsku dokumentaciju iz kritičnog perioda, jer iz nalaza i mišljenja ambulate porodične medicine Blagaj br. 1447/05 od 6.4.2005. godine proizilazi da su za bolesnika S.T. iz Čapljine preuzeti podaci iz ratnog protokola Ambulate Blagaj, br. protokola 144/93 od 03.10.1993. godine, dakle, dva dana nakon inkriminiranog događaja gdje se svjedok nakon ranjavanja i liječio po dolasku u Blagaj, zbog čega se jasno zaključuje, a što je potvrdio i vještak iznoseći svoj nalaz i mišljenje, da je imenovani zadobio povrede u ovom događaju koji se desio dana 01.10.1993. godine na brdu Kvanj.

Kad je u pitanju vrijeme izvršenja kaznenog djela označeno u optužnici kao dan 01.10.1993. godine, koje odbrana osporava navodeći da iz zapisnika sekcije br. 321/93 i 322/93, prijava o smrti koji su sastavni dio ovih zapisnika te izvoda iz matičnih knjiga umrlih za oštećene gdje proizilazi da su oštećeni M.M. i I.B. preminuli dana 02.10.1993. godine, za istaknuti je da su svjedoci S.T., M.K., J.T., E.S., R.R. svjedočili da se inkriminirani događaj dogodio dana 01.10.1993. godine. Tako je S.T. iskazao da se od 1.10.1993. godine vode kao pripadnici Armije R BiH, kao danom kad su okrenuli puške jedni protiv drugih misleći na konkretni inkriminirani događaj, a M.K. je opisao da je bio zadnji dan devetog mjeseca 1993. godine kada su tog dana poslijepodne došli na brdo Kvanj sa dva auta, Fiatom 1300 i Zastavom 128 da preuzmu liniju te su počeli njih sedmoro Bošnjaka razgovarati i praviti plan o prelasku u Armiju RBiH u Blagaju koji se nalazio ispod njihovih položaja, a da se inkriminirani događaj desio, sutradan, dana 01.10.1993. godine, oko 9 sati ujutru, kad su njih četvorica pripadnika HVO-a hrvatske nacionalnosti došli na preuzimanje smjene sa Peugeot 504 krem boje, da su tog dana 01.10.1993. godine poslali E.S. i DŽ.T. da uspostave kontakt s Armijom RBiH u ranim jutarnjim satima. Kad se navedena kazivanja ovih svjedoka dovedu u vezu iskazom svjedoka E.S. koji je iskazao da su dana 30.09.1993. godine, došli po njega i sjeli ga u auto kako bi išao na brdo Kvanj zajedno sa M.K., J.T., S.T., Dž. T., K.A., i Esom Razićem, da je sutradan u ranim jutarnjim satima otišao za Blagaj u komandu Armije RBiH, onda je jasno da se inkriminirani događaj i dogodio dana 01.10.1993. godine a ne 02.10.1993. godine kako se navodi u gore navedenim Zapisnicima i izvodima iz matične knjige umrlih. I svjedok N.P. je naveo da je dana 1.10.1993. godine, zajedno sa R. R., I. B. i M. M. došao na brdo Kvanj kako bi preuzeli smjenu od pripadnika iste brigade muslimanske nacionalnosti, dok je svjedok R.R. u odnosu na ovu okolnost naveo da je dana 30.09.1993. godine, sa M.K. dogovorio da bošnjački pripadnici njihove postrojbe taj dan budu na brdu Kvanj radi čuvanja linije a da oni (Hrvati) dođu sutradan na preuzimanje smjene i da je takav bio dogovor, te su oni sutradan i došli na brdo Kvanj.

Datum 02.10.1993. godine koji je u predmetnima Zapisnicima sekcije označen kao dan smrti preuzet je iz prijave o smrti koji su sastavni dio ovih zapisnika, a unesen je od strane liječnika dr. Jakše Ivanovića koji nije radio obdukcije te na osnovu kojeg podatka je ova činjenica smrti vjerovatno kasnije upisana sa istim datumom u nadležni matični ured. Sa druge strane, osim suglasnih iskaza svjedoka, iz uvjerenja Federalnog ministarstva odbrane od 03.12.2004. godine, Rješenja Ratnog predsjedništva Općine Čapljina od 29.07.1996. godine, nalaza ljelarske komisije za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji br. 1073/07 kao i uvjerenja Federalnog ministarstva odbrane od 10.04.2001. godine proilazi da je S.T., dana 01.10.1993. godine ranjen u predio lijeve šake uslijed ranjavanja od metka, te imajući u vidu da su ovi podaci u cjelosti naslanjaju na iskaze svjedoka koji su iskazali da su dana 30.09.1993. godine, odnosno posljednjeg dana u mjesecu rujnu 1993. godine došli na brdo Kvanj i preuzeli smjenu, a da su sutradan, dana 01.10.1993. godine došli na brdo Kvanj oštećeni I.B., M.M., R.R. i N.P. nakon čega su oštećeni lišeni života, sud je nedvojbeno zaključio da se inkriminirani događaj i dogodio dana 01.10.1993. godine.

Nadalje, svjedoci optužbe D.B. i T.M., kao predstavnici oštećenih obitelji, zatim D.M. i B.K., te pročitani iskaz umrlog A.B. koji je bio otac oštećenog I. B., zapravo i nemaju bitnih saznanja o događaju, oni nisu bili učesnici događaja na brdu Kvanj ali su potvrdili neke relevantne činjenice o kojima je ranije bilo govora i o kojim su govorili prethodno navedeni svjedoci.

Tako je B.K. potvrdio da su na području Općine Čapljina sukobi između Armije RBiH i HVO-a počeli tijekom 1993. godine, da je on tada obnašao dužnost načelnika Obavještajne službe u brigadi Knez Domagoj HVO-a, da se u to vrijeme često postavljalo pitanje zašto pripadnici muslimanske nacionalnosti u HVO-u još uvijek idu na položaj sa pripadnicima Hrvatske nacionalnosti s obzirom da su sukobi između Armije RBiH i HVO-a uzeli već velikog maha, te da su u to vrijeme civili Bošnjačke nacionalnosti odnosno obitelji pripadnika HVO-a muslimanske nacionalnosti imali problema u Čapljini i to dan prije kritičnog događaja na Kvanju, a problemi su se odnosili na odvođenje i zatvaranje. Naveo je da su M.K., J.T., Dž.T., K.A., S.T., Eso Razić i E.S., u to vrijeme bili pripadnici iste brigade u HVO-u, da mu se M.K. došao požaliti jer mu je neko od policajaca maltetirao obitelj te da je on to išao prijaviti zapovjedniku, a misli da se radilo o V. R. koji je u međuvremenu umro. I ovi navodi svjedoka suglasni su kazivanju svjedoka M.K., S.T., E.S. i J.T. u pogledu činjenice da je početak sukoba između Armije RBiH i HVO-a bio jedan od razloga da njih sedmorica Bošnjaka naprave plan prelaska iz redova HVO-a u redove Armije RBiH, tako što će zarobiti oštećene, te R.R. i N.P. kako bi spasili svoje obitelji koje su ostale na području pod kontrolom HVO-a.

D.M. je iskazao da je tijekom 1993. godine bio vojno angažiran u III Čapljinsko-bojnoj te da mu je poznato da je na brdu Kvanj ubijen I.B. i još jedan pripadnik HVO-a, te da je informaciju dobio od pukovnika N. O. koji ga je zovnuo da odu na Kvanj jer ima ubijenih te da će gore dovesti žene od V. (K.A.) i M.K. te je on bio na obezbjeđenju tih žena koje su bile poslone na razmjenu ali da po dolasku na brdo Kvanj nisu zatekli te Bošnjake koji su bili u HVO-u jer su oni otišli na drugu stranu, misleći na Armiju RBiH. Dalje navodi da su čitavu noć bili tu sa tim ženama te da su ih trebali razmjeniti za dvojicu njihovih momaka što su tu bili zarobljeni i odvedeni sa linije ali da do razmjene nije došlo, te su vratili kući žene bošnjačke nacionalnosti koje su bile većinom iz Tasovčića i bile su majke od bošnjačkih pripadnika HVO-a. I ovaj iskaz svjedoka potvrđuje činjenice prelaska sedmorica Bošnjaka u Blagaj kao i pokušaj propale razmjene koja se nije dogodila jer Armija RBiH nije htjela razmjeniti vojnika za civile, odnosno zarobljenog N.P. za članove njihovih obitelji, a kako su kazivali akteri ovog događaja. On je istakao da nije bio na licu mjesta kad se desio ovaj događaj, da je bilo svakakvih priča u

pogledu pitanja tko je ubio oštećene pa je neko govorio V., netko je govorio M., a netko da je optuženi Eso Razić.

Svjedoci D.B. i T.M. su svjedočili na okolnosti njihovih posrednih saznanja, odnosno njihovih pokušaja nakon rata da saznaju istinu o ovom događaju, pa su tako iskazali da su nakon rata dobivali različite informacije o tome tko je ubio oštećene I.B.i M.M., da je bilo različitih priča u pogledu identiteta izvršitelja ovog kaznenog djela, da su se spominjali i optuženi Eso Razić, S.T., M.K. i E.S., ali da nikad nisu saznali točno ime tko je ubio oštećene I.B.i M.M. te su na kraju izjavili da neće postavljati imovinsko pravni zahtjev u ovom kaznenom postupku. I iz pročitano iskaza umrlog A. B., vidljivo je da je zasnovan samo na posrednim saznanjima, a sadržaj njegovog iskaza nije suprostatavljen kazivanju ostalih svjedoka u ovom predmetu. U relevantnom dijelu on je naveo da je tog dana skupa sa svojim sinom I. išao do susjeda M.M., kojeg su povezli u pravcu Tasovčića, da je dolaskom na raskrižje Stolac-Čapljina na magistralnom putu, izišao iz vozila te se kasnije prebacio sa nekim drugim vozilom do mjesta Domanovići, dok su njihovim autom, sa kojim je upravljao njegov sin I.B., njih dvojica produžili do kuće R.R. koja se nalazi u Tasovčićima. Navodi da je za petnaestak minuta, dok se još nalazio na raskrsnici, pored njega prošao Peugeot, plave boje, sa kojim je upravljao R.R., te da je u autu vidio svog sina, koji mu je mahnuo rukom, sa još tri osobe, ukupno njih petorica. Tada je imao informaciju da su njegov sin i ostali izviđači trebali biti raspoređeni u kanjon rijeke Radimlje kod Ošanića, Stolac, a oni su otišli u pravcu Bune, te da je istog dana oko 14.30 sati, saznao od I. B., da je njegov sin I. poginuo. Dakle, iz iskaza ovog svjedoka proizlazi nesporno utvrđene činjenice i to da su kritičnog dana njegov sin I.B., zajedno sa M. M., R.R.i N.P. zajedno krenuo na teren, sa vozilom marke Peugeot, što je potvrdio i svjedok M.K. koji je iskazao da su njih četvorica došli na brdo Kvanj sa vozilom Peugeot, kao i svjedok N.P. koji je rekao da je po njega došao R.R. koji mu je rekao da trebaju ići na brdo Kvanj, kako bi preuzeli smjenu te su sa autom pošli on, R.R., I.B.i M.M.sa vozilom marke Peugeot.

Uvidom u ostale materijalne dokaze optužbe i to službenu zabilješku Tužiteljstva HNŽ od 16.04.2024. godine koja se odnosi na pozivanje dr. Šimuna Anđelinovića na glavni pretres, izvadak i matične knjige rođenih za optuženog, dopis Uprave policije HNK od 09.12.2022. godine o raspisivanju potjernice za optuženim, zapisnik o lišenju slobode od 19.08.2023. godine, zapisnik o predaji lica lišenog slobde nadležnom tužitelju od 20.08.2023. godine, izvod iz KE za optuženog Esu Razića od 23.08.2023. godine, službenu zabilješku Tužiteljstva HNŽ od 23.10.2017. godine, te Rješenje suda BiH o prenosu vođenja ovog postupka na Kantonalni sud Mostar od 29.08.2017. godine, vijeće je utvrdilo da ovi dokazi tužiteljstva nisu od uticaja na utvrđivanje pravilnog činjeničnog stanja u konkretnom predmetu niti na odluku o krivnji optuženog. Radi se o dokazima koji su bili relevantni za odlučivanje o uračunavanju vremena provdenog u pritvoru u izrečenu kaznu zatvora (lišenje slobode), za odluku o visini kazne zatvora (kaznena evidencija), što je vijeće uzelo u obzir, dok su ostali dokazi bili relevantni za odlučivanje o produženju pritvora prema optuženom prilikom trajanja ovog kaznenog postupka, te dokazi koji se odnose na upravljanje ovim postupkom.

Na kraju, vijeće je ocjenilo i ostale materijalne dokaze odbrane kako slijedi:

Potvrda Predsjedništva općine Čapljina od 16.08.1996. godine odnosi se na činjenicu da je optuženi Eso Razić, u vremenskom periodu od 01.05.1991. godine do 20.06.1993. godine posjedovao vlastiti frizerski salon u mjestu Tasovčići, općina Čapljina, koju činjenicu je sam optuženi potvrdio u svojoj odbrani kao i svjedok E.R., i vijeće ovu činjenicu nalazi nespornom, međutim ovaj dokaz nije relevantan za ovaj kazneni postupak jer ne utječe na utvrđivanje odlučnih činjenica u ovom predmetu koje se odnose na vojnu pripadnost optuženog u

inkriminiranom periodu, njegovu prisutnost na brdu Kvanj prilikom konkretnog događaja zbog toga što se obavljanje ove zanatske djelatnosti uopće ni ne odnosi na inkriminirani period iz listopada 1993. godine.

Dopis Granične policije od 16.02.2024. godine sa tabelarnim prikazom prelaska granice BiH za lice Eso Razić za period od 15.02.2019. godine do 19.08.2023. godine odnosi se na podatak evidentiranja optuženog na graničnom prelazu BiH, odnosno da je optuženi Eso Razić dana 19.08.2023. godine lišen slobode na graničnom prelazu Bijača prilikom ulaza u Bosnu i Hercegovinu te je ovaj dokaz bio relevantan prilikom kontrole pritvora optuženom, a u odnosu na konkretni predmet on nije relevantan. Isto tako, odbrana je uložila kao materijalne dokaze pasoš optuženog Eso Razića br BA 072609 sa odobrenim vizama u kojem su evidentirani prelasci međunarodnih graničnih prelaza, Zahtjev za prijavu prebivališta od 16.06.2006. godine, Obavještenje MUP-a HNK (Cips) od 27.06.2008. godine, izvod iz matične knjige rođenih Eso Razića od 17.11.2023. godine, Uvjerenje o državljanstvu BiH optuženog Eso Razića od 17.11.2023. godine, 7 color fotografija na kojim se nalazi optuženi Eso Razić prilikom posjete Bosni i Hercegovini, osobna iskaznica optuženog broj 1E100M9T4, apelacija Eso Razića podnesena Ustavnom sudu BiH od 29.03.2023. godine, Obavijest Ustavnog suda broj AP-437/24 o prijemu iste Apelacije.

Ovim dokazima odbrana je kroz postupak, a prilikom odlučivanja o produženju pritvora nastojala dokazati da je optuženi dolazio i boravio u Bosni i Hercegovini te da se nije krio, o čemu je ovo vijeće dalo razloge u odlukama kojim je pritvor bio produžavan a u konačnici i u rješenju o produženju pritvora nakon donošenja ove presude koje je potvrđeno od strane Vrhovnog suda FBiH, a u kontekstu merituma ovog kaznenog predmeta, ni ovi dokazi nemaju nikakav značaj jer se isti odnose na osporavanje posebnog pritvorskog razloga (opasnost od bjekstva) o kojem je već odlučeno u konkretnim odlukama. Obavijest Ministarstva odbrane BiH od 18.03.2024. godine vijeće nije posebno cijenilo, obzirom da je odbrana na glavnom pretresu odustala od traženja dokaza iz Arhivskog depoa Ministarstva odbrane BiH, a imajući u vidu da su od Tužiteljstva BiH dobili Bilten Republike Bosne i Hercegovine, Štab Vrhovne komande Oružanih snaga, Uprava bezbjednosti, broj: 04691308 od 09.10.1993.godine, koji dokaz je izveden na glavnom pretresu te cijenjen prilikom donošenja ove presude.

Presudu Okružnog suda SAD-a broj C181001LTS, sa obavijesti o prethodnom popunjavanju žalbe/opoziv naturalizacije koju je odbrana uložila kao dokazivanje činjenice da da je Eso Razić oslobođen od optužbe za ovaj zločin, vijeće je prethodno već ocijenilo i dalo razloge zašto se ista ne može dovesti u vezu sa primjenom načela „ne bis in idem“. U prilogu ove presude, nalazi se iskaz optuženog dat pred Okružnim sudom SAD-Sjeverni okrug IOWE-Istočna divizija, koji iskaz ne može biti validan dokaz u kaznenom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, jer se ne radi o iskazu iz istrage kako to nalaže odredba čl. 288. Zakona o kaznenom postupku FBiH koja uređuje izuzetke od neposrednog izvođenja dokaza, nego se radi o iskazu kojeg je optuženi dao u postupku opoziva naturalizacije-državljanstva SAD-a radi sumnje da je prikrio ratnu prošlost nakon dokaska u SAD.

Vijeće nije posebno cijenilo ni dokaze odbrane Platni obračun novembar '92. godine broj 2:18-cv-01001 obzirom da se ovaj dokaz ne odnosi na inkriminirani period, kao i podnesak braniteljice upućen Županijskom tužiteljstvu u Mostaru od 24.08.2023. godine, zatim podnesak braniteljice od 25.09.2023. godine, podnesak braniteljice upućen Tužiteljstvu u Mostaru od 11.10.2023. godine sa zapisnikom Županijskog suda Mostar broj: 07 0 K 023350 23 Kps od 23.11.2023. godine, podnesak branitelja upućen Županijskom tužiteljstvu Mostar od 28.02.2024. godine i akt Županijskog tužiteljstva u Mostaru broj: T07 0 KTRZ 0023155 17 od

28.02.2024. godine, jer se radi o pismenoj korespondenciji između branitelja i tužitelja glede pitanja u kojoj fazi se nalazi tada istražni predmet te glede pozivanja optuženog i njegovog branitelja radi ispitivanja u istrazi, a vijeće je već u ovom pravcu dalo razloge kad je na početku obrazloženja ove presude ocijenilo prigovore odbrane koji se odnose na to da je Tužiteljstvo postupilo suprotno odredbama članka 92. i 59. ZKP-a F BiH.

Također, sudsko vijeće je zaključilo izvan svake razumne sumnje da je optuženi konkretne prilike, prilikom ubojstava postupao sa direktnim umišljajem, što predstavlja najteži oblik krivnje. Taj subjektivni odnos optuženog prema učinjenom djelu proilazi iz svih utvrđenih činjenica i dokaza na koje je prehodno ukazano u ovoj presudi i to da je prema oštećenom I. B. i M.M.poduzeo radnje koje su objektivno prosuđene jer je shvaćao značaj svog djelovanja. Optuženi Eso Razić, iako je znao da se radilo o njegovim dotadašnjim suborcima u HVO-u koji su tog dana bili na vojnom zadatku zajedno sa njim i koji su pali pod vlast neprijatelja jer su u skladu sa njihovim tajnim planom na prevaran način trebali biti lišeni slobode i odvedeni u zarobljeništvo, zbog čega su oni u odnosu na optuženog bili onesposobljeni za borbu. Oštećeni I.B.i M.M.ni na koji način nisu optuženom predstavljali prijetnju jer su bili u vjeri da su istoj strani u oružanom sukobu, pa je konkretne prilike, pucao oštećenom I.B. u predio desnih leđa, automatskom puškom, sa udaljenosti od 5-6 metara, svjestan da će ga tako lišiti života, što je i htio, a onda okrenuo pušku prema M.M.koji se sakrio iza svjedoka S.T., pa je i pored toga što ga je svjedok S.T. odvrćao od dalje nakane, obraćajući mu se riječima „sta uradi, ne pucaj, ne pucaj“, nastavio pucati prema svjedoku S.T.i M.M.kojeg je lišio života, a ranio ovog svjedoka. Dakle, da je optuženi postupao sa direktnim umišljajem, vijeće nalazi utvrđenim i jer je bez obzira na sve i dalje nastavio pucati kako na M.M. kojeg je lišio života tako i u S. T. kojeg je ranio u predio lijeve šake, a pri tom je optuženi bio uračunljiv, jer niti jedan dokaz ne upućuje da je njegova uračunljivost u momentu učinjenja kaznenog djela bila smanjena ili isključena, niti je odbrana to dovodila u pitanje.

Vijeće je utvrdilo da je ovo kazneno djelo počinjenje u uzročno posljedičnoj vezi sa oružanim sukobom između Armije RBIH i HVO-a, zato što su I.B.i M.M.u trenutku izvršenja djela, za optuženog predstavljali suprotnu stranu u sukobu. Oni nisu ubijeni niti iz jednog drugog razloga niti motiva koji krase kazneno djelo ubojstva koje se čini u mirnodovskim uvjetima, zbog čega se konkretno kazneno djelo pravilno kvalificira kao ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, odnosno djelo počinjeno protiv zaštićenih kategorija osoba koje su datog trenutka bili vojnici, pripadnici suprotne strane u sukobu, a koja su pala pod vlast neprijatelja. Naime, iz prethodno pomenutih dokaza i utvrđenih činjenica, sasvim je jasno da je optuženi djelovao u svojstvu pripadnika Armije RBIH, jer je zajedno sa svjedocima S. T., M.K., J.T., E. S., K.A.i Dž. T. donio odluku o prelasku iz redova HVO-a u redove Armije RBIH tako što će zarobiti oštećene I.B.i M.M. i svjedoke R.R. i N.P.a, a zbog postojanja oružanog sukoba koji se na tom području odvijao između ovih vojnih jedinica, pa je u tom svojstvu, kao pripadnik Armije RBIH, jedne od strana u sukobu, kritičnog dana došao na brdo Kvanj kako bi realizirali svoj tajni plan prebjega u Armiju RBIH. Dakle, upravo je zbog ovog razloga optuženi lišio života I.B.i M.M., iako su isti pripadali kategoriji zaštićenih osoba u skladu sa pravilima međunarodnog prava. Oštećeni I.B.i M.M.su prema međunarodnom pravu i pravilima ratovanja, a u skladu sa tajnim planom dotadašnjih pripadnika HVO-a bošnjačke nacionalnost, i mogli biti na prevaran i lukav način lišeni slobode i biti odvedeni u ratno zarobljeništvo, ali nisu bili legitiman vojni cilj da ih se liši života jer oštećeni za njih nisu predstavljali nikakvu prijetnju.

Prema tome, sasvim je jasno da je u konkretnoj kaznenopravnoj situaciji upravo postojanje oružanog sukoba, u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost i odluku optuženog da

počini kaznenopravnu radnju za koju je oglašen krivim. Iz konkretnih okolnosti u kojima se inkriminirani događaj desio, slijedi da je optuženi u odnosu na oštećene, zbog njihovog neznanja šta im se sprema i njihovog povjerenja u njih jer su do tada bili pripadnici iste vojske i jedinice, imao položaj nadmoćnosti jer oštećeni ništa nisu znali niti očekivali, pa je u takvom položaju, u okolnostima oružanog sukoba i prelaska u drugu vojnu oružanu snagu (Armija RBiH), prekršio pravila međunarodnog prava postupajući na način kako je to opisano u izreci ove presude, kršeći odredbu člana 3. stav 1. točka a) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine koja zabranjuje nasilje protiv života i tijela, posebno sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnog postupanja i mučenja prema ratnim zarobljenicima, tj. osobama koja ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su predali oružje i lica koja nisu sposobna za borbu zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, a upravo iz gore konkretno navedenih razloga, oni nisu smjeli biti lišeni života.

Kako je optuženi Eso Razić za vrijeme rata u BiH i oružanog sukoba u BiH između Armije RBiH i HVO-a, na području općine Mostar, djelujući kao pripadnik Armije RBiH, postupao suprotno pravilima međunarodnog humanitarnog prava kršeći odredbu člana 3. stav 1. točka a) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine, tako što je ubio oštećene kao pripadnike oružane snage u sukobu a koji su pali pod vlast neprijatelja kao ratni zarobljenici na način opisan u izreci ove presude, on je tim svojim radnjama učinio kazneno djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ.

Na kraju, kad su u pitanju temeljni principi procesnog kaznenog zakonodavstva u BiH na koje se odbrana poziva, a koji proizlaze iz principa zakonitosti, jednakosti u postupanju kao i načela slobodne ocjene dokaza, ukazivajući i na odluke Europskog suda za ljudska prava u pogledu primjene principa nevinosti i in dubio pro reo, ovo vijeće mora istaknuti da to što zaključci ovoga suda u pogledu utvrđivanja odlučnih činjenica i primjene konvencijskih normi ne slijede tvrdnje i tumačenja obrane nakon svestrane ocjene relevantnih dokaza i činjenica, ni u kojem slučaju ne znači da sud ne uvažava princip nevinosti optuženog, odnosno bilo koje temeljno načelo kaznenog postupka, kao niti da optuženog i njegovu odbranu stavlja u neravnotežan položaj sa tužiteljem, niti da je ovo vijeće nakon ocjene svih dokaza pojedinačno i u njihovoj međusobnoj vezi, i nakon ocjene proturječnih dokaza, ostalo u sumnji u pogledu odlučnih činjenica koje čine obilježja kaznenog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz čl. 144 st. 1. KZSFRJ.

Prilikom odlučivanja o visini kazne sud je, u skladu sa članom 41. stav 1. preuzetog KZ SFRJ, imajući u vidu svrhu kažnjavanja, cijenio sve okolnosti koje utječu na odmjeravanje kazne.

Za predmetno kazneno djelo moguće je izreći kaznu zatvora od pet do petnaest godina te je u tim okvirima optuženom izrečena kazna zatvora u trajanju od deset godina kojom će se prema mišljenju ovog vijeća ostvariti svrha kažnjavanja.

Cijeneći objektivnu težinu kaznenog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, sud nalazi da je riječ o iznimno teškom kaznenom djelu jer su lišene života dvije osobe i koje je počinjeno na okrutan način. Optuženi je iskoristio povjerenje dotadašnjih suboraca I.B.i M.M. u pogledu činjenice da su na istoj strani. Ratna lukavstva su dozvoljena u međunarodnom humanitarnom pravu, međutim, optuženi je imao puno pravo da sa S.T. i u skladu sa njihovim planom pređu u redove druge vojske i da pri tom zarobe oštećene I.B.i M.M., ali nije imao pravo da ih liši života zbog čega je prekršio odredbe međunarodnog prava.

Od otežavajućih okolnosti sud je našao da je optuženi u I.B.pucao sa leđa, u situaciji kad nije imao nikakvog povoda niti mu je od njega prijetila nikakva opasnost i bez ikakvog objektivnog doprinosa oštećenog. Optuženi je iskazao veliku upornost i bezobzirnost da izvrši i ubojstvo M.M. i pored činjenice da ga je S.T., nakon ubojstva I. B., odvrćao od svog nauma, pa je usprkos tomu, nastavio pucati usljed čega je i M.M. lišio života, a ranio svjedoka S.T.koji je samo pukom srećom ostao živ, te u konačnici, prema suglasnom kazivanju svjedoka M.K.i R.R., krenuo da liši života i R.R., u čemu je spriječen od strane M.K..

Od olakšavajućih okolnosti sud je našao da je optuženi u vrijeme izvršenja djela imao 27 godina, sto predstavlja odraslu formiranu osobu ali se ipak ocjenjuje kao mlada životna dob, da je od tada prošlo više od 30 godina za koje vrijeme je živio mirnim obiteljskim životom i da nakon ratnih zbivanja nije imao problema sa zakonom, da je otac dvoje djece, te da nije osuđivan.

Sve navedene okolnosti koje utiču na visinu kazne, u svojoj ukupnosti, po ocjeni ovog vijeća, u dovoljnoj mjeri su došle do izražaja prilikom odmjeravanja kazne, zbog čega je ovaj sud optuženom, za predmetno kazneno djelo, izrekao kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina, nalazeći da je ona srazmjerna okolnostima koje su od utjecaja na njeno odmjeravanje i jer je uvjerenja da je kažnjavanje optuženog ovom vremenskom kaznom zatvora nužno radi kazneno-pravne zaštite, i da se ne može očekivati kako bi manja kazna dovoljno utjecala na optuženog a i na druge da više ne čine kaznena djela. Ova zatvorska kazna adekvatna je stupnju kaznene odgovornosti optuženog budući da je kazneno djelo počinio kao izvršitelj sa direktnim umišljajem, djelo je teško po načinu izvršenja, pucanjem iza leđa, bez povoda u I.B.i pucanjem na oštećenog M.M. i pored toga što je mogao ubiti i S.T., a teško je i po posljedicama jer je lišenje života osnovna vrijednost zaštićenih kategorija u međunarodnom humanitarnom pravu, pa sud procjenjuje da će se ovom vrstom i visinom kaznene sankcije postići zaštitna funkcija i ciljevi prevencije.

Pri tome je ovaj sud imao u vidu da je ovakva kazna neophodna da bi se njome izrazila društvena osuda kaznenog djela i zaštitilo društvo od činjenja kaznenih djela preventivnim utjecajem na druge, te da bi se njome utjecalo na optuženog, ali i da bi se ostvarila zaštita i satisfakcija žrtve kaznenog djela, tako da će se izrečenom kaznom ostvariti ciljevi kažnjavanja.

Sud nije odlučivao o imovinsko-pravnom zahtjevu jer on nije ni postavljen, obzirom da su predstavnici oštećenih obitelji, svjedoci D.B. i T.M., na glavnom pretresu izjasnili se da neće postavljat imovinsko pravni zahtjev u ovom postupku.

Na kraju, sud je na osnovu člana 202. stav 1. ZKP FBiH optuženog obavezao na plaćanje troškova kaznenog postupka i to sudskog paušala u iznosu od 200,00 KM, nalazeći da je taj iznos srazmjeran trajanju i složenosti ovog kaznenog postupka, te troškove sudsko-medicinskog vještačenja u iznosu od 550,00 KM (dr. Dražen Damjanjuk) i sudsko-medicinskog vještačenja u iznosu od 200,00 KM (dr. Davorin Kozomara), ukupno 950,00 KM, u roku od 30 dana od pravomoćnosti presude, jer je optuženi oglašen krivim i dobrog je imovnog stanja pa je sud stava da plaćanjem navedenog iznosa neće biti dovedeno u pitanje izdržavanje optuženog.

Zapisničar
Marijana Križanac

Predsjednik vijeća
Darko Zovko

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude nezadovoljna strana ima pravo žalbe Vrhovnom sudu F BiH u roku od petnaest dana računajući od dana njenog prijema. Žalba se podnosi putem ovog suda u tri primjerka.